

Organizarea stagiilor de pregătire practică la operatorii economici în învăţământul agricol din România

martie 2023

Cuprins

Scopul, obiectivele și metodologia studiului	1
Scop și obiective	1
Metodologia studiului	1
Eșantionul de licee	2
Eșantionul de operatori economici	3
Necesarul forței de muncă și formarea acesteia în domeniul agricol – stare de fapt	3
Context	3
Operatorii economici din sectorul agricol și conex din România	4
De ce să colaborez cu un liceu agricol? Nevoia unui parteneriat sinergic.....	6
Liceele agricole din România	10
De ce studiez la un liceu agricol? Motivațiile unei alegeri de viață.....	12
Practici curente de organizare a stagiilor de pregătire practică la operatorii economici	14
Informații generale/ Starea de fapt.	14
Identificarea, cunoașterea și selecția operatorilor economici	20
Stabilirea perioadei, competențelor, programului și activităților de practică	26
Selecția, repartizarea și pregătirea elevilor	30
Desfășurarea și monitorizarea stagiului de practică	32
Evaluarea stagiului de practică	33
Analiza și integrarea feedback-ului privind pregătirea și desfășurarea stagiilor de practică	34
Asigurarea resurselor necesare stagiului de practică	35
Colaborarea dintre licee și operatorii economici	38
Experiențe recente	38
Cunoașterea oportunității și inițierea colaborărilor	40
Percepții și impresii în urma co-organizării stagiilor de practică	42
Interesul pentru viitoare colaborări	52
Obstacole, temeri și rețineri	53
Colaborări de succes	56
Resurse, nevoi, oportunități, soluții și recomandări	57
Îmbunătățirea proceselor educaționale	57
Integrare pe piața muncii.	58
Concluzii	58

Figuri și Tabele

Figura 1. Structura eșantionului de operatori economici – date neponderate (Sondaj, N=305)	3
Figura 2. Numărul de companii cu potențial de parteneriat în vederea organizării stagiilor de practică (sursa: listafirme.ro și estimările făcute de Kynetec)	4
Tabel 1. Distribuția regională a companiilor cu potențial de parteneriat în vederea organizării stagiilor de practică (sursa: listafirme.ro și estimările făcute de Kynetec)	5
Figura 3. Distribuția pe județe a numărului de companii cu potențial de parteneriat în vederea organizării stagiilor de practică (sursa: listafirme.ro și estimările făcute de Kynetec)	5
Tabel 2. Distribuția elevilor din liceele agricole în funcție de suprafețele agricole (sursa: Ministerul Educației, Kynetec)	6
Figura 4. În prezent vă confrunțați cu lipsa de personal pentru pozițiile pe care le aveți în cadrul companiei? (Sondaj, N=305)	7
Figura 5. Pentru următoarele afirmații, vă rugăm să exprimați cât de dificil este pentru dvs./compania pe care o reprezentați? (Sondaj, N=305)	7
Figura 6. De unde sunt angajații companiei dvs.? (Sondaj, N=305, răspuns multiplu)	8
Figura 7. Câți angajați are compania dvs. în prezent? (Sondaj, N=305)	8
Figura 8. Distribuția teritorială a celor 57 licee agricole din România (sursa Ministerul Educației)	10
Tabel 3. Distribuția regională a elevilor din liceele agricole (sursa: Ministerul Educației)	11
Figura 9. Structura domeniilor de bază în liceele agricole din România (sursa: Ministerul Educației)	11
Figura 10. Distribuția domeniilor la nivelul celor 4 ani de studiu. (sursa: Ministerul Educației)	11
Figura 11. Distribuția domeniilor la nivelul celor 4 ani de studiu. (sursa: Ministerul Educației)	12
Figura 12. În cadrul liceului dvs., de obicei stagiile de practică sunt...? (Fișa liceului, N=52)	14
Figura 13. De obicei, în ce perioadă a anului școlar este programată perioada de practică comasată? (Fișa liceului, N=52)	15
Figura 14. Atunci când practica comasată se efectuează în cadrul liceului, care sunt motivele care stau la baza acestei decizii? (Fișa liceului, răspuns multiplu, N=52)	15
Figura 15. Cum a fost afectată desfășurarea stagiilor de practică de pandemia COVID-19? (Fișa liceului, N=52)	16
Figura 16. Organizarea practicii în pandemie, în funcție de numărul de parteneri existenți. (Fișa liceului, N=52)	16
Tabel 4. Distribuția regională a potențialilor parteneri de practică (Fișa liceului, N=52)	17
Tabel 5. Distribuția potențialilor parteneri de practică în funcție de tipul liceului (Fișa liceului, N=52)	17
Tabel 6. Distribuția regională a partenerilor de practică din ultimii 10 ani (Fișa liceului, N=52)	17
Tabel 7. Distribuția pe domenii a partenerilor de practică din ultimii 10 ani (Fișa liceului, N=52)	18
Figura 18. Când s-a organizat ultima dată stagiul de practică? (Fișa liceului, N=367)	18
Figura 19. Ultima dată, câți elevi a luat în practică? (Fișa liceului, N=367)	19
Figura 20. Distanța medie a diferitelor categorii de parteneri. (Fișa liceului, N=367)	19
Tabel 8. Caracteristici regionale ale partenerilor de practică. (Fișa liceului, N=367)	20
Figura 21. Cunoașteți care este procedura de colaborare cu liceele, pentru organizarea unor stagii de practică ale elevilor? (Sondaj, N=305)	20
Figura 22. Care este modalitatea prin care identificați potențialii parteneri de practică? (Fișa liceului, răspuns multiplu, N=52)	21
Figura 23. Numărul modalități de identificare a partenerilor de practică utilizate (Fișa liceului, N=52)	21
Figura 24. Asocierea dintre numărul mediu de modalități de identificare a partenerilor de practică și categoriile relevante.	22
Figura 25. Care este modalitatea prin care identificați potențialii parteneri de practică? (Fișa liceului, răspuns multiplu, N=52)	22
Figura 26. Dintre acestea, care sunt cele mai importante? (Fișa liceului, răspuns multiplu, N=52)	23
Figura 27. Dvs., vreodată,...? (Sondaj, N=305)	24
Figura 28. Asocierea dintre cunoașterea procedurilor de colaborare cu liceele și interacțiunea în vederea informării. (Sondaj, N=305)	25
Figura 29. Structura companiilor în raport cu modul de interacțiune dintre operatorii economici și liceele agricole. (Sondaj, N=305)	25
Figura 30. Distribuția structurii companiilor în raport cu principalele categorii relevante. (Sondaj, N=305)	26
Tabel 9. În mod obișnuit cine este implicat în următoarele aspecte/ etape ale planificării stagiului de practică?(Fișa liceului, răspuns multiplu, N=52)	28
Figura 32. Ce factori pot influența stabilirea perioadei de practică? (Fișa liceului, răspuns multiplu, N=52)	28
Figura 33. Dintre aceștia care sunt cei mai importanți doi factori? (Fișa liceului, răspuns multiplu, N=52)	29
Figura 34. Există posibilitatea ca unii elevi să facă practică comasată în altă perioadă decât cea stabilită în calendarul școlar? Dacă nu, de ce? (Fișa liceului, N=52)	29
Figura 36. De obicei, când sunt anunțați elevii despre opțiunile de practică? (Fișa liceului, N=52)	32
Figura 37. Dacă vă gândiți la timpul petrecut în practică, aproximativ ce proporție reprezintă observație (elevii privesc felul în care se execută anumite sarcini) și ce proporție reprezintă execuție (elevii execută anumite sarcini)? (Sondaj, N=164)	32
Figura 38. Cât de frecvent, pe perioada de practică, îndrumătorii de practică/profesorii de specialitate vizitează locația în care se desfășoară stagiul de practică pentru a vedea în ce condiții se desfășoară stagiul de practică? (Fișa liceului, N=52)	32

Figura 39. Cum se efectuează repartizarea elevilor în stagiile de practică? (Fișa liceului, răspuns multiplu, N=52)	33
Figura 40. Obișnuiți să oferiți feedback liceului după efectuarea stagiului de pregătire practică (chiar și unul verbal, într-o discuție cu profesorii)? (Sondaj, N=164).	33
Figura 41. Cât de des își manifestă elevii nemulțumirea față de experiența avută în practică? (Fișa liceului, N=52).	34
Figura 42. În ce măsură feedback-urile partenerilor de practică v-au determinat să faceți schimbări în conținutul didactic? (Fișa liceului, N=52).	35
Tabel 10. Cine asigură următoarele resurse în stagiile de pregătire practică comasată? (Fișa liceului, N=52)	36
Figura 43. Numărul de categorii de resurse puse la dispoziție de actorii implicați (Fișa liceului, N=52).	36
Figura 44. Care dintre următoarele facilități sunt oferite elevilor în stagiul de practică efectuat în compania dvs.? (Sondaj, răspuns multiplu, N=164)	37
Figura 45. Compania dvs. a organizat vreodată stagii de practică cu elevi din liceele agricole și din domeniile conexe? (Sondaj, N=305)	38
Figura 46. Distribuția companiilor în raport cu experiența anterioară a unui stagiu de practică. (Sondaj, N=305)	38
Figura 47. Intenția de colaborare și modelul de interacțiune, în funcție de experiența în organizarea stagiilor de practică. (Sondaj, N=305)	39
Figura 48. De cât timp colaborați cu aceste licee? (Sondaj, N=167)	39
Figura 49. În ce măsură sunteți sau nu de acord cu următoarelor afirmații? (Sondaj, N=164).	40
Figura 50. Cât de mulțumiți sunteți de următoarele aspecte? (Fișa liceului, N=52).	41
Figura 51. Satisfația relativă față de valoarea medie. (Fișa liceului, N=52)	41
Figura 52. Care e principala preocupare a părinților când vine vorba de practică? (Fișa liceului, întrebare deschisă, N=52)	43
Figura 53. Care sunt așteptările pe care dvs., ca operator economic, le aveți de la liceele cu care intenționați să colaborați? (Sondaj, întrebare deschisă, N=248)	44
Figura 54. Pe parcursul unui an / sezon agricol, care este numărul maxim de elevi pe care îi puteți lua în practică? (Sondaj, N=305)	44
Figura 55. Distribuția numărului maxim de elevi ce pot fi preluați în practică anual, în raport cu principalele categorii relevante. (Sondaj, N=305)	45
Figura 56. Care e principalul factor de care depinde numărul de elevi pe care îi luați în stagiile de pregătire practică? (Sondaj, răspuns multiplu, N=350)	45
Figura 57. Care sunt principalele așteptări pe care liceul le are de partenerii de practică? (Fișa liceului, întrebarea deschisă, răspuns multiplu, N=52)	46
Figura 58. În general, în ce măsură considerați că în prezent, partenerii de practică satisfac așteptările pe care liceul le are? (Sondaj, N=305)	46
Figura 59. În ce măsură considerați că în prezent, partenerii de practică satisfac așteptările pe care liceul le are? (Sondaj, întrebarea deschisă, răspuns multiplu, N=52)	47
Figura 60. Cât de riguroasă este evaluarea pe care tutorii de practică (delegați de operatorii economici) o fac elevilor la finalul stagiilor de practică? (Sondaj, N=305)	47
Figura 61. Care sunt principalele specializări de la care preferați să primiți elevi în practică? (Sondaj, întrebare deschisă, răspuns multiplu, N=291)	48
Tabel 11. Sarcini / activități adecvate / dorite / posibile – domeniul agricol vegetal (Sondaj, răspuns multiplu)	48
Tabel 12. Sarcini / activități adecvate / dorite / posibile – domeniul agricol zootehnic (Sondaj, răspuns multiplu)	49
Tabel 13. Sarcini / activități adecvate / dorite / posibile – domeniul horticol (Sondaj, răspuns multiplu)	49
Tabel 14. Sarcini / activități adecvate / dorite / posibile – domeniile conexe (Sondaj, răspuns multiplu)	49
Figura 62. În care dintre următoarele secții pot elevii efectua stagiul de practică în cadrul companiei dvs.? (Sondaj, răspuns multiplu, N=350)	50
Figura 63. Din experiența de până acum, cât de mulțumit sunteți de următoarele aspecte? (Fișa liceului, N=52).	51
Figura 64. Satisfația relativă față de valoarea medie. (Fișa liceului, N=52)	51
Figura 65. Compania dvs. este interesată de o colaborare cu liceele agricole și din domenii conexe pentru organizarea unor stagii de practică ale elevilor în cadrul companiei dvs.? (Sondaj, N=305)	52
Figura 66. Care sunt temerile dvs., ca operator economic, atunci când intenționați să organizați un stagiu de practică? (Sondaj, răspuns multiplu, N=248)	54
Figura 67. Care sunt motivele pentru care nu doriți să colaborați cu liceele pentru găzduirea stagiilor de practică? (Sondaj, răspuns multiplu, N=57)	55

Scopul, obiectivele și metodologia studiului

Scop și obiective

Studiul de față prezintă rezultatele unei cercetări efectuate de compania Kynetec pentru Centrul Român de Politici Europene, având ca temă de cercetare pregătirea practică la operatorii economici, în învățământul agricol din România. Scopul cercetării este acela de a constitui un reper epistemic în luarea deciziilor cu privire la învățământul agricol din România.

Obiectivele generale ale studiului sunt:

- Diagnoza inițierii, organizării și implementării stagiilor de practică la agenții economici, aspect privit prin prisma celor trei principali actori implicați: liceele, elevii și operatorii economici care găzduiesc elevi în practică;
- Explorarea experiențelor pe care elevii le-au avut în cadrul acestor stagii de pregătire practică;
- Identificarea motivațiilor companiilor de a lua elevi în stagiul de practică.

Metodologia studiului

În cadrul acestui studiu s-a folosit un mix de metode de cercetare cantitative și calitative, pentru a surprinde cât mai bine opiniile, experiențele și motivațiile care stau în spatele unor decizii sau alegeri. Totodată, pentru studiu s-au utilizat atât date primare, culese prin interviuarea directă a celor implicați, cât și date secundare, din baze de date publice, privind situația elevilor din liceele agricole și din domeniile conexe.

Datele cantitative au fost culese din două surse:

- Fișa liceului, un chestionar care să permită o mini-diagnoză a procesului, care a fost trimisă tuturor liceelor cu profil agricol și domenii conexe, aceasta fiind completată de către factorii cu rol decizional (persoane din cadrul managementului liceului sau profesori responsabili de practica).
- Sondajul realizat în rândul operatorilor economici, cu ajutorul unui chestionar aplicat telefonic companiilor care au primit elevi în practică sau care sunt posibili potențiali parteneri de practică. O parte din agenții economici au fost identificați din lista furnizată de licee, mai exact din rândul colaboratorilor din ultimii 10 ani, iar o altă parte a fost selectată din baza proprie de date, ca potențiali parteneri.

Datele calitative au fost culese prin intermediul interviurilor semi-structurate și al focus-grupurilor:

- 12 interviuri cu directori și coordonatori de practică din 6 licee;
- 12 interviuri cu elevi ai liceelor agricole;
- 6 focus grupuri cu elevi ai liceelor agricole;
- 6 interviuri cu părinți ai elevilor din licee agricole;
- 18 interviuri cu agenți economici.

Colectarea datelor pentru fișa liceului, dar și realizarea interviurilor și a focus grupurilor s-a desfășurat în perioada 15.05 – 18.07, iar până în perioada 01.08 – 15.09 s-au colectat interviurile și chestionare cu agenții economici.

În ceea ce privește participarea elevilor la studiu, a existat un singur criteriu și anume să fi făcut practică la agenți economici, astfel încât opiniile exprimate să fie relevante și fondate pe experiențe directe. Incluziunea unui liceu care nu a făcut în anul școlar 2021-2022 practică la agenții economici a fost singura excepție pe care am considerat-o relevantă pentru studiu (pandemia de COVID-19 fiind motivul pentru care nu au realizat stagiul de practică la acest liceu pentru anul în curs), pentru a surprinde și capacitatea de reziliență și de adaptare, soluțiile alternative identificate.

Eșantionul de licee

Fișa liceului a fost expediată către toate liceele agricole și din domeniile conexe din țară, presupunând completarea unui chestionar online de către factorii de decizie în privința organizării stagiilor de practică. Rata de succes a fost de 93%, 52 de licee din totalul de 57 completând acest chestionar. Cele 52 licee provin din 38 județe și acoperă 92% din totalul elevilor pregătiți de liceele agricole în România. Putem afirma că, practic, acest studiu e unul cvasi-exhaustiv, acoperind aproape în integralitate populația de licee agricole din România.

Pentru componenta **calitativă**, au fost selectate 6 licee, cu specializări care fac parte din sectorul agricol, mai exact: tehnician agricultură, mecanic agricol, tehnician în agroturism, dar și din domeniile conexe precum: tehnician veterinar, tehnician în prelucrarea produselor de origine animală, industrie alimentară, etc. Aceste 6 licee au fost selectate pentru o reprezentativitate cât mai bună la nivel național, atât din punct de vedere al domeniilor de pregătire, cât și aparținând unor regiuni diferite și având specializări diferite.

În județele Suceava, Alba și Dâmbovița, interviurile și focus-grupurile s-au derulat în format fizic, iar în județele Teleorman, Vaslui și Brașov s-au derulat în format online. Interviuri s-au realizat în licee atât cu directorii, cât și cu îndrumătorii de practică. Totodată, s-au derulat câte 2 interviuri cu elevi din fiecare liceu și cu un părinte al unui elev al liceului. În plus, s-a organizat câte un focus-grup cu elevii din liceu în fiecare dintre cele 6 licee.

Liceu	Elevi participanți
1. Liceul Tehnologic "Dr. C. Angelescu" Găești Dâmbovița	Clasa a XI-a – Tehnician Ind. Alimentară (6 elevi au participat la focus grup) Clasa a XII-a – Economic - interviuri
2. Liceul Tehnologic Dorna Candrenilor Suceava	Clasa a XI-a, XII-a - Tehnician Agroturism (10 elevi au participat la focus grup)
3. Liceul Tehnologic Agricol „Alexandru Borza” Ciumbrud Alba	cls. XI – XII-a - Tehnician Veterinar (7 elevi au participat la focus grup)
4. Colegiul pentru Agricultură și Industrie Alimentară „Țara Bârsei” Prejmer, Brașov	Cls. XI-a – Ind. Alimentară, Economic (8 elevi au participat la focus grup)
5. Liceul Tehnologic "Nicolae Bălcescu" Alexandria, Teleorman	Cls. XI-a – Tehnician Ind. Alimentară (6 elevi au participat la focus grup)
6. Colegiul Agricol "Dimitrie Cantemir" Huși, Vaslui	Cls. XI-a – Tehnician Ind. Alimentară, Cls. XI-a – Mecanic Agricol (6 elevi au participat la focus grup)

Eșantionul de operatori economici

Sondajul realizat în rândul agenților economici a avut un eșantion cu un volum de 305 companii, o parte fiind selectați din Fișa liceului, listă furnizată de către liceele agricole, parteneri cu experiență în organizarea de stagii de practică, iar un alt segment a fost selectat din baza proprie de date, ca posibili parteneri de practică. Ținta principală au constituit-o fermele agricole cu potențial de colaborare cu liceele de același profil.

Ca atare, structura eșantionului este una centrată în special pe segmentul companiilor din agricultură, care reprezintă circa 75% din cele 305 entități respondente. Alte 15% sunt reprezentate de sectorul veterinar, iar celelalte 10% reprezintă companii din celelalte domenii conexe, precum industria alimentară, alimentația publică sau HORECA:

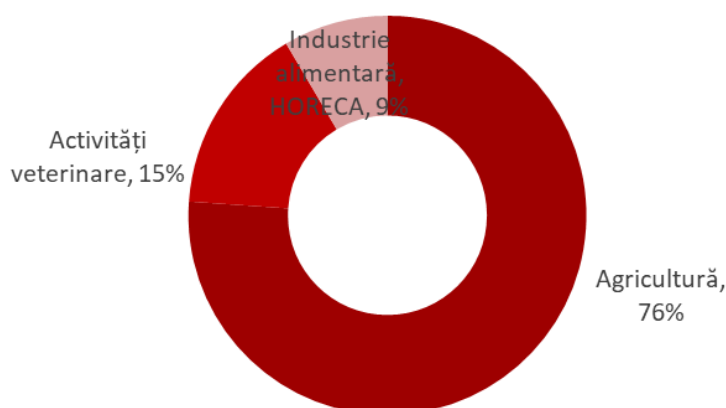

Figura 1. Structura eșantionului de operatori economici – date neponderate (Sondaj, N=305)

Pentru a putea totuși extrapola rezultatele la nivel național, am ponderat această structură în raport cu alcătuirea întregului univers de companii din domeniile selectate.

Pentru **interviurile de profunzime**, am selectat un număr de 18 operatori cu diverse experiențe în interacțiunea cu liceele agricole și organizarea stagiilor de practică, reprezentanți ai unor companii care provin din:

- Agricultură (12);
- Medicina veterinară (2);
- Agroturism (2);
- Alimentație publică (1);
- Industria alimentară (1).

Necesarul forței de muncă și formarea acesteia în domeniul agricol – stare de fapt

Context

România este statul cu cele mai multe ferme agricole din Uniunea Europeană, peste 3,1 milioane, conform datelor incluse în Planul Național Strategic al Ministerului Agriculturii și Dezvoltării Rurale. Dintre acestea, circa 2,2 milioane sunt conduse de fermieri cu vârsta de peste 55 ani, conform Eurostat.

Reînnoirea generațională, unul dintre cele 10 obiective cheie ale noii Politici Agricole comune ce se anunță

În următorii ani, va fi una profund dezechilibrată, ținându-se cont de faptul că, în prezent, liceele agricole nu pregătesc decât circa 15-16.000 de absolvenți anual. Fără a reprezenta doar o problemă locală, realitatea din agricultura românească este una puternic marcată de proporția redusă a tinerilor care se orientează spre o carieră în acest domeniu. Atragerea și susținerea noii generații în agricultură reprezintă o provocare căreia doar un răspuns coordonat și susținut al tuturor celor implicați, fie că provin din sectorul de producție, din cel al învățământului profesional și tehnic sau al comunităților, în general, poate să aducă schimbarea de care e nevoie.

De aici începe demersul nostru de cercetare și de cartografiere a nevoilor comune ale celor implicați în formarea și utilizarea forței de muncă din agricultură, de identificare a punctelor comune, atât ca viziune cât și ca interese, care pot genera bune practici și lecții necesare tuturor celor care pregătesc fermierii secolului 21.

Operatorii economici din sectorul agricol și conex din România

Structură

În analiza mediului economic, a structurii operatorilor economici din agricultură și domeniile conexe, ne-am concentrat pe agenții economici care pot deveni potențiali parteneri ai liceelor agricole în organizarea stagiilor de pregătire practică pentru elevii care au ca principal profil agricultura, și care provin preponderent din 3 domenii:

- Agricultură;
- Medicină veterinară;
- Industria alimentară și HORECA.

La nivel național, din datele statistice disponibile, numărul de companii care avea minim un angajat și o cifră de afaceri de minim 500 mii lei anual sau minim 100 ha, în cazul fermelor agricole, era de circa 20 mii unități, distribuite astfel:

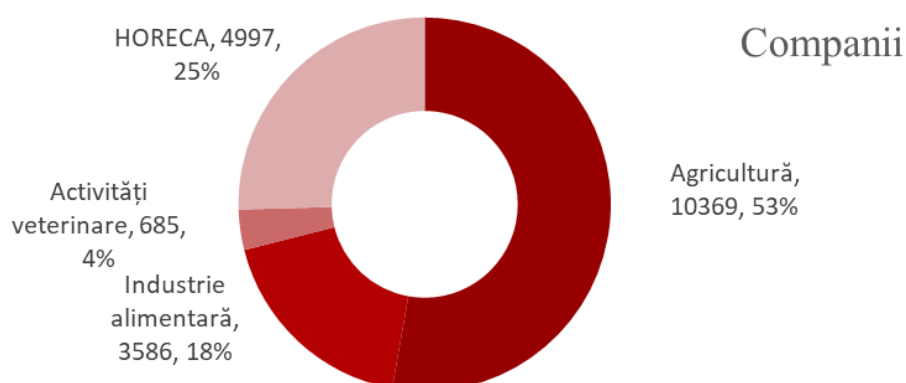

Figura 2. Numărul de companii cu potențial de parteneriat în vederea organizării stagiilor de practică (sursa: listafirme.ro și estimările făcute de Kynetec)

Practic, jumătate din potențialul posibililor parteneri de practică provine din agricultură, un sfert din sectorul HORECA și segmente ceva mai reduse din segmentul operatorilor economici care activează în industria alimentară și medicina veterinară.

La nivel regional, Muntenia, incluzând și municipiul București (1.354 operatori economici), deține aproape jumătate din numărul de companii eligibile pentru a putea găzdui elevi în stagii de pregătire practică.

Regiunea	Operatori economici	Din care:			
		Ferme agricole	Industria alimentară	Medicină veterinară	HORECA
Banat-Crișana	3.010	1.684	543	102	681
Moldova	2.884	1.619	531	105	629
Muntenia	8.853	5.083	1.331	286	2.153
Oltenia	1.868	1.155	283	70	360
Transilvania	3.022	828	898	122	1.174
Total	19.637	10.369	3.586	685	4.997

Tabel 1. Distribuția regională a companiilor cu potențial de parteneriat în vederea organizării stagiilor de practică (sursa: listafirme.ro și estimările făcute de Kynetec)

Bineînțeles, disparitățile regionale trebuie filtrate și prin prisma numărului de elevi care ar putea beneficia de aceste oportunități.

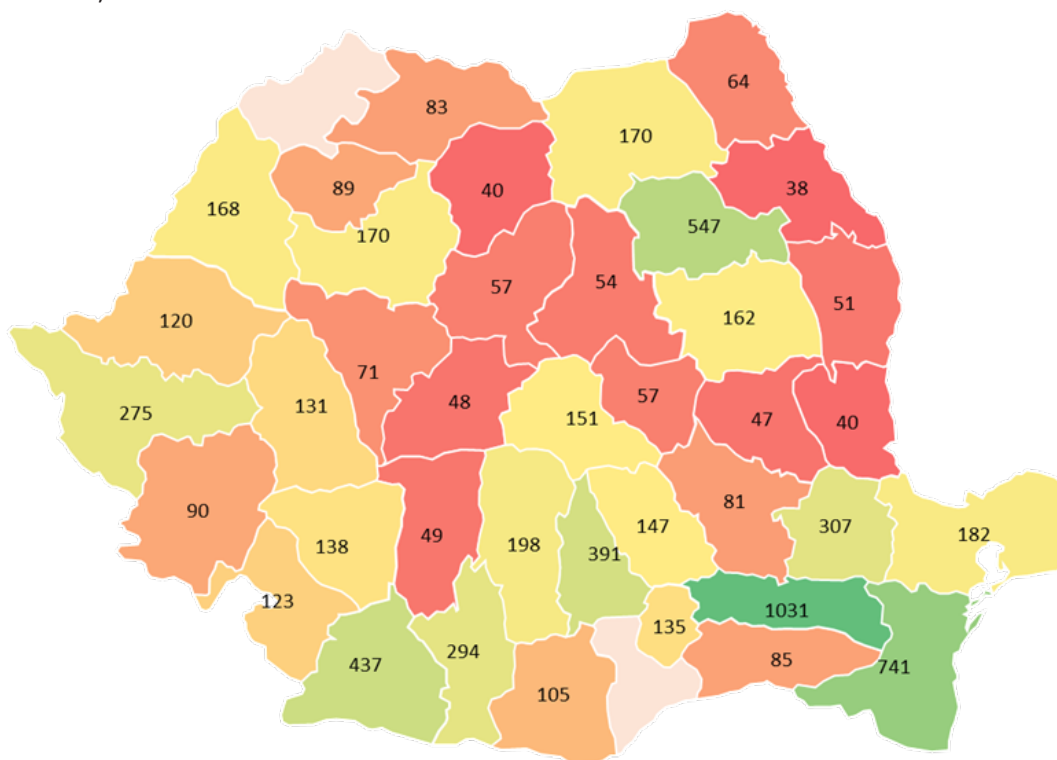

Figura 3. Distribuția pe județe a numărului de companii cu potențial de parteneriat în vederea organizării stagiilor de practică (sursa: listafirme.ro și estimările făcute de Kynetec)

Numărul de potențiali parteneri în organizarea stagiilor de practică, raportat la 100 elevi, ne indică diferențe majore între Transilvania și Moldova, pe de-o parte și Muntenia (în special zona Bărăganului) și Banat-Crișana, pe de alta. Liceele agricole din Centrul și Estul țării dispun de mai puține oportunități de parteneriat pentru practică.

De ce să colaborez cu un liceul agricol? Nevoia unui parteneriat sinergic.

Decalaje și disparități regionale între potențialul de parteneriat

Succesul unor parteneriate între liceele agricole și companiile din domeniu depinde de mai mulți factori. Dintre aceștia, există o serie de aspecte care pot acutiza nevoia de a pregăti forță de muncă, în vederea angajării ei ulterioare.

Dacă la nivel de județe, așa cum am menționat anterior, distribuția liceelor agricole e una echilibrată, în privința asocierii acestor elevi cu principalele regiuni agricole datele ne indică anumite disparități. La nivel regional, observăm că distribuția numărului de elevi nu este corelată cu suprafața agricolă arabilă.

Regiunea	Din care cu domeniul de bază Agricultură	Suprafața arabila (ha)	Suprafața/ elev	Nr. ferme arabile 100h+	Nr. elevi / 10 ferme
Banat-Crișana	512	1.183.154	2.311	1.684	3
Moldova	2.148	1.160.012	540	1.619	13
Muntenia	3.107	3.432.435	1.105	5.083	6
Oltenia	350	1.031.654	2.948	1.155	3
Transilvania	2.358	618.014	262	828	28
Total	8.475	7.425.268	876	10.369	8

Tabel 2. Distribuția elevilor din liceele agricole în funcție de suprafețele agricole (sursa: Ministerul Educației, Kynetec)

Astfel, în Transilvania (262 ha/elev) și în Moldova (540 ha/elev) avem o suprafață per elev din domeniul agricol inferioară mediei naționale de 876 ha/elev, în timp ce în regiuni precum Oltenia (2.948 ha/elev) sau Banat (2.311 ha/elev) avem o suprafață de 5-10 ori mai mare. Așadar, putem observa că distribuția elevilor cu domeniul de bază agricultură este una eterogenă, aspect care poate avea urmări majore în privința accesibilității forței de muncă din sectorul agricol.

Continuând analiza la nivelul numărului de ferme agricole arabile, cu peste 100 ha (considerând acest punct ca fiind limita inferioară pentru a putea performa agricultura de o manieră profesionistă), datele ne indică faptul că, în regiuni precum Oltenia sau Banat-Crișana, un ciclu de 4 ani instruieste, în medie, 3 elevi cu profilul de bază agricol pentru 10 ferme. În timp ce în Transilvania (28 elevi / 10 ferme) sau Moldova (13 elevi / 10 ferme) avem un număr de 4-10 ori mai mare.

Așadar, există o variație majoră la nivel regional în privința numărului de elevi pe care liceele agricole îi instruiesc și volumul de forță de muncă calificată necesar sectorului agricol. În medie, un ciclu de 4 ani propune 8 absolvenți pentru 10 ferme de minim 100 ha, ceea ce, luând în calcul fluctuația ridicată din sectorul agricol determinată de alternativele atractive din alte state europene, poate crea dezechilibre pe piața muncii, în special în regiuni precum Muntenia sau Banat-Crișana, în care se practică într-o mai mare măsură agricultură profesionistă.

Exprimată în sondajul de opinie, nevoia de personal a operatorilor economici este una evidentă. Mai mult de jumătate dintre companiile intervievate declară că au probleme cu personalul calificat, iar mai mult de o treime, cu personalul necalificat. Companiile din domeniul industriei alimentare sau HORECA, cele din Banat-Crișana sau Transilvania, precum și cele cu cifre de afaceri fie sub 100 mii euro (companii mici), fie peste 5 milioane euro (companii mari) sunt cele care resimt cel mai mult lipsa de personal calificat, dar pentru nicio categorie procentul companiilor care menționează dificultăți în această privință nu scade sub 40%.

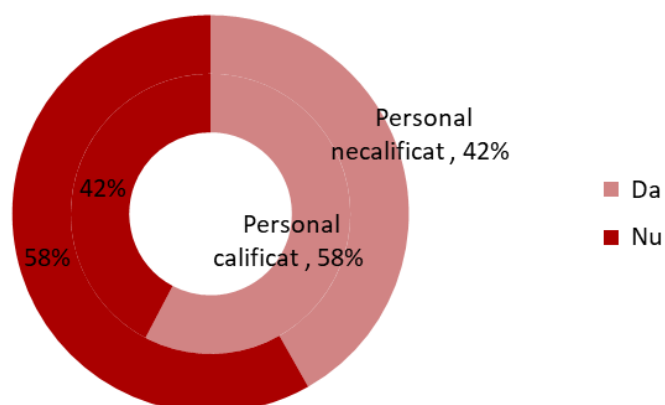

Figura 4. În prezent vă confrunțați cu lipsa de personal pentru pozițiile pe care le aveți în cadrul companiei? (Sondaj, N=305)

Importanța acestui aspect este relevată și de dificultatea în a recruta personal calificat sau necalificat, sau stabilizarea fluxului de personal. Pentru aproape o treime dintre companii, a găsi personal calificat reprezintă o provocare foarte mare, iar pentru mai mult de 50% nivelul de dificultate este peste media scalei. În privința personalului necalificat, situația e ceva mai bună, dar și în acest caz observăm că 40% dintre companii au probleme în a recruta forță de muncă, iar în cazul stabilizării fluxului de personal, circa o treime din respondenți declară că le e greu să îl aducă la un nivel echilibrat.

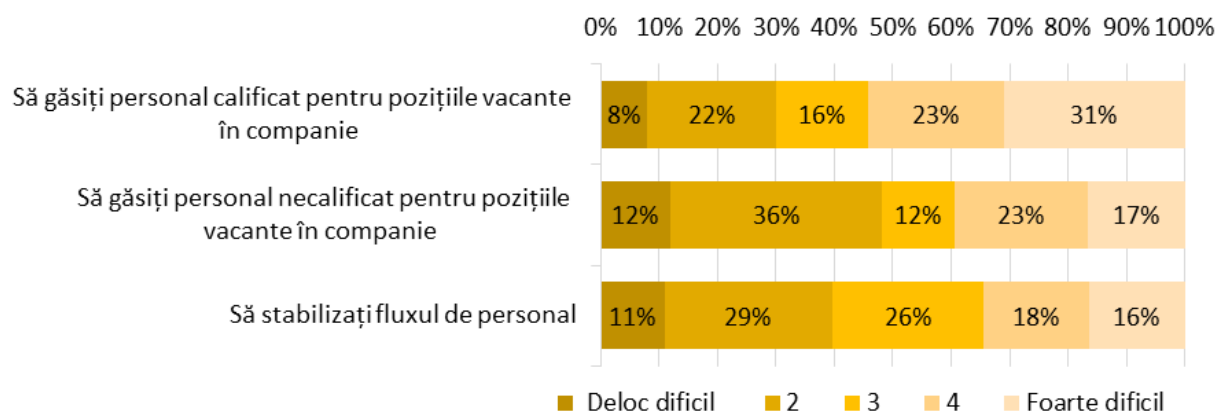

Figura 5. Pentru următoarele afirmații, vă rugăm să exprimați cât de dificil este pentru dvs./compania pe care o reprezentați? (Sondaj, N=305)

Dificultăți mai mari sunt menționate de către companiile din Transilvania, cu o cifră de afaceri de peste 5 mil. euro, dar și cele din industria alimentară sau HORECA sau cele din segmentul zootehnic / medicină veterinară.

Structura regională a angajaților confirmă deficitul de forță de muncă din Transilvania. Dacă la nivel național procentul e de 17%, 37% din companiile din centrul țării au angajați din județele vecine. De asemenea, 17% au angajați din alte județe, în timp ce media la nivel național este de 3%. Situația este relativ similară în cazul companiilor din sectorul conex agriculturii (industrie alimentară, HORECA) sau celor cu o cifră de afaceri ridicată.

Toți operatorii economici au angajați din județele unde își desfășoară activitatea. Circa un operator economic din 6 are angajați și din județele învecinate și numai 3% au angajați și din alte județe. 1% dintre respondenți declară că are printre angajați și imigranți.

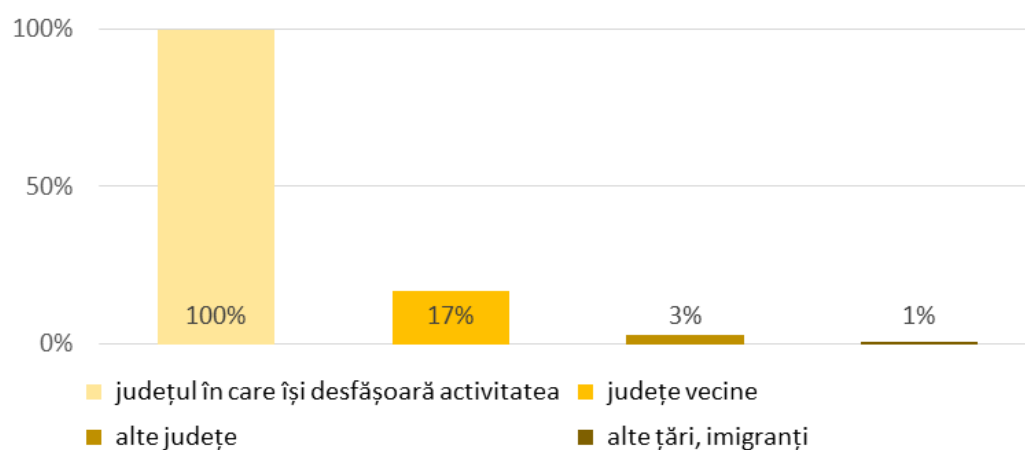

Figura 6. De unde sunt angajații companiei dvs.? (Sondaj, N=305, răspuns multiplu)

Distribuția numărului de angajați ai companiilor intervievate e una echilibrată, cu o medie de 20 de angajați. Dacă la nivel regional nu avem diferențe semnificative, mediile numărului de angajați din cadrul companiilor din industria alimentară sau HORECA (27 angajați) și din cadrul companiilor mari, cu peste 5 mil. euro cifră de afaceri, (31 angajați) sunt superioare mediilor eșantionului.

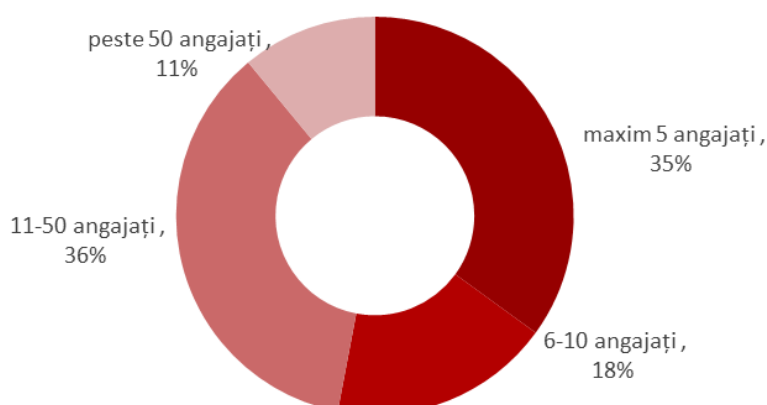

Figura 7. Câți angajați are compania dvs. în prezent? (Sondaj, N=305)

Din interviurile cu operatorii economici reiese ca aceștia se confruntă, în special, cu lipsa de personal calificat. Calificarea angajaților pe care îi au a fost făcută preponderent de către ei, la locul de muncă, foarte puțini fiind deja calificați în momentul angajării. Un alt aspect menționat în special de agenții economici din agricultură este lipsa forței de muncă tânără și calificată. Aceștia menționează că au preponderent muncitori cu o vârstă medie ridicată, de circa 50 de ani, pe care i-au calificat la locul de muncă și cu care întâmpină dificultăți în a-i învăța să folosească utilajele noi și performante, operate și coordonate prin intermediul computerelor sau al altor device-uri IT.

„Păi inclusiv tinerii. Tinerii pentru că ăștia ne-ar interesa. Media de vârstă o avem aproape la 50 de ani pe fermă, deci am avea nevoie și de ceva tânăr, dar nu avem.” (Operator economic_11)

Companiile din agricultură consideră că tinerii sunt mult mai receptivi, că ar învăța mult mai ușor și ar veni deja calificați din licee, însă tinerii au probleme în a se integra în aceste companii deoarece programul de muncă este unul aparte și necesită mai multă flexibilitate din partea angajaților. Agricultură, fie că vorbim de sectorul vegetal sau de sectorul zootehnic, necesită o atenție permanentă inclusiv în weekenduri sau sărbători, activitățile agricole presupun ore suplimentare de muncă în perioada respectivă. Însă aceste neajunsuri pot fi compensate în perioada de iarnă, când angajații pot primi mai multe zile libere deoarece calendarul activităților este unul mai degajat.

„Cum să nu caut? Și acum, dacă îmi dați un tractorist care e calificat, să știe să muncească, să facă toate lucrările. La ora actuală nu sunt și chiar dacă ar fi, care sunt nu sunt calificați. Tehnica acum e avansată, au ajuns utilaje de 20 de miliarde o combină. Și poți să îți permiți să dai la un necalificat? Nu poți. Și trebuie oameni cu pregătire. Nu avem în țară oameni cu pregătire.” (Operator economic_09)

Pe de altă parte, retenția de personal, chiar și a celui doar instruit în practică, e unul din principalele obstacole în permanentizarea relației dintre liceele agricole și partenerii de practică. Deși consideră că aportul noii generații este unul esențial, fermierii și reprezentanții celorlalte companii menționează și anumite probleme generate de stagiile de practică deoarece, din perspectiva unora, acestea pot deveni ușor pierdere de timp și bani pentru ei. Elevii vin și sunt instruiți la ei, dar nu rămân să se și angajeze în viitor, deoarece salariile sunt mici, comparativ cu cele din străinătate.

„Și dacă nu aș avea problema, nu știu, v-am spus, m-aș mai gândi de două ori până aș face pasul ăsta, să iau pe cineva, să îl iau de la zero cumva și să îl înveți. După aia când l-ai învățat a plecat și eu cu ce am rămas? Cu munca și cu oboseala.” (Operator economic_05)

Însă sunt și companii interesate să primească elevi în practică, să le arate și să îi învețe specificul activității lor, să le aloce timp pentru explicații, înțelegând că, totuși, sunt tineri în formare, iar rolul lor, ca mentori experimentați, este să-i învețe.

„Nu contează, eu și așa muncesc în perioada aia când elevii fac practică și așa muncesc și muncim împreună. Îi arăt, îi explic, îi spun. Da, deci sunt niște lucruri care se duc mai departe. Nu mă încurcă cu absolut nimic, deci pe mine mă ajută. Păi nu e ca un angajat. Sunt niște copii, totuși. Sunt niște copii care trebuie să ai grijă de ei, să le arăți, să le explici și muncesc așa, învață și nu știu cum să zic. Nu au un program strict, nu.” (Operator economic_03)

Totodată, reticența în a primi elevi în practică vine și din cauza faptului că fermierii nu au suficient personal care să se ocupe corespunzător de elevi, în condițiile în care liceele doresc ca partenerii să preia cât mai mulți elevi în practică. Lipsa unor angajați experimentați, care pot juca rolul tutorilor, descurajează potențialii parteneri de practică.

„Discuția cu școlile de meserii [...] a fost amplă pentru că noi avem școala de la Băleni. Școala de la Băleni care, la un moment dat, am încercat noi să facem ceva cu ei, nu numai eu, eram 5-6 fermieri, să luăm fiecare câte 2-3 copii, cât putem. Nu poți să iei cum vor ei, să iei 10 copii odată sau 20 de copii.” (Operator economic_17)

Costurile pe care trebuie să le suporte companiile reprezintă și ele un efort făcut de către companiile gazdă, iar perspectiva de a nu obține niciun beneficiu ulterior, fie forță de muncă, fie anumite deduceri fiscale, le descurajează și le îndepărtează de posibilitatea de a intra într-un parteneriat cu liceele agricole.

„E imposibil să le oferi, pentru atâția elevi să oferi transport, să oferi o masă la prânz, să oferi îngrijire la modul supraveghere. Adică nu, nu am posibilitatea să le ofer asta.” (Operator economic_13)

De asemenea, părerile sunt împărțite atunci când vine vorba de pregătirea teoretică a elevilor, unii respondenți considerând că, din punct de vedere teoretic, elevii sunt suficient de pregătiți, în timp ce alții consideră că nici măcar aceste aspecte teoretice nu sunt suficient de bine formate în liceu.

„Nu știu ce au învățat în teorie acolo, dar dacă la noi au venit și nu știau nimic, ce să mai zic?” (Operator economic_02)

Un alt aspect menționat a fost că nici practica la agenții economici nu este corespunzător făcută de către liceele cu specific agricol, deoarece nu există o concordanță între specializare și agentul economic.

„Fac la practică ambalare de fructe și legume. Deci liceul primește niște bani și îi duc la o firmă care își permite să îi ia pe toți. Face, ambalează legume și fructe și duce toți copiii și face practică acolo. Acuma dacă dumneavoastră îmi spuneți mie că un mecanic de tractoare, de utilaje agricole, după ce face practică la băgat

cartofi în saci sau băgat păstârnac în vid, după 3 ani de zile de practică acesta poate să vină la mine în fermă să lucreze pe un tractor, atunci jos pălăria.” (Operator economic_13)

Așadar, deși în principiu doresc să primească elevi în practică, deoarece unii dintre ei sunt conștienți că e una din modalitățile de a suplini lipsa forței de muncă pregătite sau că baza didactică precară a unor licee nu le permite să le ofere elevilor posibilitatea de a experimenta condițiile reale (mașini, utilaje, tehnologii moderne, performante) de muncă, operatorii economici sunt uneori reticenți în a demara un astfel de parteneriat.

Fie din cauza unor condiții impuse de licee, fie prin prisma unor beneficii sau avantaje anticipate sau așteptate, companiile, deși admit necesitatea unei astfel de colaborări, resimt nevoia unui suport care să le acopere măcar o parte din costuri sau să le permită să le ofere tinerilor nou angajați posibilitatea de a obține câștiguri salariale mai ridicate.

Liceele agricole din România

Structură

Locul pe care învățământului liceal agricol îl ocupă în cadrul învățământului profesional și tehnic din România nu poate fi ilustrat mai bine decât de însăși ponderea elevilor care sunt înscriși în această ramură, 4% din totalul celor înscriși în ÎPT. Mai mult, trendul e unul descendent, numărul elevilor scăzând de la an la an, desigur și pe fondul dinamicii demografice generale a populației.

În 2022, în România funcționau 57 licee și colegii agricole. Din punct de vedere al distribuției teritoriale, liceele agricole sunt prezente în 40 din cele 42 de județele României, inclusiv în municipiul București. Numărul acestora e mai ridicat în județele Botoșani și Iași (câte 3), iar în 12 județe funcționează 2 astfel de licee. 39 licee (70%) sunt situate în mediul urban, mediul rural găzduind 17 licee. Singurele județe în care nu există astfel de licee sunt Giurgiu și Satu-Mare.

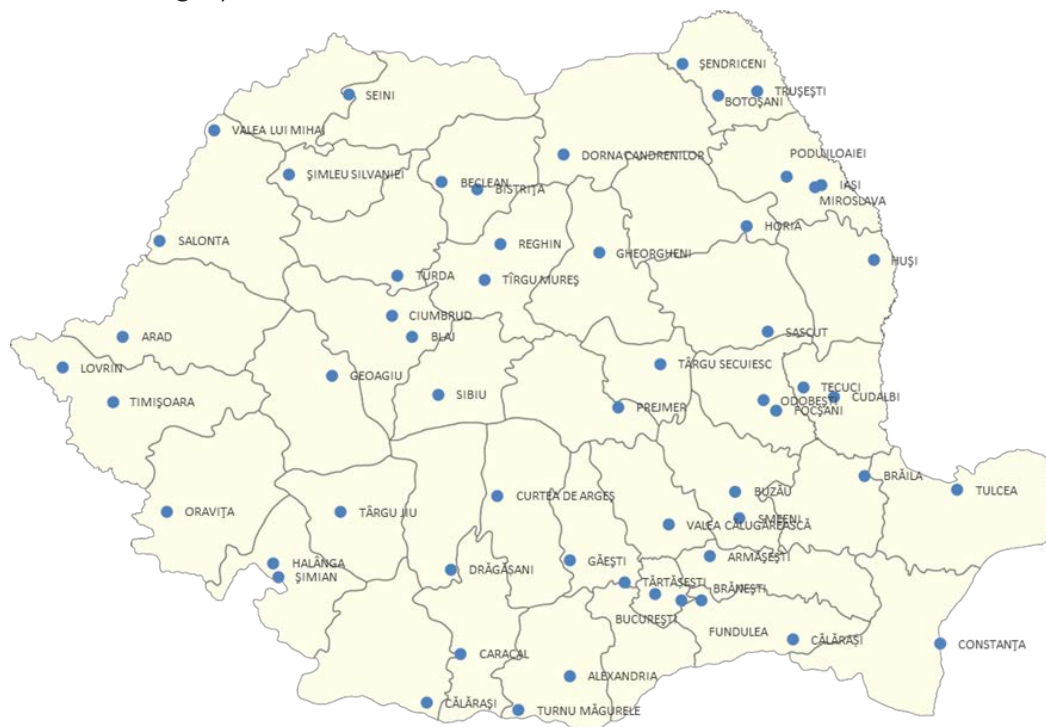

Figura 8. Distribuția teritorială a celor 57 licee agricole din România (sursa Ministerul Educației)

În total, în 2022 sunt înscriși în aceste licee 16.610 elevi, din care ceva mai mult de jumătate (51%), 8.475 elevi, au ca domeniu de bază Agricultură. Proporții mai reduse de elevi care se vor pregăti în principal pentru

Agricultură se pot observa în Banat-Crișana (31%) și Oltenia (34%), în timp ce în celelalte regiuni avem 51%-58% elevi aparținând acestei categorii.

Regiunea	Nr. elevi înscriși în 2022	Din care cu domeniul de bază Agricultură	% din total
Banat-Crișana	1.632	512	31%
Moldova	4.198	2.148	51%
Muntenia	5.685	3.107	55%
Oltenia	1.019	350	34%
Transilvania	4.076	2.358	58%
Total	16.610	8.475	51%

Tabel 3. Distribuția regională a elevilor din liceele agricole (sursa: Ministerul Educației)

Analiza întregii structuri a calificărilor oferite de liceele agricole este însă una mai complexă. Alături de cei 51% elevi din Agricultură, liceele mai pregătesc 17% elevi în Economie, 11% în Industrie alimentară, 8% în Protecția mediului, 6% în Turism și alimentație 3% în Mecanică și 2% în Comerț. Alte specializări (Silvicultură, Electronică sau Producție media) nu cumulează decât 2%.

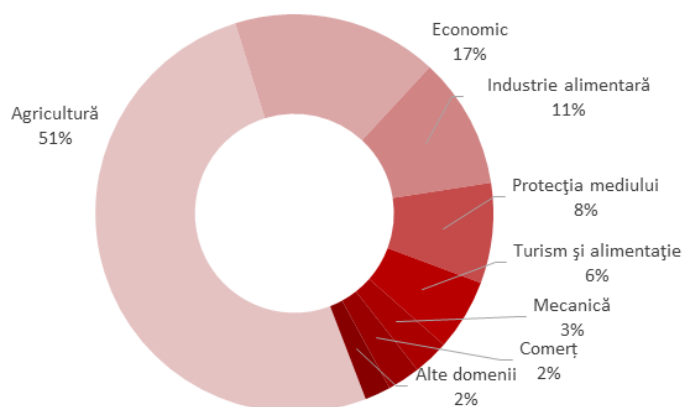

Figura 9. Structura domeniilor de bază în liceele agricole din România (sursa: Ministerul Educației)

Distribuția pe cele patru clase de studiu, IX-XII, este una relativ echilibrată, deși observăm anumite variații. Astfel, dacă în clasele XI-XII se regăsesc câte circa 25% elevi, în clasa a IX sunt doar 22%, în timp ce în clasa a X-a există un surplus, ponderea elevilor fiind de 28%. Coroborate cu numărul relativ constant al elevilor de vârstă liceală din prezent, fluctuațiile ultimilor ani pot fi semnul unor schimbări de orientare către liceele agricole, dar răspunsul poate fi obținut doar în perioadele următoare.

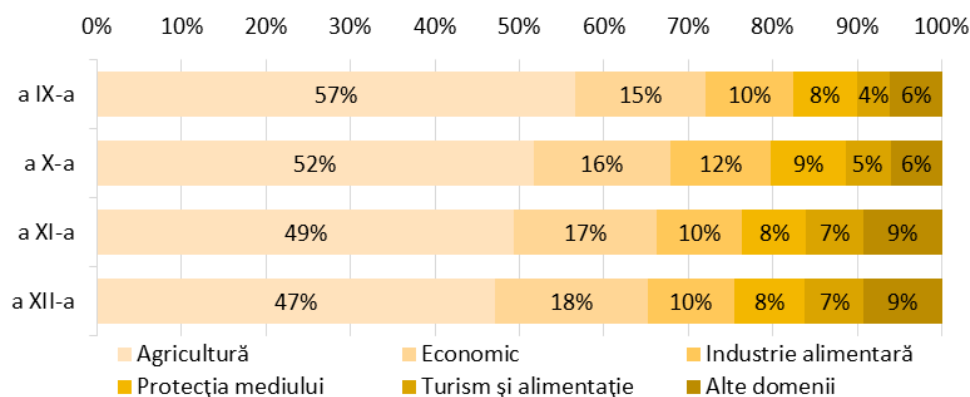

Figura 10. Distribuția domeniilor la nivelul celor 4 ani de studiu. (sursa: Ministerul Educației)

Longitudinal, de-a lungul celor 4 ani de studiu, putem observa tendințe clare de modificare a structurii pe domenii a absolvenților. Desigur, fără a lua în calcul efectul tuturor factorilor care pot determina aceste schimbări (abandon școlar, transferuri, repetenție, etc.), putem observa că a crescut în mod continuu ponderea elevilor din domeniul Agricultură, de la 47%, în cazul claselor terminale, la 57%, în cazul celor de început. Pe acest fond observăm scăderea ponderii elevilor din domeniul Economic sau Turism și alimentație și o stagnare a celor din domeniul Industriei alimentare și Protecției mediului. Așadar, putem anticipa o tendință de creștere a numărului de absolvenți din Agricultură, tendință care va avea un impact specific pe piața muncii.

Dacă în privința mediului de proveniență al liceelor (rural, respectiv urban) observăm o relativă constanță (19%-21% dintre elevi sunt înregistrați în liceele plasate în mediul rural, iar 79%-81%, în cele urbane), la nivel regional apar anumite fluctuații, putând remarcă tendința de scădere a numărului elevilor din Moldova, compensată de creșterea ușoară a numărului elevilor din Transilvania, Muntenia sau Banat-Crișana.

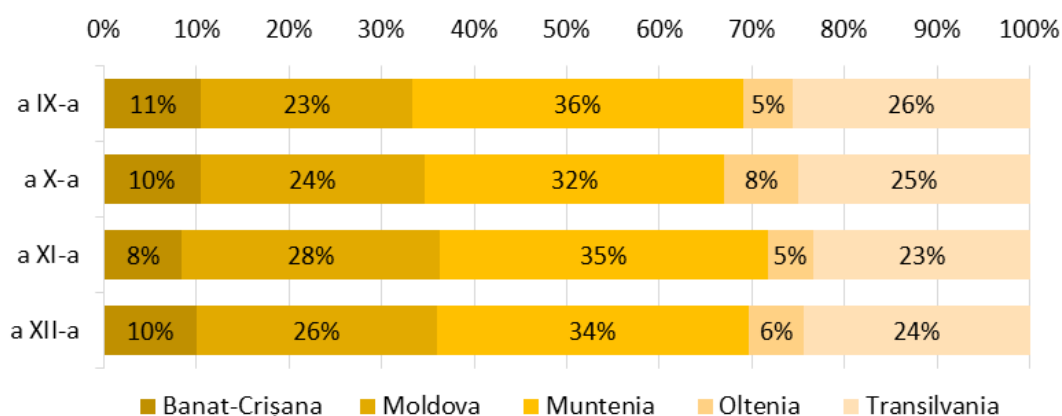

Figura 11. Distribuția domeniilor la nivelul celor 4 ani de studiu. (sursa: Ministerul Educației)

De ce studiez la un liceu agricol? Motivațiile unei alegeri de viață.

Pentru a înțelege mai bine atitudinea elevilor față de profesiile pentru care liceele îi pregătesc, inclusiv prin organizarea de stagii de pregătire practică, am accesat palierul motivațional al alegerilor făcute de aceștia. Mai exact, am încercat să identificăm factorii care i-au determinat să aleagă un liceu agricol.

Toții elevii Liceului Tehnologic “Dr. C. Angelescu” din Găești, jud. Dâmbovița au făcut alegeri pe cont propriu de a veni la acest liceu și la specializare Ind. Alimentară considerând că a fi ospătar „este o meserie de viitor”, este „mai tineresc” și că vor avea mai multe oportunități. Spre deosebire de ei, elevii liceului din Dorna Candrenilor au afirmat ca au venit la acest liceu din inițiativă proprie, datorită facilităților pe care le au aici. A. spune că:

„A fost prima opțiune, am ales pentru că la sfârșitul liceului primesc calificări, dacă mergeam la Ion Luca, nu primeam. Și mai ales pentru că vin dintr-un mediu în care se practică Agroturismul.”

Niciunul dintre elevii care au luat parte la studiu și a căror primă opțiune a fost un liceu teoretic cu profiluri precum filologie sau științe ale naturii, nu regretă repartizarea la acest liceu datorită oportunităților pe care le au la Dorna Candrenilor:

„Dorința mea a fost filologie, dar am venit aici mai mult împinsă de părinți pentru că mi-ar fi fost foarte greu cu naveta. Dar a fost ok și mi-a plăcut că avem foarte multe activități. Nu a fost activitate la care să nu mă înscriu. Sunt foarte frumoase, foarte interactive”. (elev, Dorna Candrenilor)

Așadar, principalele motivații de a te înscrie și a rămâne la un liceu tehnologic sunt calificările pe care le primesc la finalul clasei a XII-a, dar și numeroasele activități și proiecte despre care au aflat pe parcurs.

Totodată, pentru unii elevi, faptul că părinții lor dețin animale și o mică fermă, constituie de asemenea un factor motivațional în alegerea liceului și a specializării, dar și un mod de acomodare rapidă la cerințele impuse de aceste licee.

„În primul rând, pentru că îi cunosc pe colegi, colegi din generală și ne știm, și are și diferite facilități, adică avem și bursă, stagii de practică, profesorii sunt ca niște prieteni pentru noi. Pentru că locuiesc într-o zonă rurală, și în familia mea suntem 7 frați și ne ocupăm de lucrări de genul ogor, animale, și profilul se bazează pe activități în agroturism.” (elev, Dorna Candrenilor)

Mai mult decât atât, pentru elevii din zona rurală și care trebuie să facă naveta pentru a merge la liceu, proximitatea liceului a constituit de asemenea un factor care a cântărit mult în luarea deciziei, cu siguranță unii fiind sfătuiți și de către părinții care s-au gândit la acest aspect. Așa cum relatează M., elev la liceul din Găești, proximitatea a fost primul gând: „Pentru că e mai aproape de casă și avem transportul școlar”.

În cazul elevilor de la liceul din jud. Alba, aceștia au ales specializarea Tehnician veterinar deoarece unii dintre ei dețin animale acasă, însă și datorită faptului că este aproape de casă sau deoarece vor să își continue studiile la o facultate de medicină veterinară.

„Deoarece avem animale acasă, suntem pasionați de animale și pentru că suntem de la țară.” (elev, Alexandru Borza, Ciumbrud)

„De ce am ales specializarea asta? Pentru că vreau să dau la medicină veterinară.”(elev, Alexandru Borza, Ciumbrud)

Elevii de la liceul din Alexandria sunt pasionați de gătit și din acest motiv au ales să urmeze specializarea Tehnician industrie alimentară. Doar un elev a menționat că dorește să continue în învățământul superior și din acest motiv a ales această specializare.

„M-a atras tot ce ține de bucătărie și e o activitate pe care poți să te dezvolti foarte mult, dar depinde și de tine ca persoană. Și de ce nu, să conduc probabil și o afacere.” (elev, Nicolae Bălcescu, Alexandria)

În cazul elevilor din Huși, aceștia au ales liceul din diverse motive, unii pentru că obțin o specializare în urma finalizării studiilor, alții pentru că au fost sfătuiți de prieteni sau pentru că le place specializarea și vor să lucreze în acest domeniu.

„Am fost la Servicii, m-am transferat să pot da bacul din chimie să merg mai departe pe chimie (n.a. la facultate) și am ales liceul asta pentru că îmi place că are și calificare, chiar dacă a avut medie și de alt liceu.” (elev. Dimitrie Cantemir, Huși)

Așadar, chiar dacă liceele agricole nu reușesc întotdeauna să își atragă elevi ca primă opțiune, dețin atuuri importante care îi determină pe mulți dintre elevi, pe parcursul anilor de studiu, nu numai să nu regrete alegerea făcută, dar să-și și dorească să continue în aceeași direcție, ca fermieri, antreprenori sau specialiști. Liceele agricole reușesc să ofere un mediu educațional adecvat și, în plus, o calificare din ce în ce mai căutată pe piața muncii.

Practici curente de organizare a stagiilor de pregătire practică la operatorii economici

Organizarea stagiilor de practică presupune o procesualitate destul de complexă, care pleacă de la:

- Identificarea potențialilor parteneri de practică, cunoașterea acestora;
- Contactarea lor pentru a le propune o colaborare;
- Negocierea în vederea stabilirii condițiilor de practică (conținut, perioadă, număr de elevi, alocarea costurilor, etc.);
- Derularea efectivă a practicii;
- Colectarea feedback-urilor și analiza acestora (debriefing-ul) în vederea îmbunătățirii acestei practici.

Analiza acestor stagii, a felului în care ele se desfășoară în prezent, a aprecierii lor de către cei implicați și a posibilităților de îmbunătățire, ne permite stabilirea unui benchmark necesar în evaluările ulterioare. Așadar, abordarea noastră pleacă de la imaginea stării de fapt, a modului în care se organizează în prezent stagiile de practică în cadrul liceelor agricole.

Informații generale/ Starea de fapt

Stagiile de practică comasate reprezintă cea mai frecventă formă de organizare a activității de practică în cadrul liceelor agricole. În opinia profesorilor, avantajele unei exersări continue, pe o perioadă mai mare de timp și sub îndrumarea unui tutore experimentat, permit un mai bun transfer de cunoștințe și corecții necesare unei însușiri adecvate a competențelor și abilităților practice.

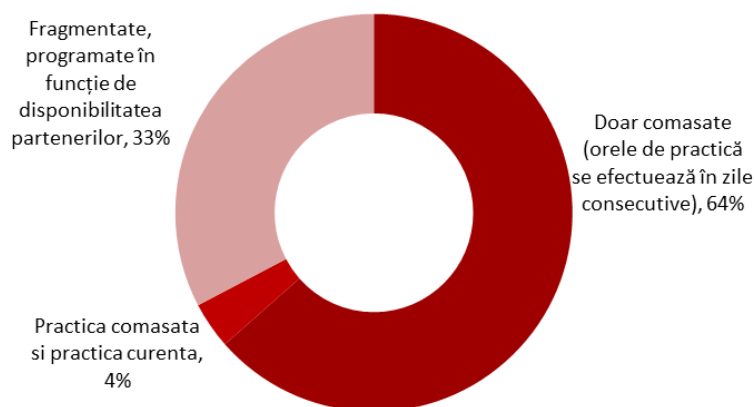

Figura 12. În cadrul liceului dvs., de obicei stagiile de practică sunt...? (Fișa liceului, N=52)

Aproape două treimi dintre liceele agricole organizează practică de o manieră comasată, în timp ce o treime preferă varianta practicii fragmentate, în funcție de disponibilitatea partenerilor. Doar 2 licee au menționat că obișnuiesc să organizeze stagiile în varianta mixtă, atât comasată, cât și curentă.

Din datele culese prin Fișa liceului, observăm două modalități de planificare a perioadelor pentru stagiile de pregătire practică. O primă categorie e cea a liceelor care programează practica pentru a doua parte a anului școlar, iar a doua categorie e cea a unităților școlare care programează practica pe întreaga perioadă a anului școlar:

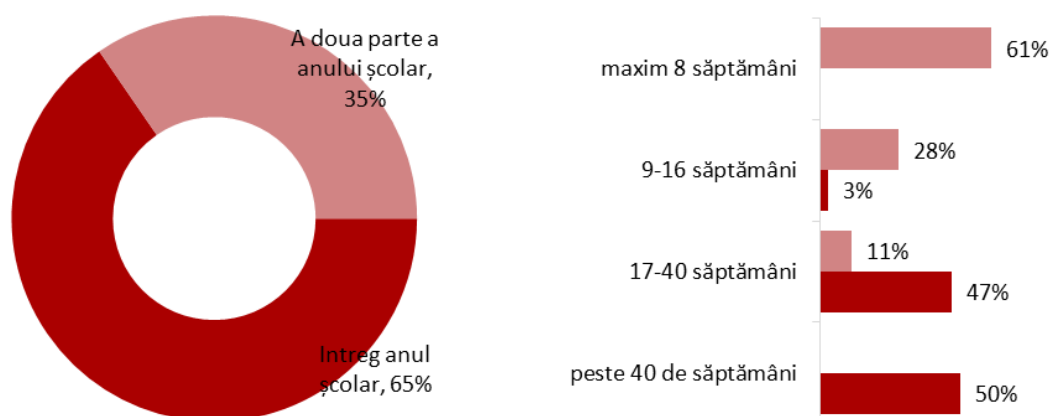

Figura 13. De obicei, în ce perioadă a anului școlar este programată perioada de practică comasată? (Fișa liceului, N=52)

O analiză a modului în care diverse categorii de licee își planifică stagiul de practică nu ne permite să identificăm nicio corelație ridicată, nici între modul de organizare a stagiilor de practică (comasat vs. fragmentar), nici în raport cu regiunea, mediul de rezidență, ponderea elevilor cu specializare agricolă sau numărul de parteneri de practică. Ca atare, se pare că această activitate e una dezvoltată relativ independent față de potențiali factori externi care ar fi putut influența procesul decizional de organizare a practicii.

Organizarea stagiilor de practică în afara liceului reprezintă o decizie care, dincolo de obișnuitele și practicile uzuale ale fiecărui liceu în parte, se ia pe baza unor criterii ce vizează în special posibilitatea de a acoperi cu modalități concrete de activitate practică specializările pe care liceele le oferă, dar și disponibilitatea sau potențialul partenerilor de a prelua un număr suficient de mare de elevi.

Figura 14. Atunci când practica comasată se efectuează în cadrul liceului, care sunt motivele care stau la baza acestei decizii? (Fișa liceului, răspuns multiplu, N=52)

În general, opinia elevilor sau a părinților, sau nevoia de a gestiona mai ușor elevii aflați în practică nu sunt considerate criterii de primă importanță, apărând mai degrabă accidental, în maxim 10% din liceele din eșantion. Situațiile sunt mai frecvente în liceele cu un număr mai redus de elevi cu specializarea de bază Agricultură, licee din mediul urban, situate mai degrabă în Banat-Crișana sau Transilvania.

În lipsa unor răspunsuri adecvate acestor aspecte, deciziile converg spre organizarea practicii în cadrul liceului. Desigur, factori mai degrabă intempestivi precum pandemia de COVID-19 pot influența acest proces, ca factori externi care determină decisiv o anumită alegere, în conformitate cu regulile aferente de distanțare socială.

Pandemia a afectat mai mult de 60% dintre liceele agricole, din perspectiva organizării stagiilor de practică,

au menționat reprezentanții acestora în Fișa liceului. Dacă în 39% dintre cazuri s-a organizat practica la fel ca înainte de pandemie, în 48% dintre licee, stagiile de practică s-au organizat doar în cadrul liceelor, în timp ce în 11% nu s-au organizat deloc.

Dacă în Transilvania sau Banat-Crișana ponderea liceelor care au continuat practica în maniera pre-pandemie depășește 50%, în Moldova ea a fost de 43%, în timp ce în regiunile din Sud a fost de circa 20%.

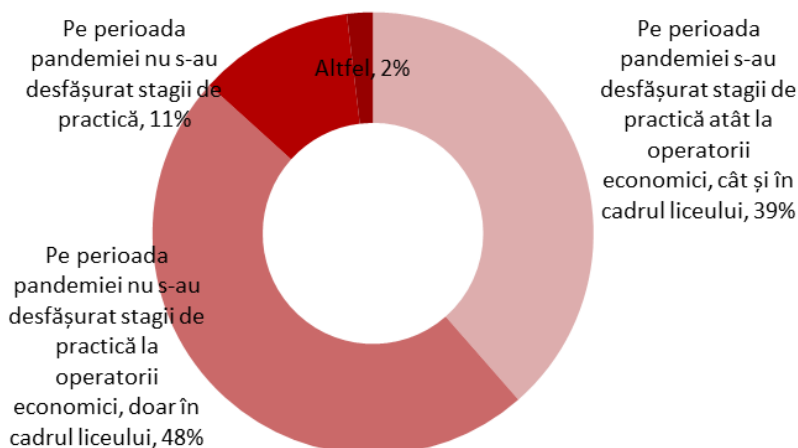

Figura 15. Cum a fost afectată desfășurarea stagiilor de practică de pandemia COVID-19? (Fișa liceului, N=52)

Pe de altă parte, 30% dintre liceele care au mai mult de 75% elevi în domeniul agricol nu au organizat deloc practică, fapt în măsură să afecteze nivelul de pregătire al absolvenților acestor unități. Proximitatea potențialilor parteneri a jucat și ea un rol în pandemie, 60% dintre liceele aflate în apropierea a mai mult de 20 de operatori economici organizând stagii de practică cu ajutorul acestora, față de 20%-30% dintre liceele care au mai puțini posibili parteneri în apropiere.

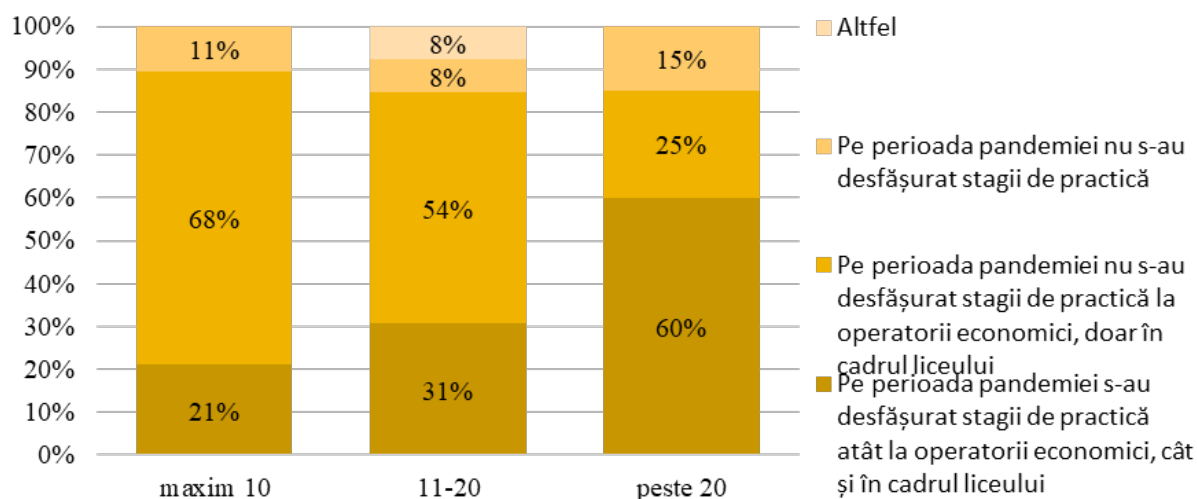

Figura 16. Organizarea practicii în pandemie, în funcție de numărul de parteneri existenți. (Fișa liceului, N=52)

În proximitatea liceelor, definită ca fiind de circa 40 km, distanță suficient de convenabilă pentru a considera accesibil un potențial partener de practică, sunt identificați circa 1.200 de operatori economici. Dintre aceștia, au fost contactați în vederea colaborării circa 70%. Procente mai ridicate regăsim în Banat-Crișana și Muntenia, iar mai scăzute, în Moldova și Oltenia. Pe de altă parte, se poate observa că există o distincție clară în privința numărului mediu de parteneri / liceu, practic de cel puțin două ori mai mare în Transilvania decât în oricare dintre celelalte regiuni, precum și numărul mediu de elevi care ar reveni unui astfel de potențial partener. Dacă în Transilvania și Banat-Crișana avem, în medie, sub 10 elevi / operator economic, în celelalte regiuni, numărul mediu practic se dublează.

Regiune	Potențiali parteneri de practică pe o rază de 40 km	% contactați	Nr mediu de potențiali parteneri / liceu	Nr mediu de elevi / potențial partener
Banat-Crișana	119	76%	20	9
Moldova	312	62%	22	18
Muntenia	211	83%	15	19
Oltenia	44	57%	9	15
Transilvania	517	66%	40	8
Total	1203	69%	23	13

Tabel 4. Distribuția regională a potențialilor parteneri de practică (Fișa liceului, N=52)

În funcție de structura liceelor, respectiv a ponderii elevilor cu calificare în domeniul agricol, observăm că, deși, în medie, licee cu peste 50% elevi din domeniul agricol beneficiază de mai mulți potențiali parteneri în proximitate, procentul contactărilor este inferior liceelor cu mai puțini elevi cu specializare în agricultură.

Tip Liceu	Nr. mediu de potențiali parteneri de practică pe o rază de 40 km	% contactați
Sub 25% elevi specializare agricultură	18	72%
25%-50% elevi specializare agricultură	22	73%
50%-75% elevi specializare agricultură	25	69%
Peste 75% elevi specializare agricultură	26	63%
Total	23	69%

Tabel 5. Distribuția potențialilor parteneri de practică în funcție de tipul liceului (Fișa liceului, N=52)

Conform informațiilor furnizate de către managementul liceelor prin fișa completată, reiese că acestea au colaborat cu circa 367 operatori economici, în ultimii 10 ani. Cifra este una apropiată de situația din 2019, conform căreia 195 operatori economici aveau încheiate contracte cadru pentru practica elevilor la învățământul profesional / contracte de parteneriat la învățământul dual cu liceele sau colegiile agricole.

La nivel regional, distribuția partenerilor de practică este diferită de cea a operatorilor economici, potențiali parteneri de practică. Astfel, observăm o pondere semnificativ mai mare a partenerilor în Transilvania și Moldova și una mult mai redusă în Muntenia. Un ușor deficit apare și în Banat-Crișana, iar ponderea partenerilor din Oltenia e similară cu cea a operatorilor economici compatibili.

Regiunea	Parteneri pentru practică din ultimii 10 ani	% Operatori economici parteneri	% Operatori economici – potențiali parteneri	Diferența
Banat-Crișana	36	10%	15%	-6%
Moldova	109	30%	15%	15%
Muntenia	71	19%	45%	-26%
Oltenia	36	10%	10%	0%
Transilvania	115	31%	15%	16%
Total	367	100%	100%	0%

Tabel 6. Distribuția regională a partenerilor de practică din ultimii 10 ani (Fișa liceului, N=52)

Din punct de vedere al domeniilor de activitate, repartiția partenerilor e una mai aproape de cea a companiilor

care pot găzdui stagii de practică. Apare, totuși, o supradimensionare a segmentului de medicină veterinară și zootehnie, în detrimentul celorlalte domenii.

Domeniu	Domeniu parteneri	% Domeniu parteneri	% Domeniu op. economici	Diferența
Agricol, mecanică auto	168	46%	53%	-7%
HORECA	74	20%	25%	-5%
Industrie alimentară	57	15%	18%	-3%
Veterinar	68	19%	3%	15%
Total	367	100%	100%	0%

Tabel 7. Distribuția pe domenii a partenerilor de practică din ultimii 10 ani (Fișa liceului, N=52)

Distanța la care se află locațiile partenerilor de practică este, în medie, de 10,5 km, dar aproape jumătate dintre aceștia se află la o distanță de maxim 5 km. Deci, practic, până în prezent, probabilitatea cea mai mare de a găsi parteneri vizează propria localitate și cele învecinate, lăsând mai puțin explorate locații situate la o distanță convenabilă (ex. 11-20 km).

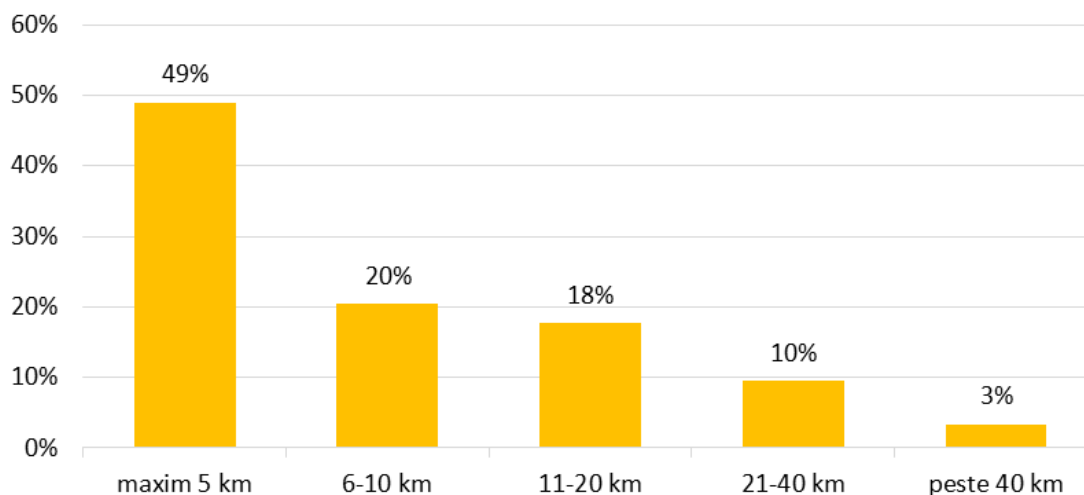

Figura 17. Care e aproximativ distanța (în km) la care e situat acesta față de locația liceului? (Fișa liceului, N=367)

Ultima perioadă de colaborare e una recentă, peste trei sferturi dintre partenerii menționați fiind activi în 2020-2022. Doar 5% dintre cei menționați au organizat stagii de practică înainte de 2017.

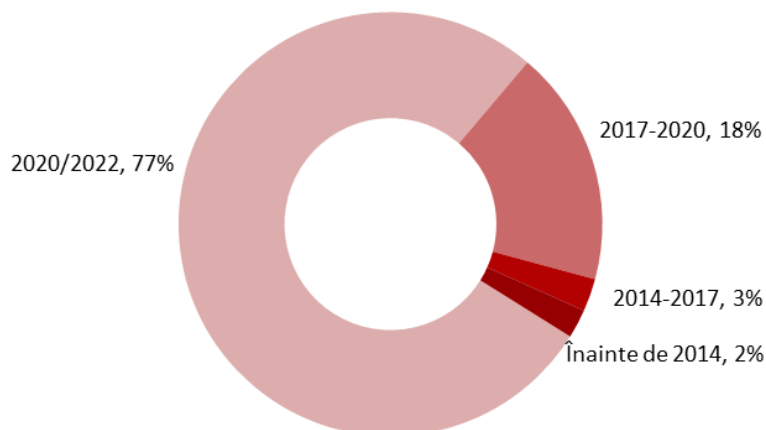

Figura 18. Când s-a organizat ultima dată stagiul de practică? (Fișa liceului, N=367)

Numărul mediu de elevi pe care aceste companii îi preiau în practică este estimat a fi de circa 9 elevi, dar ponderea partenerilor care primesc mai mult de 15 elevi este una ridicată, de 25%, semn al importanței acordate acestora.

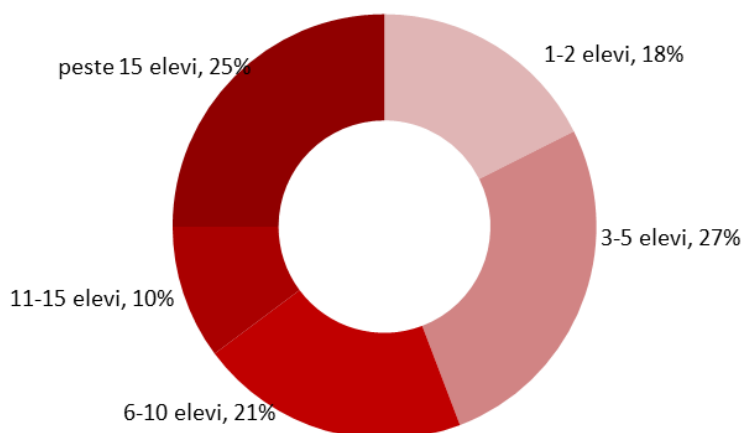

Figura 19. Ultima dată, câți elevi a luat în practică? (Fișa liceului, N=367)

Ceea ce putem remarca, însă, e asocierea dintre distanță și numărul de elevi primiți în practică: partenerii care primesc 1-2 elevi sunt, în medie, situați la circa 18 km, în timp ce ceilalți parteneri sunt situați la maxim 10 km.

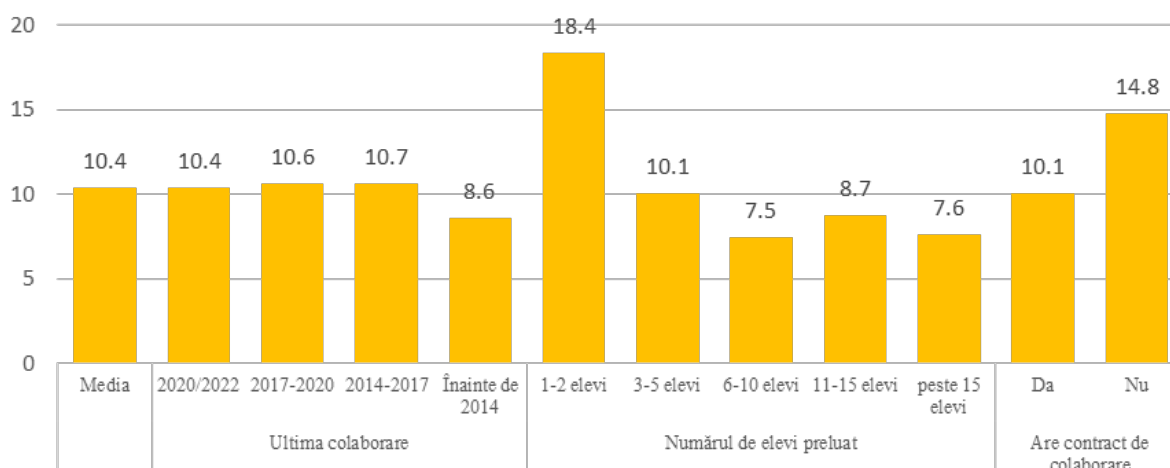

Figura 20. Distanța medie a diferitelor categorii de parteneri. (Fișa liceului, N=367)

Ca atare, strategia de abordare a operatorilor economici aflați la o distanță mai mare e dependentă de modul în care elevii pot fi plasați în stagii de practică în proximitate, în companiile care preiau grupuri mari, urmând ca apoi să se completeze cu grupuri mici, în parteneriate cu operatori economici aflați la distanță.

Dacă la nivel de mediu de rezidență al liceului nu apar diferențe majore între urban (11 km, în medie) și rural (10 km), observăm că în Transilvania distanța medie este de 14 km, practic dublă față de distanța medie a partenerilor din Oltenia sau Banat-Crișana și semnificativ mai mare față de cea din Moldova și Muntenia. Liceele din centrul țării reușesc să colaboreze cu parteneri aflați la distanțe mai mari (desigur, și din rațiuni ce țin de gradul de dificultate în a-i găsi).

De asemenea, ponderea parteneriatelor cu fermieri este mai redusă în Muntenia, spre deosebire de Banat-Crișana sau Moldova, dar în regiunile din Sud avem mai mulți operatori economici care preiau peste 10 elevi, în timp ce în regiunile din Centru și Vest, doar maxim o cincime dintre parteneri dețin acest potențial.

Regiunea	Distanța medie (km)	% Operatori economici parteneri din agricultură	% Operatori care primesc mai mult de 10 elevi	% Operatori cu care este încheiat contract
Banat-Crișana	7.5	57%	21%	89%
Moldova	9.5	55%	42%	93%
Muntenia	9.1	27%	47%	95%
Oltenia	7.1	53%	58%	83%
Transilvania	14.2	43%	17%	94%
Total	10.4	46%	35%	93%

Tabel 8. Caracteristici regionale ale partenerilor de practică. (Fișa liceului, N=367)

La nivel declarativ, reprezentanții operatorilor economici indică un nivel destul de ridicat de cunoaștere a procedurilor de colaborare cu liceele, pentru organizarea stagiilor de practică. Ponderea acestora nu variază foarte mult la nivel regional, dar este mai ridicată în rândul companiilor mari, atât ca cifră de afaceri, cât și ca număr de angajați. Dar diferența cea mai mare apare în cazul sectorului de activitate: 52% dintre agenții economici din agricultură nu cunosc aceste proceduri, comparativ cu 36% dintre companiile din domeniul veterinar și 8% din cel conex (alimentar și HORECA). Acest decalaj poate influența major probabilitatea de a iniția parteneriate tocmai cu fermierii din sectorul agricol vegetal, restricționând accesul la experiența acestora.

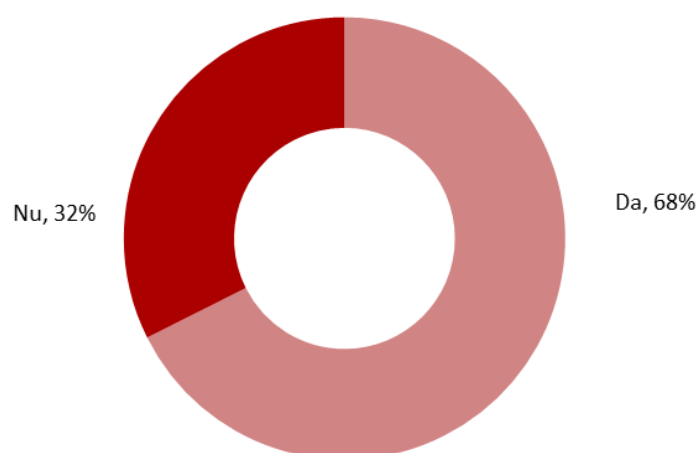

Figura 21. Cunoașteți care este procedura de colaborare cu liceele, pentru organizarea unor stagii de practică ale elevilor? (Sondaj, N=305)

Identificarea, cunoașterea și selecția operatorilor economici

Contextul informării și comunicării moderne conferă multiple modalități de interacțiune cu entități adecvate obiectivelor liceelor agricole. Ca atare, în privința identificării potențialilor parteneri de practică, există o plajă de modalități concrete de a obține informații despre operatorii economici care pot fi interesați de organizarea unor stagii de pregătire practică. Datele culese prin Fișa liceului ne indică faptul că aproape toate scenariile testate au fost utilizate de cel puțin 40% dintre licee. Identificarea mediată de alte instituții e modalitatea cea mai puțin folosită, dar și ea cumulează peste un sfert din totalul mențiunilor.

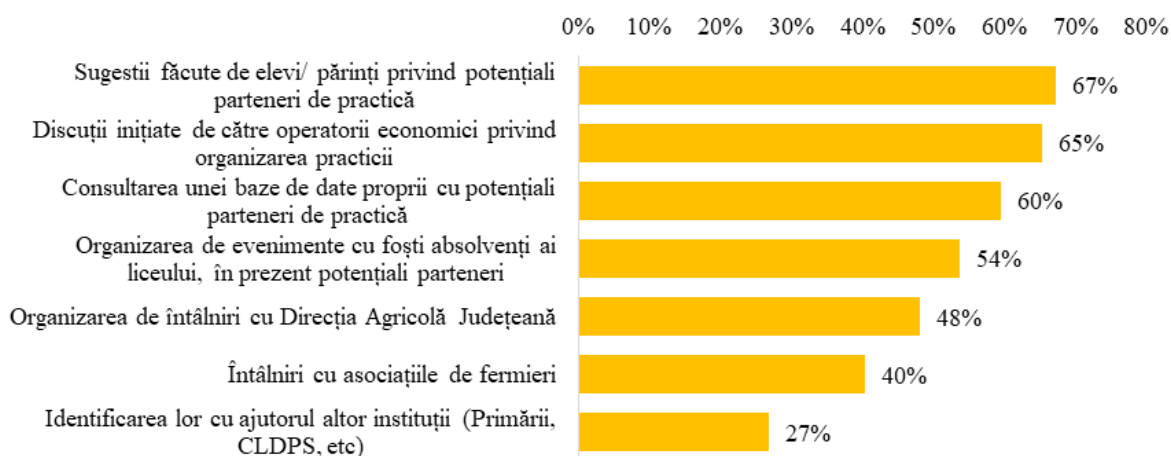

Figura 22. Care este modalitatea prin care identificați potențialii parteneri de practică? (Fișa liceului, răspuns multiplu, N=52)

Intensitatea utilizării acestor prilejuri de a testa posibili parteneri de practică variază de la liceu la liceu, iar distribuția e una normală, cu un maxim situat între 3 și 4 moduri utilizate și o medie este 3,6.

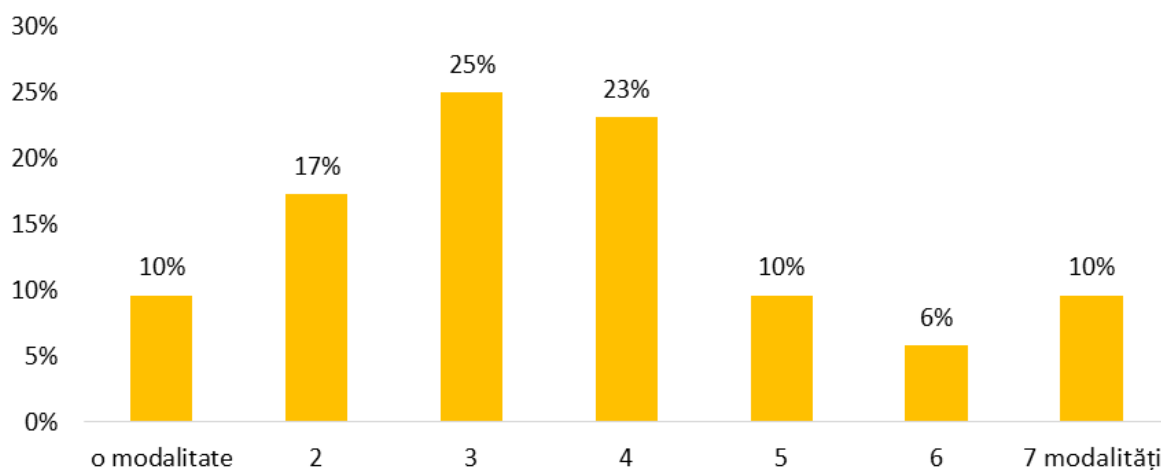

Figura 23. Numărul modalităților de identificare a partenerilor de practică utilizate (Fișa liceului, N=52)

La nivelul celor mai relevante subpopulații, datele ne indică o intensitate mai mare de utilizare a unui mix de metode de identificare a partenerilor de practică în Moldova, în cazul liceelor cu un o pondere de 25%-50% a elevilor cu profilul agricultură și o corelație între numărul de metode folosite și numărul de operatori economici compatibili din proximitatea liceelor. La polul opus se situează Oltenia, cu o valoare medie jumătate din cea a Moldovei, precum și liceele cu o pondere redusă de elevi cu profil agricol.

Practic, liceele care utilizează un mix mai variat de moduri de a găsi companii care să preia elevi în practică reușesc să-și atragă mai multe astfel de companii. Insistența și imaginația modului de a explora proximitatea generează un rezultat pozitiv.

Regiunea	Transilvania	3.5
	Moldova	4.3
	Muntenia	3.6
	Oltenia	2.2
	Banat-Crisana	3.7
Mediul	Urban	3.6
	Rural	3.6
Tip liceu	Sub 25% elevi specializare agricultura	3.0
	25%- 50% elevi specializare agricultura	4.3
	50%-75% elevi specializare agricultura	3.6
	Peste 75% elevi specializare agricultura	3.2
Potentiali parteneri pe o raza de 40 km	maxim 10	3.1
	11-20	3.8
	peste 20	4.1

Figura 24. Asocierea dintre numărul mediu de modalități de identificare a partenerilor de practică și categoriile relevante

În Fișa liceului, directorii liceelor au ierarhizat criteriile de selecție ale agenților economici în vederea inițierii colaborării pentru stagiile de practică. Drept criteriu general, firesc, prima condiție o presupune disponibilitatea partenerilor. Apoi, în ierarhie, apar elemente ce vizează conținutul stagiului (activitățile ce se vor desfășura) și, implicit, rezultatele care pot fi obținute, competențele pe care elevii le pot dobândi. Din acest punct de vedere, relația dintre cele două entități, capacitatea operatorului economic, numărul de elevi ce îl poate primi sau apropierea nu reprezintă criterii atât de generale.

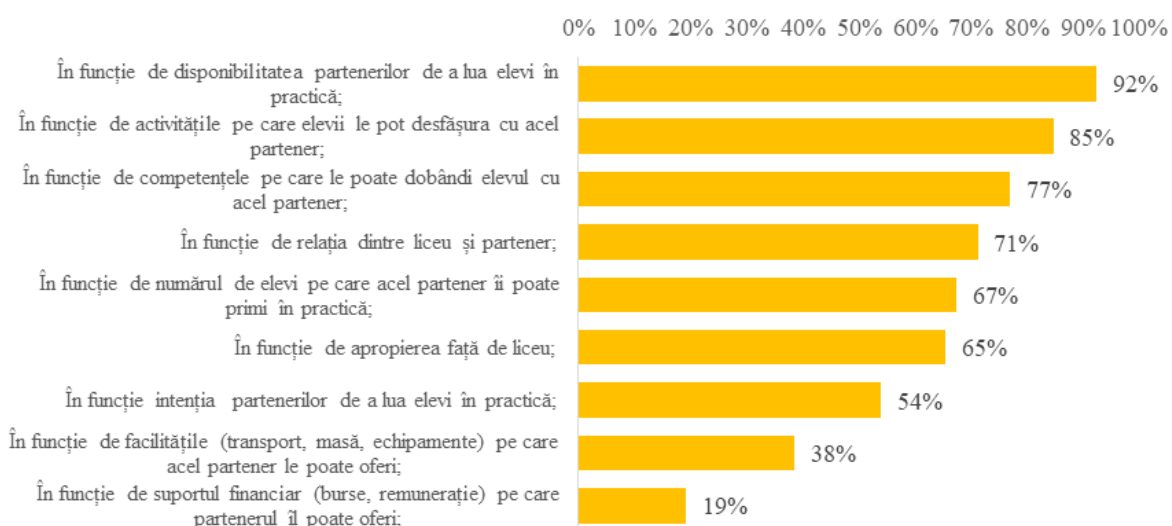

Figura 25. Care este modalitatea prin care identificați potențialii parteneri de practică? (Fișa liceului, răspuns multiplu, N=52)

Mai mult, aspecte privind facilitățile oferite de operatorii economici și suportul financiar pe care aceștia l-ar oferi elevilor nu reprezintă criterii decât pentru mai puțin de 40% dintre licee.

Importanța acestor criterii e una diferită: competențele dobândite primează în fața disponibilității, iar numărul

de elevi pe care partenerii îi pot prelua se situează pe a patra poziție în ierarhie.

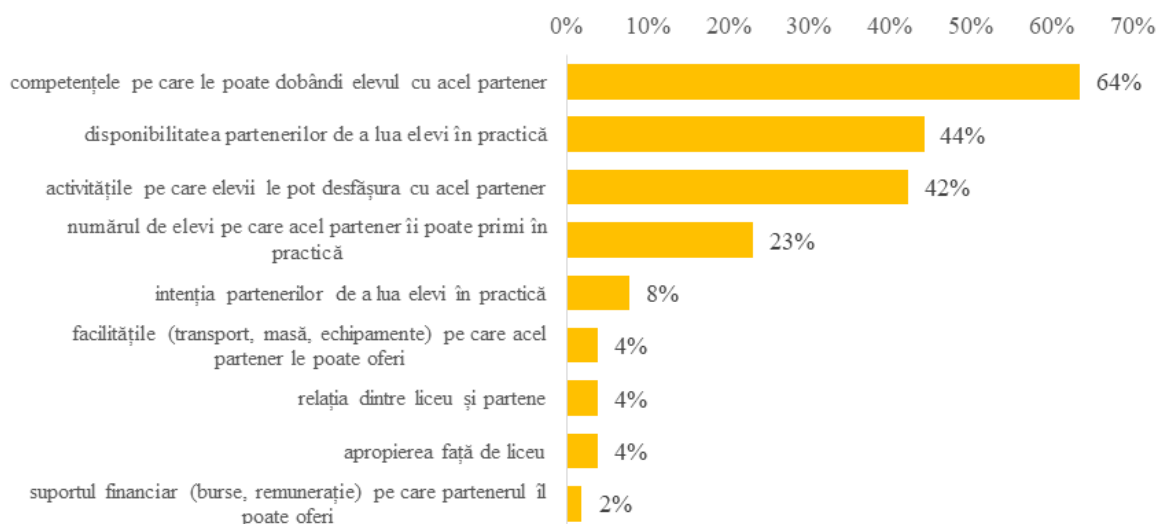

Figura 26. Dintre acestea, care sunt cele mai importante? (Fișa liceului, răspuns multiplu, N=52)

În urma discuțiilor directe cu reprezentanții liceelor, criteriile de selecție a agenților economici sunt mai nuanțate și ierarhiile se schimbă. Ele sunt definite în principal de distanță; este un aspect important deoarece elevii să nu fie nevoiți să facă naveta, fapt care ulterior se transpune și în costuri ridicate. Un alt criteriu este specificul agentului, acesta trebuie să fie în concordanță cu specializarea elevilor. Cu toate acestea, se întâmplă uneori ca din lipsă de parteneriate să existe excepții de la concordanța între specializarea elevului și specificul agentului. Spre exemplu, în unul dintre liceele care au luat parte la studiu, elevii de la specializarea Tehnician în agricultură au fost nevoiți să facă practică împreună cu elevii de la Ind. Alimentară, deoarece nu exista un partener disponibil să-i primească în practică.

Inițierea procesului de colaborare cu agenții economici vine adesea din partea liceelor, mai ales că o parte însemnată dintre potențialii agenți nu știu despre posibilitatea luării elevilor în practică. Așadar, identificarea oportunităților de practică se face prin diferite mijloace precum identificarea din rândul părinților ai căror elevi învață la liceu, foști elevi care în prezent au o firmă, activând în diferite organizații care facilitează aceste parteneriate sau prin căutarea agenților în proximitatea liceelor, trecând prin toate etapele de la propunere, negocierea contractelor, acceptarea colaborării și într-un final trimiterea elevilor în practică. Totuși, uneori agenții economici sunt cei care solicită elevi în practică și vin spre licee pentru a iniția parteneriate de practică în baza cărora elevii sunt învățați, dar și servesc drept forță de muncă temporară.

„Noi avem cu o parte dintre firme private, o legătură mai veche pe care am continuat să o avem. Și pentru cei noi, sigur, tot așa, prin prisma faptului că am mers, am discutat cu ei, le-am prezentat dorințele noastre, le-am spus ce așteptări avem din partea lor și avem contracte de parteneriat.” (Director, Alba)

Și datele culese din Fișa liceului indică aceeași situație: 19% dintre licee declară că întotdeauna ele sunt cele care inițiază comunicarea, în timp ce 71% menționează faptul că de cele mai multe ori liceele sunt cele care încep demersurile unei posibile colaborări. Doar un liceu din 10 admite că operatorii economici sunt cei care contactează prima dată unitățile de învățământ.

Intenția reprezentanților liceelor este de a menține o colaborare deja formată, astfel vor avea mai puține temeri la începutul stagiului de practică pentru că vor ști care sunt așteptările partenerului. Dat fiind faptul că în unele zone, liceele nu dispun de o plajă largă de agenți, dorința de a menține o colaborare cât mai bună este una crucială. Pierderea unui operator economic ca partener de practică poate duce la suprasolicitarea altor agenți, lucru deloc prielnic agenților și formării elevilor. Relatarea coordonatorului de practică al liceului „Dr. C. Angelescu” din Dâmbovița scoate la iveală modul în care poate afecta încetarea colaborării cu un operator economic și necesitatea de a căuta un înlocuitor în condițiile în care pentru acest liceu distanța este

o problemă, iar numărul de potențiali parteneri este unul mic.

„După ce doamna aceasta a decedat au preluat multe dâșii. [...] Acest restaurant este acum coordonat de o doamnă căreia nu prea îi place să se bage în treburile cu copiii care să facă practică și nu, și sincer, nu ne-a mai primit.” (Coord. Dâmbovița)

Factorii care pot amplifica buna colaborare se mențin tot prin comunicare, prin încercarea de a păstra o relație cât mai strânsă și de a oferi la rândul lor și liceele ceva în schimb. Spre exemplu, coordonatorul de practică al liceului din Brașov afirmă că încearcă să promoveze gratuit companiile cu care colaborează prin intermediul rețelelor sociale, iar în cazul liceelor care nu activează atât de mult în mediul online se încearcă promovarea în cadrul comunității.

„Noi încercăm să le facem prin activitățile pe care le desfășoară elevii noștri la ei, la societatea lor, să le facem și reclamă. În momentul în care ne facem un spot publicitar sau publicăm ceva pe o rețea de socializare menționăm: elevul efectuează practică la Selgros, da? Menționăm numele agentului economic, ceea ce înseamnă că îi faci o publicitate gratuită până la urmă și asta cred că contează pentru agent.” (Coord. Brașov)

Din cealaltă perspectivă, cea a operatorilor economici intervievați, datele ne indică un nivel relativ modest al incidenței situațiilor de interacțiune dintre aceste entități și ceilalți stakeholderi, instituții implicate direct sau indirect în organizarea stagiilor de pregătire practică.

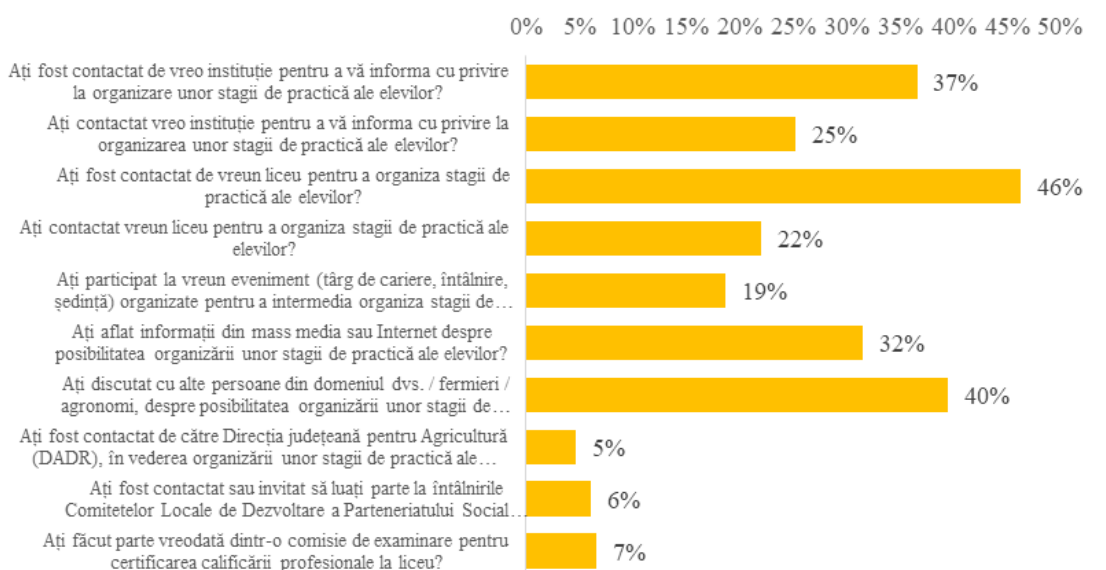

Figura 27. Dvs., vreodată, ...? (Sondaj, N=305)

În privința informării, ceva mai mult de o treime dintre aceștia au fost contactați de către o instituție (în 97% e vorba de un liceu, dar au fost contacte și din partea unor instituții de învățământ superior sau a unor companii), în timp ce un sfert au contactat, la rândul lor, o instituție (în 97% din cazuri, un liceu), iar suprapunerea dintre aceste două categorii este mare (mai mult de jumătate dintre interacțiunile celor care fie au fost contactați, fie au contactat, au fost bidirecționale), în timp ce 60% dintre respondenți nu au avut un astfel de contact în vederea informării.

Efectul acestor conexiuni este unul ilustrat de nivelul de cunoaștere a procedurilor de organizare a practicii școlare. Mai mult de jumătate dintre cei care nu au avut vreun contact în vederea informării nu cunosc procedurile de colaborare, în timp ce cei care au avut fie unul sau două contacte cunosc în proporție de peste 90% aceste proceduri. Inițierea interacțiunii în vederea informării constituie practic primul pas în vederea cunoașterii modului în care liceele și operatorii economici pot forma un parteneriat și în vederea conștientizării oportunităților oferite de acest parteneriat.

În regiuni precum Banat-Crișana, nivelul non-contactului este de 47%, în timp ce în Muntenia și Oltenia depășește 66%. De asemenea, sunt mai degrabă contactate sau contactează în vederea informării companiile din domeniile conexe, industrie alimentară, HORECA (63%), decât cele din agricultură (20%).

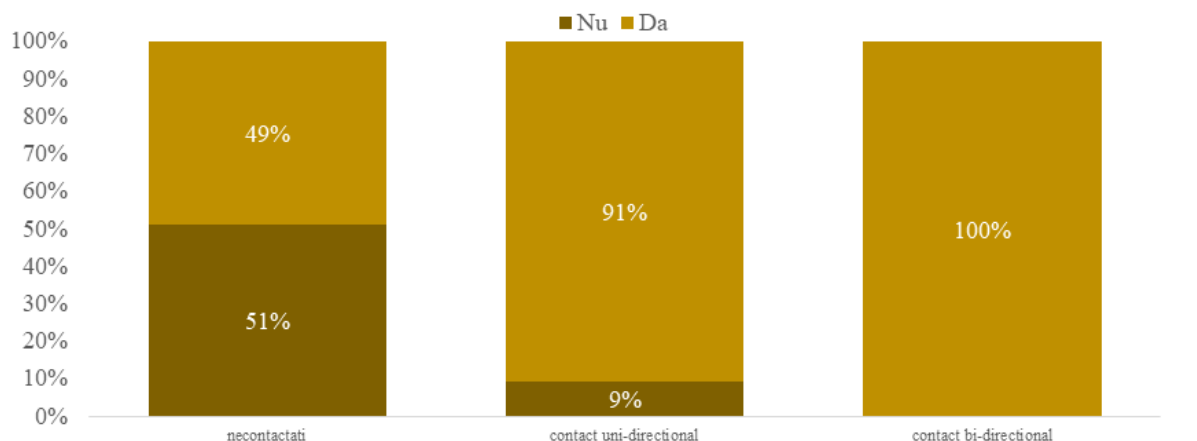

Figura 28. Asocierea dintre cunoașterea procedurilor de colaborare cu liceele și interacțiunea în vederea informării. (Sondaj, N=305)

Interacțiunea în vederea organizării stagiilor de pregătire practică este una ușor mai nuanțată, inițiativa aparținând mai degrabă liceelor decât operatorilor economici. 46% dintre companii au fost contactate de către licee, în vederea organizării stagiilor de pregătire practică, în timp ce numai 22% dintre agenții economici au preluat această inițiativă.

Pe baza acestor indicatori, ținând cont de poziționarea pasivă sau activă față de informare sau parteneriat în vederea organizării practicii elevilor din liceele agricole, am segmentat populația de operatori economici în trei categorii:

- Non-contacti (necontactați nici pentru informare, nici pentru parteneriat);
- Contacti pasivi (cei care au fost contactați, dar nu au avut nicio inițiativă proprie de a se informa);
- Contacti activi (cel puțin o inițiativă proprie de informare sau parteneriat).

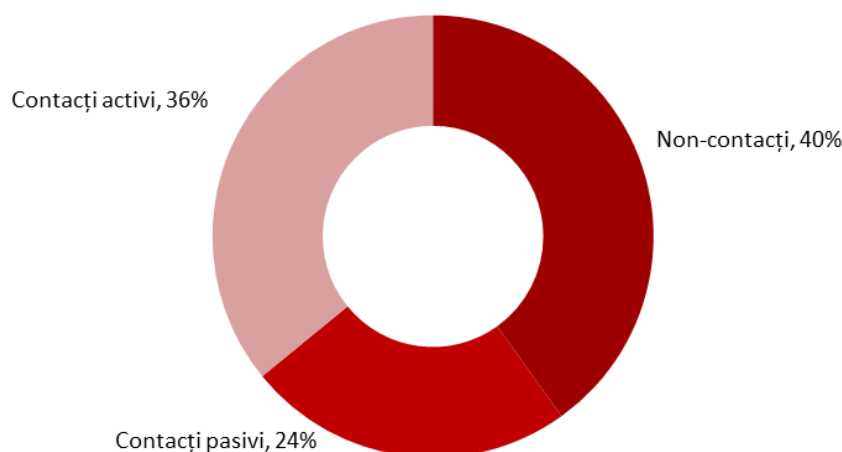

Figura 29. Structura companiilor în raport cu modul de interacțiune dintre operatorii economici și liceele agricole. (Sondaj, N=305)

Dacă la nivel regional nu regăsim distribuții foarte diferite ale celor trei categorii (cu mențiunea că, totuși, ponderea non-colaboratorilor e mai mare în Muntenia decât în Transilvania, Banat-Crișana sau Moldova), în schimb, putem observa cum domeniul de activitate sau potențialul companiei influențează major apartenența la una din cele trei categorii. Companiile din agricultură se situează într-o proporție majoritară în afara

interacțiunii cu liceele agricole, în timp ce mai mult de jumătate dintre cele din industriile conexe joacă un rol activ în a iniția legături cu aceste unități de învățământ.

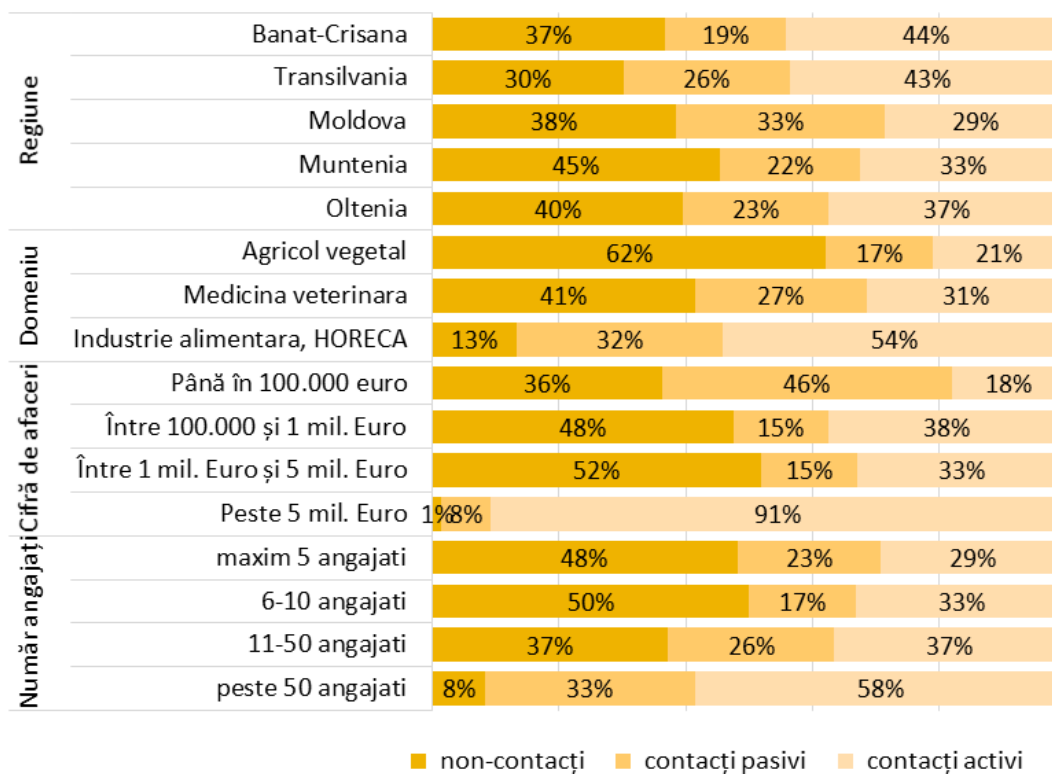

Figura 30. Distribuția structurii companiilor în raport cu principalele categorii relevante. (Sondaj, N=305)

Ceva mai puțin de o cincime dintre respondenți a menționat participarea la un eveniment menit să intermedieze organizarea stagiilor de practică ale elevilor, iar 7% au făcut parte dintr-o comisie de certificare profesională. Ponderea mai mare aparține colaboratorilor pasivi (39%), în timp ce colaboratorii activi au participat în proporție de 24%. Așa cum era așteptat, numai 2% dintre non-colaboratori au participat la astfel de evenimente, menținându-se în afara cercului de interacțiune cu liceele agricole.

Rolul diverșilor mediatori în a furniza informații utile companiilor este unul cu un impact variabil. Principalele surse de informare ale companiilor sunt mass-media și rețelele de similari, specialiști din același domeniu, fiind menționate de 30%-40% dintre respondenți. Direcțiile pentru Agricultură Județene au o influență limitată în a propaga informații privind organizarea stagiilor de practică, contactând doar 5% dintre fermieri, iar Centrele Locale de Dezvoltare a Parteneriatelor Sociale au interacționat cu 6% dintre respondenți.

Stabilirea perioadei, competențelor, programului și activităților de practică

Stabilirea conținutului stagiului de practică

Conținutul stagiului este prevăzut în programa națională și în CDL-uri, în care agenții economici își pot propune punctul de vedere și dorințele legate de ceea ce va învăța elevul în cadrul stagiului de practică. Astfel că aceste competențe sunt prevăzute în contractul cadru încheiat cu partenerul. De asemenea, reprezentanții liceelor se asigură de respectarea celor prevăzute în contract prin reamintirea agenților că elevii sunt acolo să învețe și nu sunt doar forță de muncă, desigur, aceste aspecte sunt discutate verbal.

De cele mai multe ori conținutul stagiului este considerat unul util și potrivit pentru elevi, cu excepția cazului în care, din lipsa de agenți economici potriviți specializării, s-a efectuat stagiul la un operator cu specific

neconcordant cu specializarea elevilor.

„Da, 99% din conținutul stagiilor de practică se potrivește cu programa școlară și cu așteptările mediului de afaceri.” (dir. Brașov)

Din Fișa liceului reiese că în toate liceele agricole, elevii sunt informați despre activitățile practice la care vor participa în cadrul stagiilor de practică. Dacă în privința acestui aspect opinia a fost unanimă, în privința factorilor care influențează conținutul stagiilor de practică răspunsurile au fost mai nuanțate:

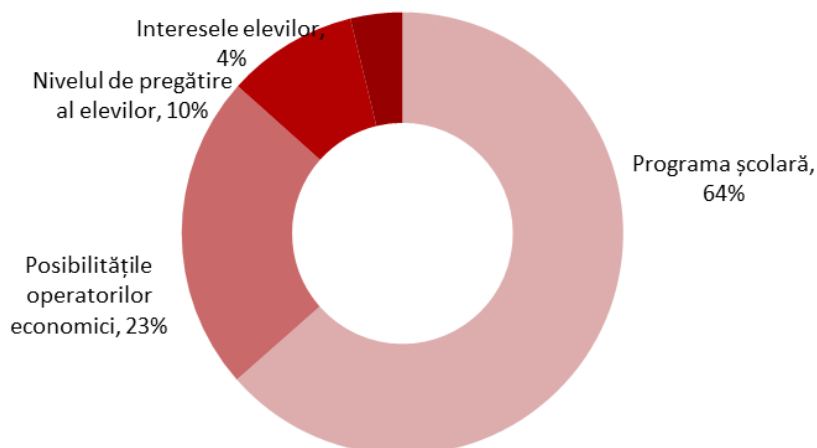

Figura 31. Care dintre următoarele aspecte influențează cel mai mult modul în care se stabilesc activitățile și sarcinile de lucru în cadrul stagiului de practică?. (Fișa liceului, N=52)

În aproape două treimi din cazuri, programa școlară este factorul cel mai important, dar în alte 23% conținutul se stabilește în principal în funcție de posibilitățile, specificul sau potențialul partenerilor de practică. În alte 14% conținutul reflectă într-o mai mare măsură caracteristicile elevilor, nivelul lor de pregătire sau interesele acestora.

În ce măsură sunt implicați actorii organizării stagiilor de practică în planificarea principalelor activități presupuse de acestea? Desigur, în funcție de responsabilități, competențe și, în general, de rolul jucat, fiecare categorie este implicată în mod diferențiat. Elevii sunt cooptați mai degrabă în stabilirea duratei și perioadei de desfășurare a stagiului de practică (19%) sau a programului de lucru (12%).

Profesorii de specialitate se implică mai mult în definirea setului de competențe care urmează a fi acumulate, iar profesorii îndrumători le operaționalizează în activități și sarcini, împreună cu partenerii de practică, și pregătesc și instrumentele de evaluare.

Activitate	Elevii	Profesorii de specialitate	Profesorii îndrumători de practică	Operatorul economic partener
Stabilirea duratei și perioadei de desfășurare a stagiului de practică	19%	56%	73%	56%
Definirea competențelor ce vor fi dobândite în stagiul de practică	8%	73%	77%	37%
Stabilirea activităților și sarcinilor de lucru pentru elevi	8%	35%	81%	73%
Stabilirea programului de lucru al elevilor	12%	17%	73%	90%
Realizarea instrumentelor de evaluare a elevilor	2%	42%	92%	62%

Tabel 9. În mod obișnuit cine este implicat în următoarele aspecte/ etape ale planificării stagiului de practică?(Fișa liceului, răspuns multiplu, N=52).

Operatorii economici se implică în principal în stabilirea programului de lucru, dar și a activităților pe care practicanții urmează a le derula. Cu excepția definirii competențelor ce urmează a fi formate, în toate celelalte activități operatorii economici sunt implicați în mai mult de jumătate dintre liceele agricole.

Definirea calendarului

Perioada stagiilor de practică se stabilește la începutul anului școlar, elevii fiind înștiințați despre calendar și despre modificările care apar pe parcurs. Perioada în care se desfășoară este de obicei comasată sau, uneori, este împărțită în mai multe etape, fiecare liceu stabilindu-și calendarul în funcție de specific. De exemplu, liceul din Dâmbovița organizează practica la finalul anului școlar, pe deoparte pentru o mai bună organizare, iar pe de altă parte, pentru că agenților economici le este mai ușor să aibă o continuitate, o perioadă stabilită în care știu că vor primi elevi în practică.

„E mai ușor. Am și eu o continuitate. Mâine știu că merg acolo și agentul știe și el că mâine vin șase copii și mai ajută acolo, poate. Să știți că ei lucrează și cu sezonieri din ăștia, mai ales la restaurante. Și mâine nu mai cheamă doi să vină să taie la ceapă și la roșii, știe că vin ai mei (n.a. elevii).” (dir. Dâmbovița)

La fel se întâmplă și în liceul din jud. Brașov, practica fiind comasată, indiferent de agenții la care se face stagiul.

„Orele de laborator tehnologic le desfășurăm la școală, în ferma școlii și în clinica școlii, iar stagiul de practică comasată îl realizăm la agenții de practică parteneri: cabinete, clinici, farmacii, DSV-uri, etc.” (dir. Brașov)

Ce factori pot influența stabilirea perioadei de practică? Datele culese prin Fișa liceului ne arată că există un set de aspecte recunoscute de peste două treimi dintre directorii liceelor ca putând avea un impact asupra calendarului de practică. În ordinea intensității, în primul rând e menționat anul de studiu al elevilor (81%), urmat de cerințele partenerilor de practică (73%) și de specializarea liceenilor sau anumite restricții impuse de calendarul școlar (65%).

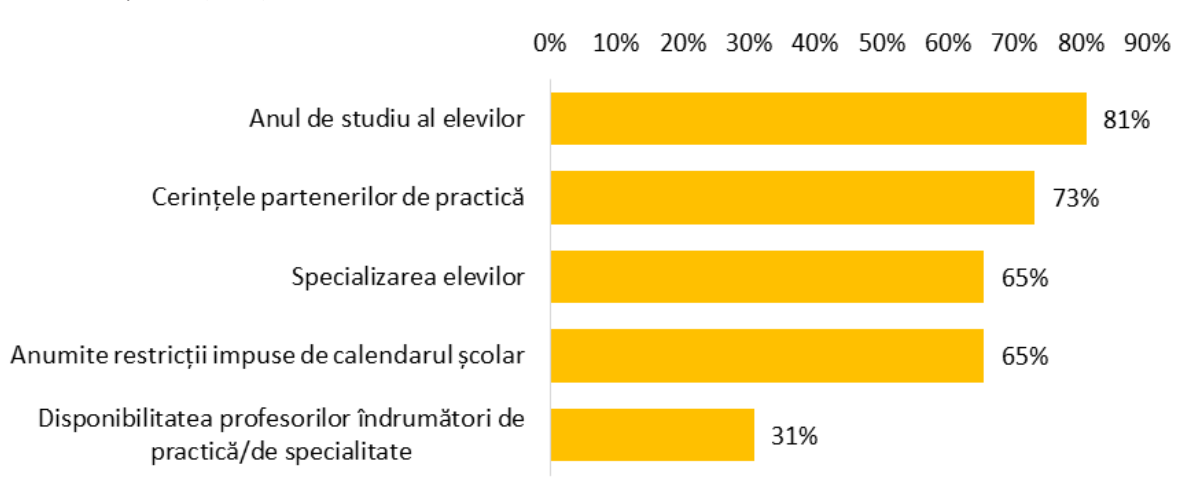

Figura 32. Ce factori pot influența stabilirea perioadei de practică? (Fișa liceului, răspuns multiplu, N=52)

Dar, din punct de vedere al importanței, specializarea elevilor și cerințele partenerilor de practică sunt considerate a fi cele cu un impact mai ridicat asupra perioadei de desfășurare a stagiilor de practică.

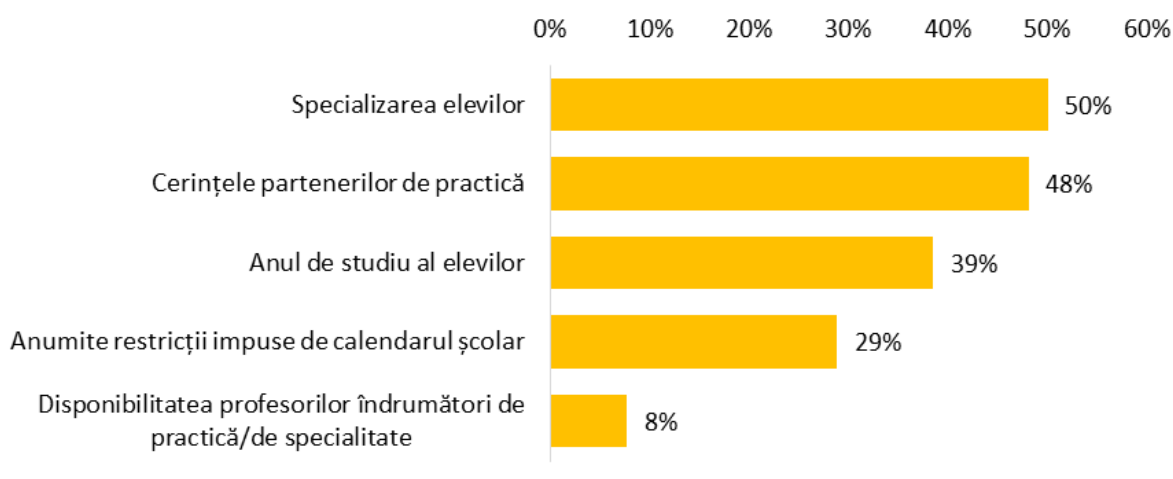

Figura 33. Dintre aceștia care sunt cei mai importanți doi factori? (Fișa liceului, răspuns multiplu, N=52)

Schimbarea perioadei stagiului de practică comasată este permisă de circa o treime dintre licee, menționează reprezentanții acestora. Principala motivație a păstrării perioadei stabilită în calendar este respectarea structurii anului școlar, dar identificăm și motive secundare, cum ar fi nevoia de a acumula cunoștințe teoretice sau insuficiența personalului didactic.

În Transilvania, spre deosebire de celelalte regiuni, există o flexibilitate mai mare (54% dintre licee permit schimbarea perioadei), spre deosebire de Moldova, unde numai 14% dintre directori admit acest lucru.

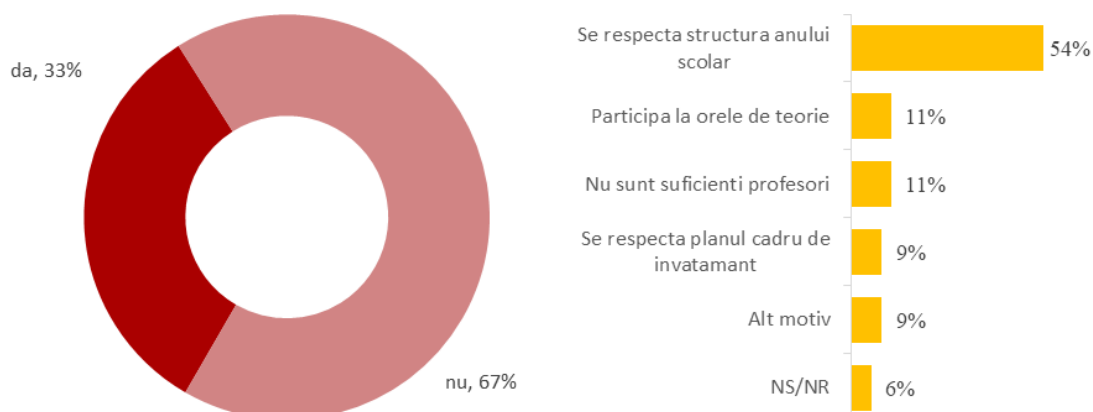

Figura 34. Există posibilitatea ca unii elevi să facă practică comasată în altă perioadă decât cea stabilită în calendarul școlar? Dacă nu, de ce? (Fișa liceului, N=52)

Din interviurile derulate în cadrul liceelor, reiese că în cele mai multe unități de învățământ, calendarul se stabilește astfel încât programa școlară a orelor de teorie să nu fie afectată de suprapuneri, dar în același timp să și răspundă așteptărilor și cerințelor pe care le au și agenții economici.

„Că la noi stagiile de practică se fac atât pe parcursul anului școlar, cât și la finalul lui, prin practică din aceasta comasată, în decursul a trei săptămâni. În afară de legătura cu operatorii economici noi mai avem stagii de practică și prin proiecte Erasmus+”.(Dir. Vaslui)

Din discuțiile cu elevii reiese că modul în care liceul stabilește calendarul pentru stagiul de practică este unul mulțumitor. Elevii s-au declarat mulțumiți de modul de organizare a stagiului de practică, după cum menționează și elevul liceului din Alexandria că:

„Aceste stagii de practică sunt puse pe toată perioada anul școlar, astfel încât să nu ne încurce; nici să ne ia timpul din vacanță, dar nici să nu ne întrerupă celelalte materii. Facem mai multe săptămâni, în funcție de

anul în care suntem, dar o săptămâna este legată". (Elev Alexandria)

Pe lângă mulțumirea reprezentanților companiilor în organizarea calendarului, mai intervin factori precum disponibilitatea personalului didactic, perioada propice pentru învățarea elevilor, dar și programa școlară necesară pregătirii teoretice. Astfel că uneori este nevoie de reprogramarea perioadei de practică în cursul anului școlar, motiv pentru care uneori se întâmplă să apară situații de suprapunere a practicii peste orele de clasă. A fost o singură mențiune în cadrul studiului referitor la astfel de incidente, cărora, totuși, li se găsesc remedii de recuperare a orelor pierdute.

Selecția, repartizarea și pregătirea elevilor

În general repartizarea elevilor la agenții economici în vederea realizării stagiilor de pregătire practică se face în funcție de domiciliul acestora; se caută partenerii cei mai apropiați de domiciliul elevilor pentru a le facilita naveta spre aceștia sau pentru a fi mai ușor de transportat de la școală spre operatorii economici care îi găzduiesc.

„În funcție de domiciliu(...) Se ține cont și de preferințele lor". (dir. adj. Suceava)

În cazul în care există mai multe parteneriate, se ține cont și de preferințele pe care le au elevii atunci când vine vorba de alegerea companiei, dar sunt situații în care se ține cont mai mult de necesitățile și de capacitatea agenților economici de a primi elevi în practică și, ulterior, liceele alocă un număr de elevi conform cerințelor acestora.

„Deci de obicei, să spunem că cei de la un anumit restaurant au nevoie de 12 elevi, ei în clase sunt în medie de 20 până la 25, dar de obicei cam 20. Păi merg cei 12 elevi, pleacă cu maistrul la restaurant și în unitatea școlară mai rămân ceilalți". (coord. Practica Dâmbovița)

Pe perioada pandemiei, desfășurarea stagiilor de practică a fost afectată, elevii aflându-se în imposibilitatea de a mai efectua pregătirea la agenții economici. În cazul liceului din Alexandria, chiar și după ridicarea restricțiilor, parteneriatele pentru practică au fost dificil de realizat, anul acesta nereușind să identifice agenți economici care să găzduiască un stagiu de practică. Ca soluție la aceasta problemă, profesorii au continuat instruirea elevilor în cadrul școlii, fie în laboratoarele de care aceștia dispun, fie în fermele didactice.

„Pe perioada pandemiei am făcut practică în ferma didactică a liceului, iar din toamnă urmează să începem stagiile de pregătire practică la agenții economici". (elev 1, Alexandria)

Un alt aspect mai puțin dezbătut de reprezentanții liceelor este situația elevilor cu nevoi speciale, care cu greu s-ar descurca la un operator economic; aceștia necesită mai multă atenție, iar agenții economici nu se pot ocupa corespunzător de ei. Drept pentru care, elevii cu nevoi speciale efectuează de cele mai multe ori practica în cadrul liceului unde pot fi supravegheați îndeaproape de profesori. Tot în cadrul liceului din Dâmbovița am avut ocazia să discutăm mai detaliat despre situația elevilor cu CES și despre nevoia de a avea în permanență un profesor care să supravegheze activitatea acestora în laborator.

„Avem 2 fete cu CES. Ele participă și ele la ceea ce se face acolo, numai ca efectiv se uită, nu fac altceva, și o colegă de-a mea a plecat să cumpere ceva, a trebuit să aducem pe cineva, să stea cu ele special, deci niciodată un copil cu CES nu este nesupravegheat, niciodată". (Coord. Practica, Dâmbovița)

Repartizarea elevilor, de regulă, se decide în funcție de distanța față de locația în care ar urma să desfășoare stagiul de practică, dar și în funcție de capacitatea celor care le găzduiesc. Așadar, pentru o mai bună colaborare, se încearcă pe cât posibil respectarea cerințelor exprimate sau uneori impuse de către operatorii economici. Totodată, repartizarea este corelată și cu specializarea elevilor; spre exemplu, cabinetele veterinare nu pot primi decât 1-2 elevi de care se pot ocupa, spre deosebire de partenerii din Agroturism sau Industrie Alimentară care pot primi chiar și 10 elevi cărora să le găsească activități în cadrul unui restaurant, pensiune

sau magazine specifice. Această strategie, prezentată de directorul liceului din Braşov, este abordată de toate liceele care au luat parte la studiu.

„În general, căutam ca elevul să aibă un acces facil la locul de practică, căutându-le agenţi economici noi sau profesorul de practică sau direct elevul, în sensul în care dorim ca locaţia de practică să fie cât mai aproape de domiciliul copilului, să scurtăm această perioadă de navetă”. (director, Braşov)

Pe lângă criteriile menţionate, unii reprezentanţi au menţionat că se ţine cont, totuşi, şi de comportamentul/ conduita pe care o au elevii la şcoală, cei care absentează sau sunt indisciplinaţi nu sunt trimişi agenţilor cu care există o colaborare foarte bună din dorinţa de a nu altera colaborarea.

Din cele declarate de către reprezentanţii liceelor prin Fişa liceului, reiese că, deşi în cele mai multe licee (79%) profesorii sunt cei care distribuie elevii în funcţie de criteriile de compatibilitate cu specificul locaţiilor de practică, în circa 60% dintre unităţile şcolare elevii pot veni cu propunerea unor alţi operatori economici decât cei cu care liceele se află în parteneriate sau aleg din oferta deja existentă.

Cu toate acestea, în ceea ce priveşte cea mai des folosită metodă de repartizare, 64% dintre licee indică selecţia făcută de profesori şi numai câte 15% indică situaţiile în care elevii aleg din ofertă sau propun un partener nou.

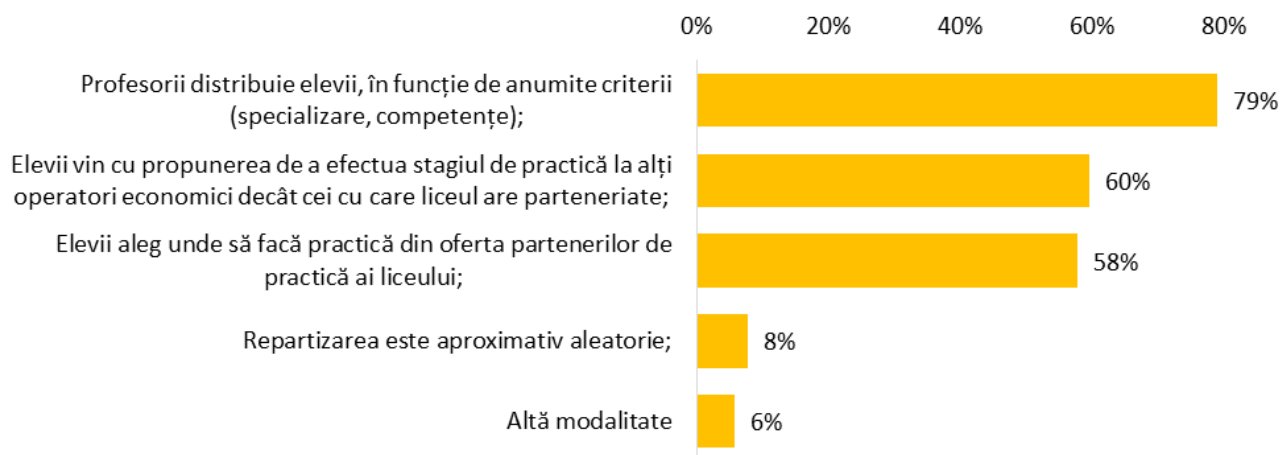

Figura 35. Cum se efectuează repartizarea elevilor în stagiile de practică? (Fişa liceului, răspuns multiplu, N=52)

Sunt menţionate într-o proporţie mai mare iniţiative ale elevilor de a propune noi parteneri de practică în Transilvania (77%), în liceele cu 50%-75% elevi cu specializare agricultură (72%) şi în liceele care au în proximitate peste 20 de potenţiali parteneri (75%).

Informaţiile privind opţiunile de practică se anunţă în peste 70% dintre licee, la începutul anului şcolar. Numai în ceva mai puţin de un sfert dintre licee aceste informaţii se anunţă odată cu încheierea contractului cu partenerii.

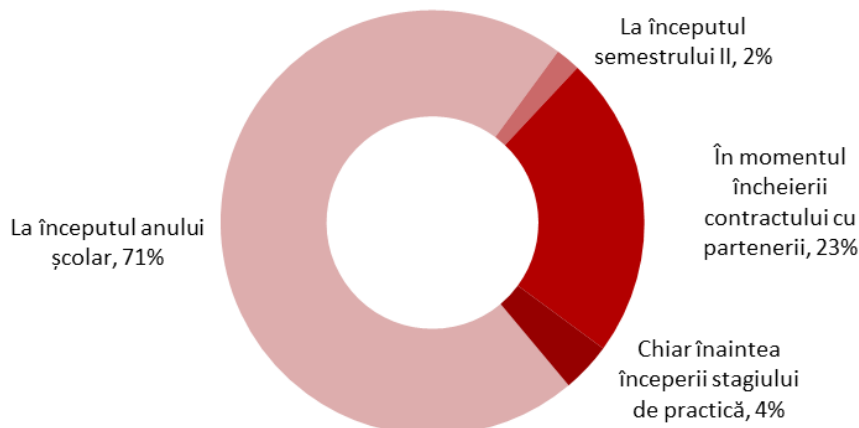

Figura 36. De obicei, când sunt anunțați elevii despre opțiunile de practică? (Fișa liceului, N=52)

Desfășurarea și monitorizarea stagiului de practică

Din punct de vedere al implicării elevilor în activitățile incluse în programul de practică, în opinia operatorilor economici care au experiența practicilor școlare, există un raport destul de echilibrat între observație și execuție. În medie, 46% din timp este alocat observației și 54% execuției. Dar distribuția în rândul operatorilor economici diferă: 22% dintre ei alocă maxim un sfert din timp observației și trei sferturi execuției, dar cei mai mulți parteneri de practică nu alocă mai mult de 50% din timp execuției.

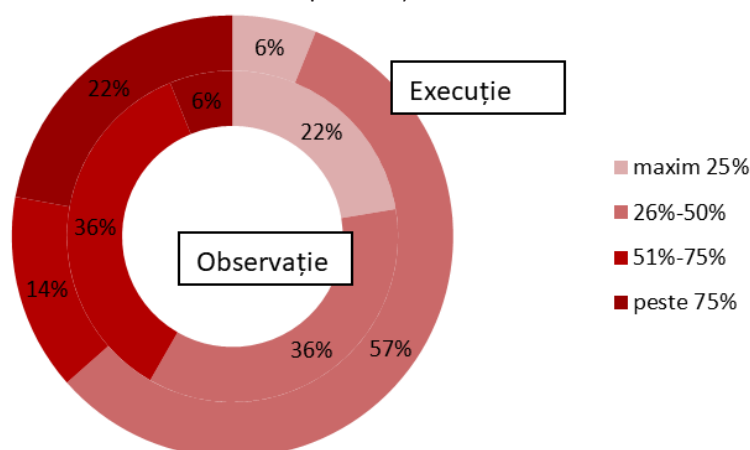

Figura 37. Dacă vă gândiți la timpul petrecut în practică, aproximativ ce proporție reprezintă observație (elevii privesc felul în care se execută anumite sarcini) și ce proporție reprezintă execuție (elevii execută anumite sarcini)? (Sondaj, N=164).

Pe perioada stagiilor de practică, în peste 80% din cazurile menționate de operatorii economici cu experiență sarcinile sunt distribuite în funcție de vârsta / clasa elevului (90%), de specializarea elevului (90%), de necesitățile companiei (83%) și au fost organizate instruirii de protecția muncii și situații de urgență (81%).

De asemenea, tot în proporție superioară, reprezentanții liceelor au menționat că profesorii de specialitate și îndrumătorii de practică vizitează locația zilnic sau aproape zilnic. Doar două licee au menționat vizite cu o frecvență săptămânală.

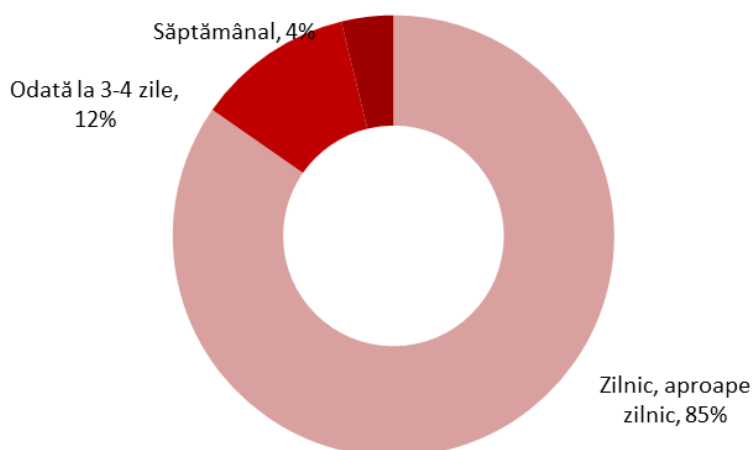

Figura 38. Cât de frecvent, pe perioada de practică, îndrumătorii de practică/profesorii de specialitate vizitează locația în care se desfășoară stagiul de practică pentru a vedea în ce condiții se desfășoară stagiul de practică? (Fișa liceului, N=52).

Evaluarea stagiului de practică

Modalitățile prin care se evaluează stagiile de practică se bazează în special (92%) pe discuții organizate cu elevii care au efectuat stagiul de practică în aceeași locație. Dar, în proporții de peste 80% sunt menționate și discuțiile cu profesorii care au monitorizat procesul sau cu operatorii economici care l-au găzduit.

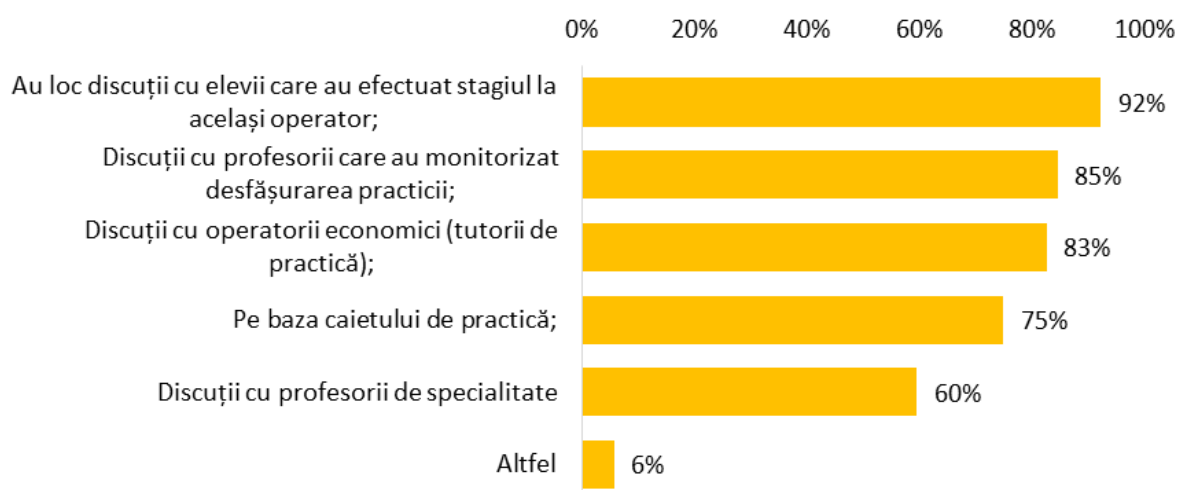

Figura 39. Cum se efectuează repartizarea elevilor în stagiile de practică? (Fișa liceului, răspuns multiplu, N=52)

Analiza caietului de practică și discuțiile cu profesorii de specialitate sunt menționate și ele de către majoritatea reprezentanților liceelor. Și operatorii economici cu experiență în stagii de practică declară, într-o proporție asemănătoare, că oferă feedback liceelor la finalul acestor stagii.

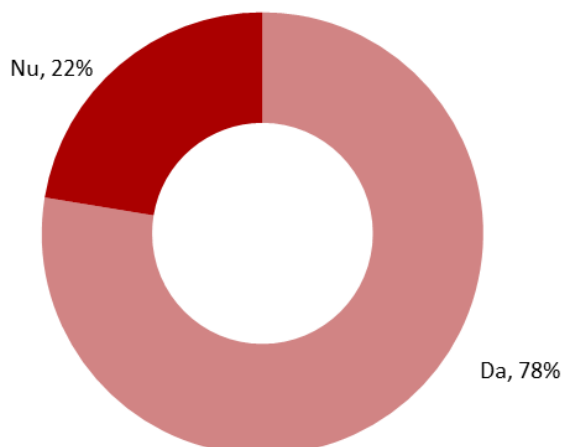

Figura 40. Obișnuiți să oferiți feedback liceului după efectuarea stagiului de pregătire practică (chiar și unul verbal, într-o discuție cu profesorii)? (Sondaj, N=164).

Agenții economici din Muntenia (63%), din domeniile conexe, industrie alimentară, HORECA (70%) sau operatorii cu o cifră de afaceri de peste 1 milion euro (66%) sunt cei care declară într-o mai mică măsură că oferă feedback.

În general, elevii se declară mulțumiți de activitățile pe care le desfășoară în stagiile de practică, conform informațiilor culese prin interviurile de profunzime cu aceștia. Desigur, mai sunt pe alocuri și dorințe care nu pot fi satisfăcute pentru că fie nu sunt compatibile cu vârsta, fie cu pregătirea, fie din motive de siguranță. Dintre acestea amintim conducerea tractorului, servirea clienților, dacă nu a trecut mai întâi prin celelalte etape de pregătire, prelucrarea alimentelor fără shadowing și instructaj prealabil.

Tot pe baza discuțiilor avute cu părțile implicate am aflat că elevii care se dovedesc a fi serioși, harnici, sunt

chemați pentru diverse activități, în afara celor de practică, fie după orele de școală, fie în weekenduri, de către operatorii economici care îi găzduiesc, ocazie cu care pot exersa mai mult anumite deprinderi și pot obține un câștig financiar suplimentar.

De exemplu, restaurantele care organizează diverse evenimente convoacă elevii din practică pentru servit, aranjarea meselor, etc. Elevii de la specializarea Tehnician veterinar sunt de asemenea chemați la cabinetele veterinare în afara orelor de practică sau, în zonele rurale, desfășoară diferite activități împreună cu tehnicianul veterinar, ca ajutor al acestuia.

Aceste inițiative trebuie monitorizate atent de către profesorii care organizează stagiile de practică, pentru a nu genera abuzuri sau muncă la negru. Recurența lor trebuie menținută atât timp cât pot oferi un plus de pregătire în domeniu, deprinderea unor competențe sau abilități.

Pe de altă parte, reprezentanții liceelor confirmă nivelul general de satisfacție, frecvența cu care elevii își manifestă nemulțumirea fiind redusă. În aproape trei sferturi dintre licee, astfel de manifestări sunt rare sau foarte rare și un singur liceu admite că nemulțumirile sunt dese. Totuși, faptul că elevii își exprimă nemulțumirile, chiar și cu o frecvență redusă, indică nevoia unor revizui și îmbunătățiri ale modului în care este organizată practica.

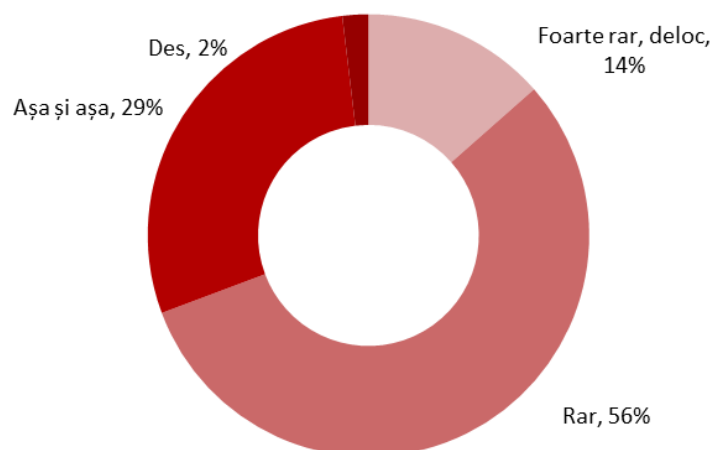

Figura 41. Cât de des își manifestă elevii nemulțumirea față de experiența avută în practică? (Fișa liceului, N=52).

Manifestări mai frecvente ale insatisfacției față de experiențele de practică sunt identificate în Muntenia (64% - așa și așa sau des), în liceele cu o pondere redusă a elevilor cu specializare agricolă (56%) sau în cele cu oportunități reduse în apropiere, de maxim 10 potențiali parteneri (47%).

Analiza și integrarea feedback-ului privind pregătirea și desfășurarea stagiilor de practică

Toți reprezentanții liceelor spun că feedback-ul primit despre elevii trimiși în practică este unul în general bun. Cu privire la activitățile pe care doresc să le mai introducă în contractul de parteneriat, se discută cu profesorii și la redactarea contractului pentru anul următor, se introduc modificările în CDL-uri. Se ține cont de părerea și de cererile agenților economici în măsura în care cerințele lor corelează cu posibilitatea pregătirii teoretice a elevilor, chiar și de o manieră ad-hoc, deoarece programa nu poate fi modificată la nivel local.

„Da, categoric (...). Vom avea în anul următor școlar, când elaborăm CDL-ul, ținem cont de toate lucrurile acestea”.(coord. Brașov)

De asemenea, feedback-ul privind execuția practică a elevilor, atunci când sunt așteptări ca aceștia să acumuleze anumite deprinderi, se discută cu coordonatorul elevilor și se insistă mai mult pe dezvoltarea acelor competențe în cadrul orelor de laborator în liceu, în ferma didactică.

„Dacă agentul economic îmi spune că, de exemplu elevul X a refuzat să facă o injecție, sau nu știu, n-a știut să țină corect seringă sau altceva, atunci, de asta suntem ferma didactică, ne întoarcem la animalele noastre și exersăm injecțiile”. (coord. Teleorman)

Dar, cu toate că, la nivel declarativ, se colecționează un feedback consistent, impactul lui asupra conținutului didactic e unul redus. Aproape 60% dintre reprezentanții liceelor admit că informația preluată nu a condus decât la o schimbare în mică sau foarte mică măsură a ceea ce se predă la clasă. Doar în cazul unui liceu din 5, schimbarea a fost în mare sau foarte mare măsură. Fără a evidenția diferențe majore între diversele categorii relevante, menționăm totuși un efect mai ridicat al feedback-urilor culese de către liceele din Banat-Crișana (jumătate dintre ele admit că au operat modificări într-o mare sau foarte mare măsură).

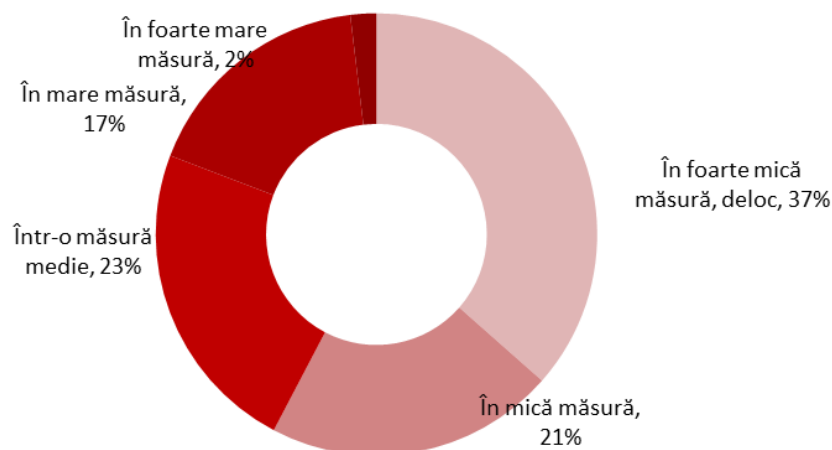

Figura 42. În ce măsură feedback-urile partenerilor de practică v-au determinat să faceți schimbări în conținutul didactic? (Fișa liceului, N=52).

Medierea între companiile partenere și licee este făcută prin intermediul directorilor și a coordonatorilor de practică, în funcție de disponibilitate, dar și de frecvența cu care aceștia se întâlnesc. Și, deși conform discuțiilor avute cu părinții elevilor a reieșit că aceștia nu au avut vreo contribuție la facilitarea realizării stagiilor de practică, în discuțiile avute cu profesorii a fost menționată și implicarea unor părinți în identificarea unor oportunități și medierea între licee și agenții economici.

Accesarea unor rețele sociale, formale sau informale, constituie o resursă marginală, dar utilizată în multe situații, pentru a putea asigura un număr suficient de locuri de practică pentru elevi. Implicarea părinților elevilor nu face decât să consolideze parteneriatul social dintre licee și comunitate.

Asigurarea resurselor necesare stagiului de practică

Fișa liceului reușește să ofere un tablou sinoptic al implicării tuturor actorilor în asigurarea resurselor necesare stagiilor de practică, din perspectiva managementului liceelor. Astfel, observăm că partenerii de practică, deși asigură toată gama de resurse, sunt centrați mai degrabă spre asigurarea siguranței condițiilor de muncă (echipamente de protecție, asigurări), în timp ce liceele caută să asigure în special decontul transportului și bursele acordate elevilor.

Sarcina/activitatea	Liceul	Partenerul de practică	Elevii, părinții	Nimeni
Cazare elevi	25%	15%	27%	50%
Masă elevi	15%	15%	40%	40%
Decont transport elevi	50%	12%	31%	25%
Decont transport profesori	50%	2%	2%	48%
Plata muncii prestate de elevi	2%	25%	0%	73%
Burse elevi	60%	19%	0%	35%
Echipamente de protecție	33%	48%	35%	4%
Asigurare de viața/accidente	4%	19%	2%	77%
Asigurarea echipamentelor folosite de elevi în practică	29%	69%	25%	12%

Tabel 10. Cine asigură următoarele resurse în stagiile de pregătire practică comasată? (Fișa liceului, N=52)

Cazarea și masa sunt asigurate în proporții echilibrate, de către toți cei implicați, liceu, parteneri de practică sau elevi, în timp ce aceștia din urmă contribuie semnificativ pentru a asigura cazarea, masa, decontul sau echipamentele de protecție. Avem, așadar, o implicare mixtă, de multe ori echilibrată, în asigurarea resurselor. Din informațiile culese de la licee, doar în 25% din cazuri operatorii economici asigură plata elevilor.

Sintetizând informațiile din tabelul de mai sus, pentru a analiza aportul diferențiat la asigurarea resurselor de practică, observăm că aproape 30% dintre licee oferă minim 4 categorii de resurse, iar alte 30%, oferă 3 categorii. Doar circa 20% dintre partenerii de practică oferă cel puțin 4 resurse, în timp ce aproape două treimi se limitează la a acoperi doar 3 categorii de resurse. Aportul elevilor și al părinților, din perspectiva liceelor, se limitează la maxim 4 categorii de resurse, în timp ce circa 30% dintre licee menționează că aceștia nu contribuie cu nimic.

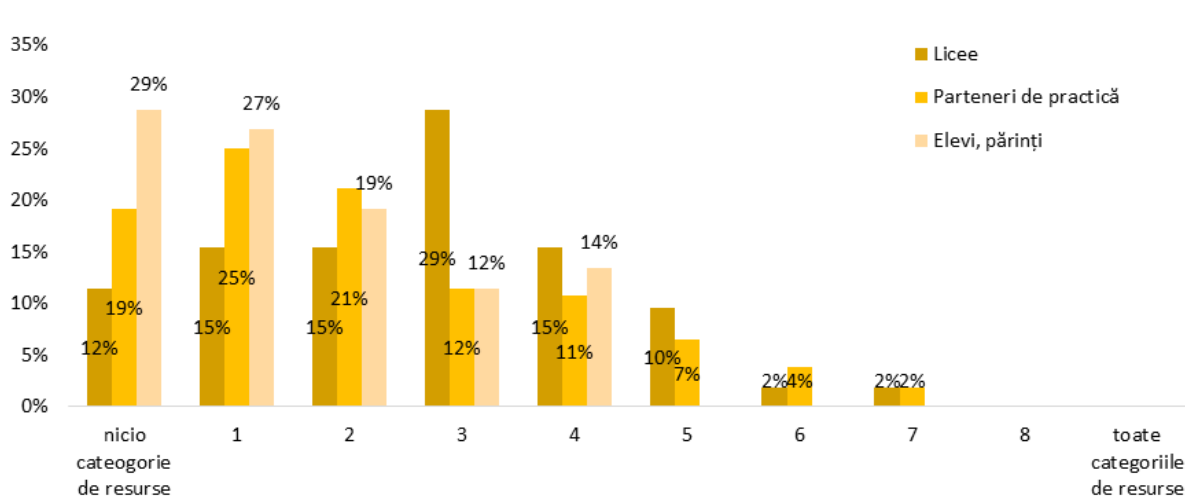

Figura 43. Numărul de categorii de resurse puse la dispoziție de actorii implicați (Fișa liceului, N=52)

Perspectiva operatorilor economici cu privire la facilitățile și resursele puse la dispoziția elevilor practicanți e una ușor mai generoasă în anumite privințe. Din punctul lor de vedere, peste 50% dintre partenerii de practică au oferit masă, hrană rece, au asigurat plata muncii prestate și 75% au pus la dispoziția elevilor echipamente de protecție.

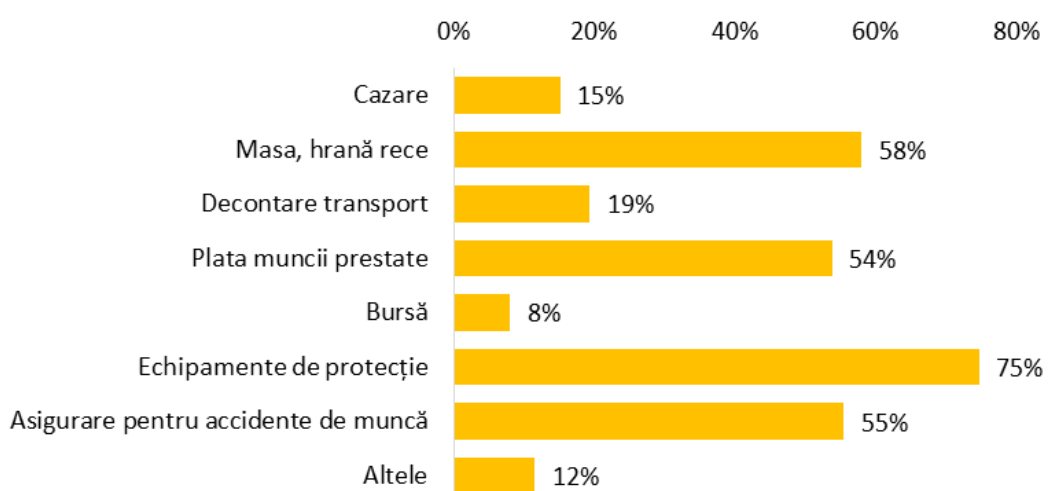

Figura 44. Care dintre următoarele facilități sunt oferite elevilor în stagiul de practică efectuat în compania dvs.? (Sondaj, răspuns multiplu, N=164)

În cazul resurselor, unele licee sunt mai bine dotate în ceea ce privește personalul didactic, baza materială și accesul la informație, parteneriate mai numeroase cu agenții economici, spre deosebire de alte licee care, cel mai probabil, prin amplasamentul lor au limitări la agenți economici specifici specializărilor sau care au o capacitate redusă de pregătire a elevilor. Unele licee se mai confruntă cu limitări financiare, motiv pentru care transportarea elevilor spre agenți economici mai îndepărtați este dificil de implementat.

Una dintre plângerile liceului din Dâmbovița, pe lângă plaja redusă de agenți economici, este transportarea elevilor și asigurarea echipamentelor. Profesorii transportă cu mașina elevii spre locațiile în care fac practică, fiind nevoiți să renunțe la colaborarea cu agentul economic care era la 9 km distanță de oraș, costurile fiind prea mari pentru a-și mai permite.

„De transport am avut înainte, era plătit și plătea fiecare copil și mergea la Dragodana, acel han, 9 km. Am lăsat-o mai moale pentru că sunt timpurile așa cum sunt și am considerat că este o cheltuială în plus și ne-am orientat în oraș, aproape de școală să facem practica”. (dir. Dâmbovița)

Însă în cazul altor licee aceste aspecte nu reprezintă o problemă deoarece reușesc să-și atragă fondurile necesare asigurării transportului și a echipamentelor, dar nu mai rămân suficiente fonduri pentru asigurarea unei mese acolo unde agentul nu o poate asigura, după cum relatează directorul liceului din Brașov.

„Având în vedere că noi le asigurăm eventual cel mult transportul și echipamentul, da, dispunem de toate resursele. Ar mai putea fi alocate niște fonduri țintite pentru practică, de exemplu, acolo unde agentul de practică nu îi oferă o masă copilului. [...] Bună parte din ceea ce înseamnă repartiția elevilor, transportul lor la locurile de practică reușim să îl asigurăm. Reușim să asigurăm și partea de echipamente, iar la partea de echipamente, în special pe proiecte. Când am avut proiecte am cumpărat câte 3000 de halate și am avut un an de zile”. (director, Brașov)

Colaborarea dintre licee și operatorii economici

Experiențe recente

Din datele culese prin sondajul realizat în rândul operatorilor economici, rezultă că ceva mai mult de jumătate dintre aceștia au experiența derulării în trecut a unui stagiu de practică cu elevi ai liceelor agricole.

Figura 45. Compania dvs. a organizat vreodată stagii de practică cu elevi din liceele agricole și din domeniile conexe? (Sondaj, N=305)

Frecvența mai ridicată a experiențelor de acest tip apare în partea de Nord (Banat-Crișana, Transilvania, Moldova), cu peste 60% companii declarând că au organizat cel puțin un stagiu de practică, semnificativ mai multe decât în Sud, unde ponderea este sub 50%.

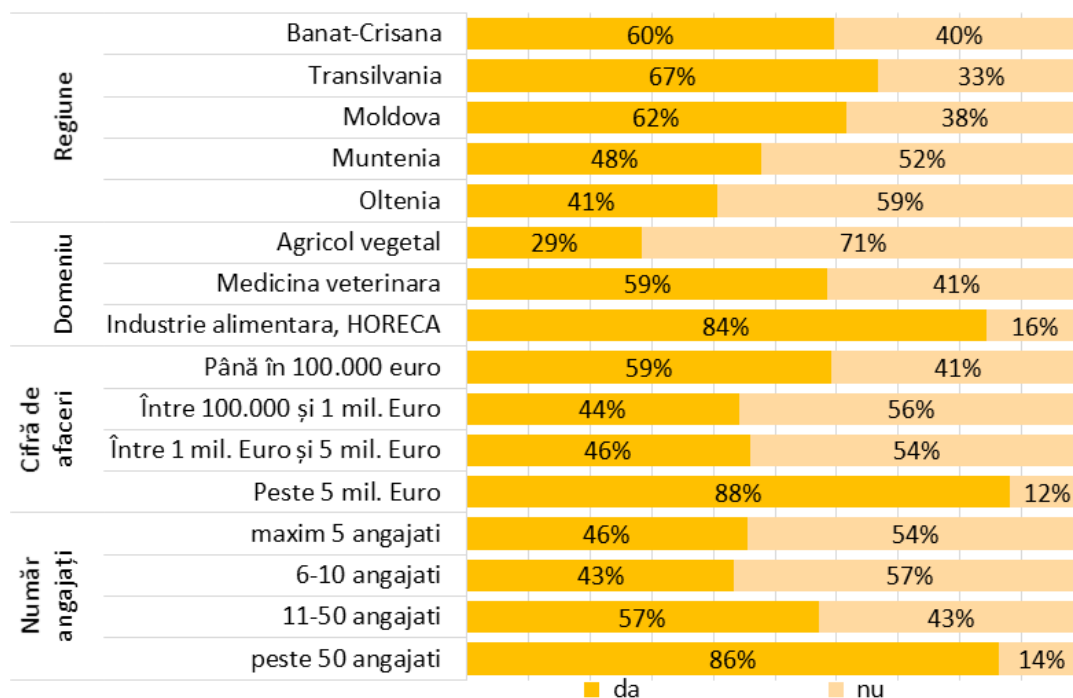

Figura 46. Distribuția companiilor în raport cu experiența anterioară a unui stagiu de practică. (Sondaj, N=305)

De asemenea, se poate observa că domeniul de activitate este un factor important, companiile din sectorul vegetal având un deficit major de astfel de experiențe (sub 30%), în timp ce 84% dintre cele din industria

alimentară și HORECA au organizat un stagiu.

Dar, dincolo de impactul diferențiat al determinantilor socio-economici, modelul de interacțiune e unul care arată clar că agenții economici care se află în contact în vederea informării au experiența stagiilor de practică și că această experiență e un predictor important pentru colaborări ulterioare.

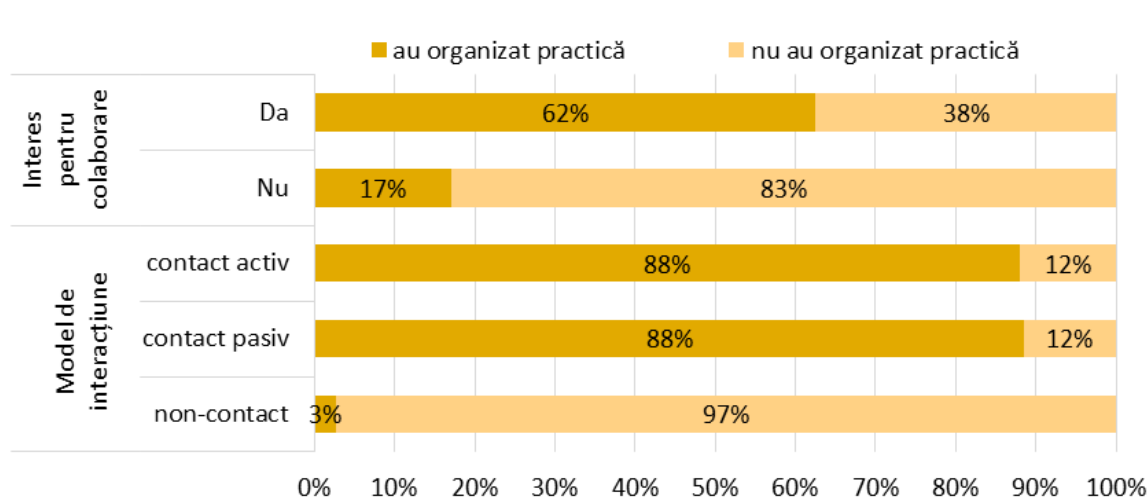

Figura 47. Intenția de colaborare și modelul de interacțiune, în funcție de experiența în organizarea stagiilor de practică. (Sondaj, N=305)

Remarcăm, totuși, faptul că există un segment al agenților economici care au colaborat în trecut cu liceele agricole, dar care nu mai sunt dispuși să continue colaborarea în viitor, aspect care denotă o relativă insatisfacție față de această colaborare. La nivelul întregii populații, acest segment reprezintă 3% din totalul operatorilor economici.

Analizând vechimea parteneriatelor menționate de operatorii economici, observăm că cele mai multe (61%) au între 2-5 ani, iar o treime au o vechime de peste 5 ani. În 2022 au fost inițiate numai 6% din parteneriate.

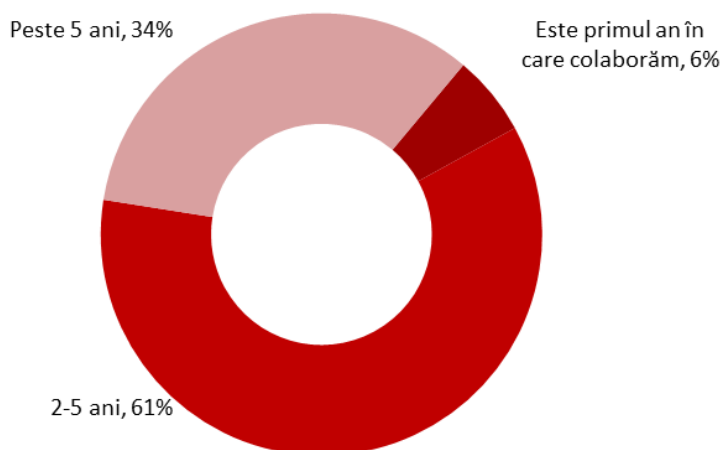

Figura 48. De cât timp colaborați cu aceste licee? (Sondaj, N=167)

Din perspectivă longitudinală, observăm faptul că numai o treime dintre parteneri ajung la o vechime mai mare de 5 ani și, în același timp, ultimul an a însemnat un relativ regres în stabilirea unor noi parteneriate, ele reprezentând doar 6% din total. Foarte probabil, legătura dintre liceele agricole și potențialii parteneri a fost afectată de consecințele directe și indirecte ale pandemiei, iar reluarea colaborării reprezintă o provocare pentru instituțiile școlare.

Liceele din regiunile Banat-Crișana (49% parteneriate de peste 5 ani) sau Oltenia (61%) au ponderea cea mai

mare de parteneriate cu vechime de peste 5 ani. De asemenea, parteneriatele dintre licee și companiile din industria alimentară sau HORECA par a fi mult mai rezistente în timp (42% parteneriate de peste 5 ani), în comparație cu cele din agricultură sau zootehnie, unde ponderea este de 18%.

Din punct de vedere al profilului socio-economic al companiilor, cele cu cifră de afaceri medie (1-5 mil. euro), dar cu un număr mai mare de angajați (peste 50) oferă cele mai de durată parteneriate. De asemenea, companiile care sunt active în a obține informații despre practică și posibile licee partenere sunt mai stabile în relație (41% parteneriate de peste 5 ani), în comparație cu cele care se informează în mod pasiv (24%).

Cunoașterea oportunității și inițierea colaborărilor

În rândul operatorilor economici, există un nivel semnificativ de dezacord, în special în privința a doua aspecte: adecvarea nivelului de pregătire al elevilor la nevoile companiilor din agricultură (29% dezacord total sau parțial) și nivelul de informare cu privire la organizarea stagiilor de practică în rândul celor din domeniul (26%).

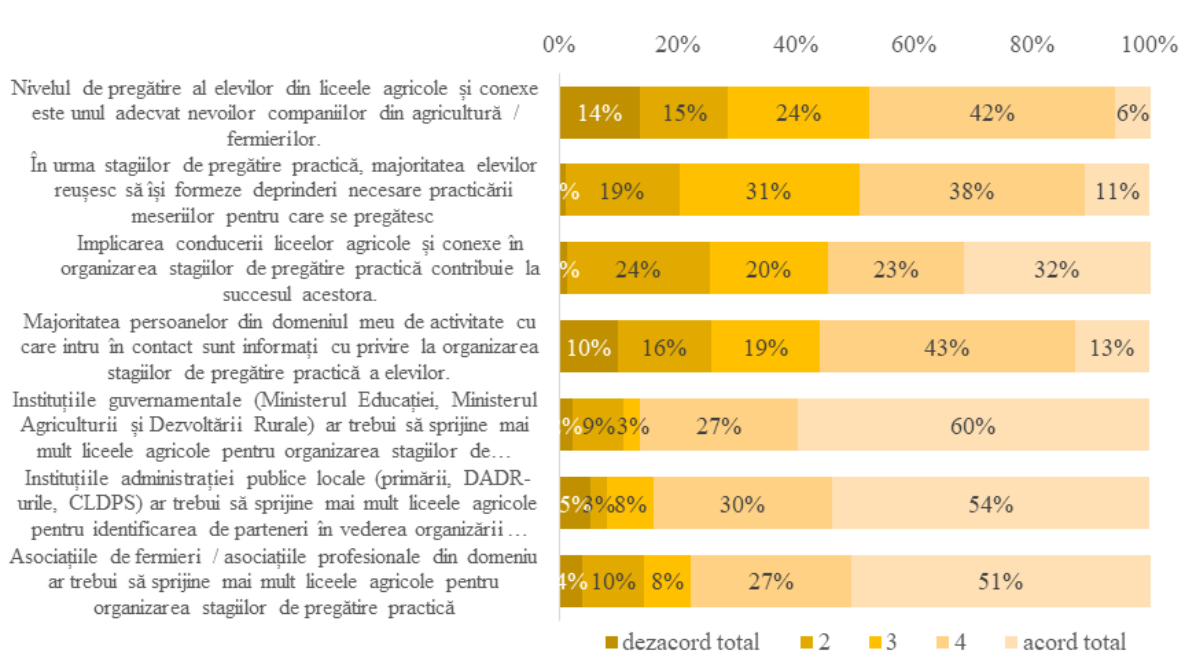

Figura 49. În ce măsură sunteți sau nu de acord cu următoarele afirmații? (Sondaj, N=164)

Tot în zona unui pesimism temperat putem plasa faptul că mai puțin de jumătate dintre operatorii economici sunt de acord cu faptul că, în urma stagiilor de practică, elevii deprind competențele necesare practicării profesiei și că numai 55% dintre ei consideră că implicarea managementului liceelor în organizarea stagiilor de practică conduc la succesul acestora. În schimb, avem procente mari de acord în privința implicării unor instituții sau asociații (Ministerul Agriculturii, primării, DAJ-uri, CLDPS-uri sau asociații de fermieri) în vederea acordării ajutorului necesar organizării acestor practicii.

În ceea ce privește opinia reprezentanților liceelor, nivelul de satisfacție față de întreg contextul și factorii care intervin în procesul de organizare a stagiilor de practică e mai ridicat în privința competențelor acumulate de către elevi, precum și a numărului de potențiali parteneri de practică. În schimb, există și în această privință un nucleu de nemulțumire, estimat la circa o treime dintre licee, în privința implicării unor instituții în medierea parteneriatelor sau în disponibilitatea și oferta de practică a operatorilor economici.

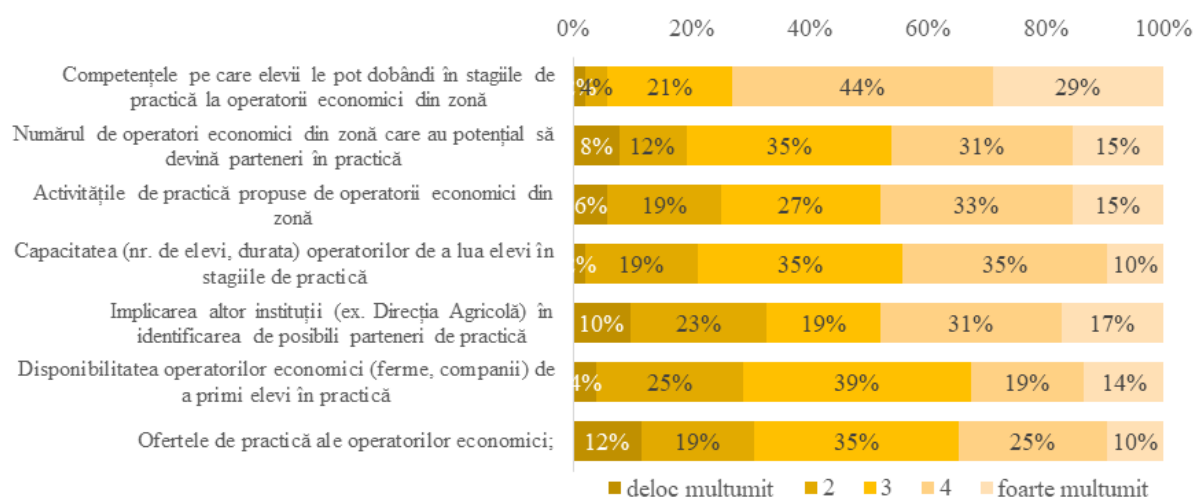

Figura 50. Cât de mulțumiți sunteți de următoarele aspecte? (Fișa liceului, N=52)

După cum se poate observa, față de nivelul mediu al satisfacției, avem valori mai ridicate în Transilvania și Banat-Crișana, în liceele cu un număr mediu-redus de elevi în specializarea agricultură și în liceele aflate în zone cu un număr ridicat de potențial parteneri de practică.

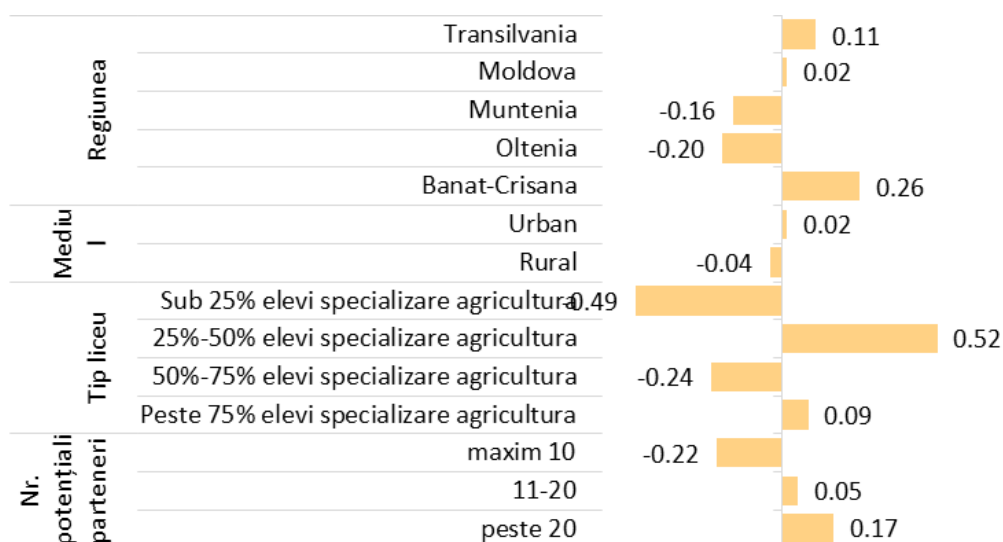

Figura 51. Satisfacția relativă față de valoarea medie. (Fișa liceului, N=52)

Negocierea contractelor cu agenții economici se face de regulă de către directorul liceului, uneori fiind într-o relație mult mai strânsă cu partenerii de practică, sunt implicate și alte cadre didactice responsabile de practicanți. Aceste contracte, pe lângă partea administrativă, presupun sesiuni de convingere și de explicare a statusului pe care îl are elevul în stagiul de practică, mai concret, că acesta nu este doar forța de muncă neplătită, ci este acolo ca să învețe și să dobândească abilități ce îi vor fi de folos în integrarea sa pe piața muncii, poate chiar angajându-se la agentul la care efectuează stagiul de practică.

Coordonatorul de practică al liceului Dorna Candrenilor din Suceava exemplifică cum decurge discuția între el și parteneri.

„[...] discuția trebuie dusă destul de diplomatic ca el să înțeleagă că tânărul respectiv, în primul rând, nu este pe post de salahor, adică nu este unul care e muncă fizică gratuită, îl pot pune la orice. Îl rog să îl pună, să-l implice în activitățile care sunt specifice, profesionale”. (dir. Adj. Suceava)

De asemenea, pentru o bună colaborare, părțile implicate se asigură de respectarea condițiilor prevăzute în contract; liceele să nu trimită mai mulți elevi decât s-a stabilit, uneori să se ajusteze perioada de practică astfel încât să surprindă și necesitățile agentului economic, dar și agenții să implice elevii în activități core-spunzătoare specializării pentru care se instruiesc ținând cont de perioada propice în care pot învăța. Spre exemplu, pentru elevii de la horticultură este nevoie să prindă perioada potrivită pentru întreținerea pomilor, motiv pentru care perioada stagiului de practică poate fi diferită de cea a tehnicienilor veterinari.

Prin parteneriatul pe care îl au liceele cu operatorii economici, se pot promova serviciile, produsele, dar condițiile de muncă atât la nivel de recomandare în interiorul comunității elevilor, dar și pe plan local. Dacă agentul economic este serios, implicat, elevii îi vor promova între ei pentru viitoarele stagii de practică. Astfel că, dacă un agent nu este pe măsura așteptărilor, plângerile vor ajunge și la elevi care nu vor dori să meargă la ei în practică, dar și la profesori care vor evalua situația și vor decide dacă încheie sau continuă colaborarea.

Exemplul de interacțiune și de negociere a locului unde se desfășoară practica îl oferă coordonatorul de practică al liceului din Dâmbovița, potrivit căruia agentul se teme și de eventuale pagube produse de elevi, fiind astfel nevoiți să facă practica într-un alt magazin non-alimentar.

„Eu am discutat cu un domn că vreau să îi duc pe cei de a 10-a, comerțul, să îi ducem într-un magazin. Îmi spunea așa patronul: - Domnule, am două magazine mari, eu am acolo dulciuri, dacă desfac aceștia și mănâncă. [...] Așa că mai bine îi luăm și îi ducem la celălalt magazin al meu, unde am saci și de-astea de construcții. Adică să meargă și printre rafturi, dar să meargă și la casa de marcat să învețe”. (Coord. Dâmbovița)

Divergențele care apar între elevi și agenții economici se soluționează prin discuții cu aceștia, iar în cazul în care abaterile disciplinare sunt mai grave, se suspendă activitatea elevului de la agentul economic păgubit și i se caută o altă oportunitate de practică. Totuși, aceste situații au fost izolat menționate de către respondenții care au participat la studiu, uneori doar cu titlu ipotetic.

Interacțiunea liceului cu agenții economici se menține atât prin intermediul elevilor, care comunică perspectiva și doleanțele lor, dar mai ales prin intermediul coordonatorului de practică desemnat a-i însoți în stagiile de practică. Cu toate că metodologia pentru stagiile de practică prevede vizita la punctul de practică, acest aspect nu este cu puțință întotdeauna deoarece nu există personal suficient pentru a-i însoți pe elevi la toate locațiile, fiind împărțit în grupe mici. Spre exemplu, cabinetele veterinare pot primi 1-2 elevi în practică pentru a putea să le aloce suficient timp învățării, astfel că profesorii nu pot să-i însoțească pe toți, ci doar să îi viziteze după posibilități, pe parcursul stagiului sau să se intereseze telefonic de situația elevilor.

Percepții și impresii în urma co-organizării stagiilor de practică

Așteptări ale celor implicați

În această triadă liceu-elev-operator economic este important de urmărit dinamica perspectivelor și a viziunilor despre stagiul de pregătire practică. În general, din discuțiile avute cu reprezentanții liceelor, aceștia se așteaptă ca agenții economici să trateze cu seriozitate stagiul de practică, învățându-i pe elevi meseria pentru care se pregătesc, să-i trateze cu respect și să le acorde timp suficient. Ideal ar fi să urmeze o structură pe care directorul liceului din Brașov a prezentat-o, *„uite așa se face, uite-te la mine, repetă, fă după mine, fă singur”*.

Totodată, așteptările se centrează în jurul ideii de formare a tinerilor ca viitoare forță de muncă, tratând cu seriozitate ceea ce sunt învățați acolo, nu doar bifând anumite puncte din contract. Cu toate acestea, reprezentanții liceelor se plâng că unii agenții economici își doresc să aibă garanția forței de muncă acum, acest aspect nefiind posibil pentru că elevii se află în proces de formare. Dar sunt și cazuri care privesc în perspectivă și înțeleg că managementul unei organizații nu înseamnă doar aici și acum, ci prevede și o gândire strategică, un plan pe termen lung care include și pregătirea tinerilor ca viitori angajați.

„Deci de la operatorul economic aş avea aşteptarea de a înţelege că fără formare de resursă, pe viitor vor fi în colaps din care nu vor mai putea ieşi şi să înţeleagă că, pe lângă interesul lor financiar imediat, acela de a-şi face producţia, de a-şi face fluxul din ziua respectivă trebuie să aloce timp şi pentru formarea noilor generaţii”. (dir. Braşov)

La capătul oarecum opus se află şi liceele care se mulţumesc doar cu faptul că agenţii economici îi primesc în practică, acesta fiind un minimum necesar, şi de asemenea se tem că dacă vor fi cerinţe suplimentare, aceştia nu le vor mai lua elevii în practică, după cum reiese şi din afirmaţiile coordonatorului de practică din Dâmboviţa.

„Noi ne mulţumim că îi primesc să îşi facă practica la ei şi putem să îi scoatem din laborator de la noi să vadă ce înseamnă cu adevărat, adică ce înseamnă un loc de muncă şi cum se desfăşoară activitatea în acel loc de muncă”. (coord. Practica, Dâmboviţa)

Opinia reprezentanţilor liceelor cu privire la aşteptările părinţilor elevilor în privinţa stagiilor de pregătire practică surprinde varietatea de aspecte pe care aceştia le vizează.

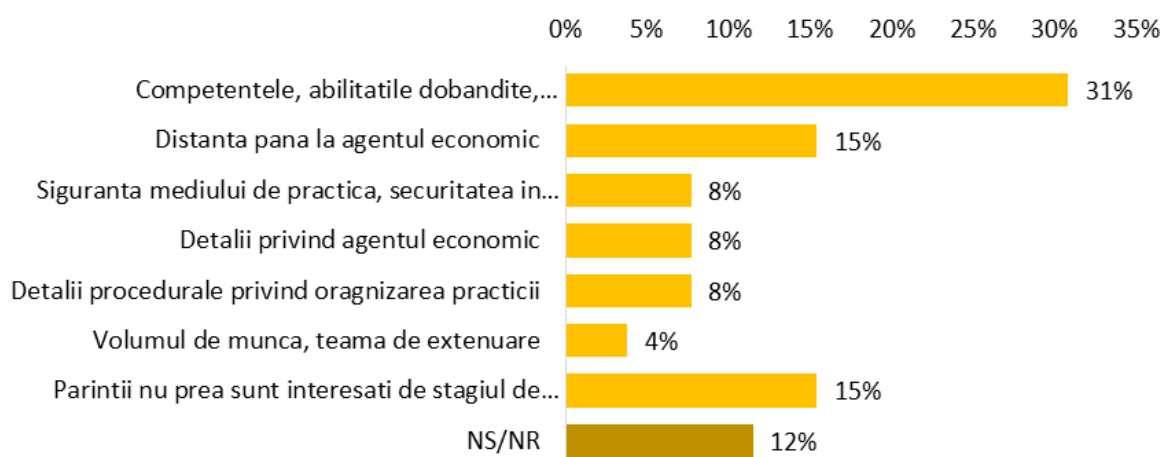

Figura 52. Care e principala preocupare a părinţilor când vine vorba de practică? (Fişa liceului, întrebare deschisă, N=52)

Aproape o treime dintre părinţi sunt interesaţi de ceea ce vor reuşi elevii să dobândească în pregătire, iar alte 15% sunt preocupate de distanţa la care se află locaţia de practică. Tot 15% dintre părinţi nu sunt interesaţi de detaliile stagiilor de practică, din menţiunile reprezentanţilor liceelor.

Care sunt aşteptările potenţialilor parteneri ai liceelor agricole în organizarea stagiilor de pregătire practică? Datele, raportate la subeşantionul celor care sunt interesaţi de organizarea unor astfel de stagii, ne indică drept principală aşteptare dorinţa de a avea elevi interesaţi pentru a învăţa în stagiul de practică. De asemenea, potenţialii parteneri îşi mai doresc elevi serioşi şi implicaţi.

Aşadar, pentru operatorii economici primează nivelul de implicare al elevilor, concentrarea acestora pentru a asimila cât mai multe cunoştinţe, competenţe sau abilităţi, şi mai puţin nivelul pregătirii teoretice. De asemenea, nici posibilitatea de a angaja ulterior din rândul practicanţilor nu constituie o aşteptare importantă, fiind totuşi menţionată de 12% dintre respondenţi.

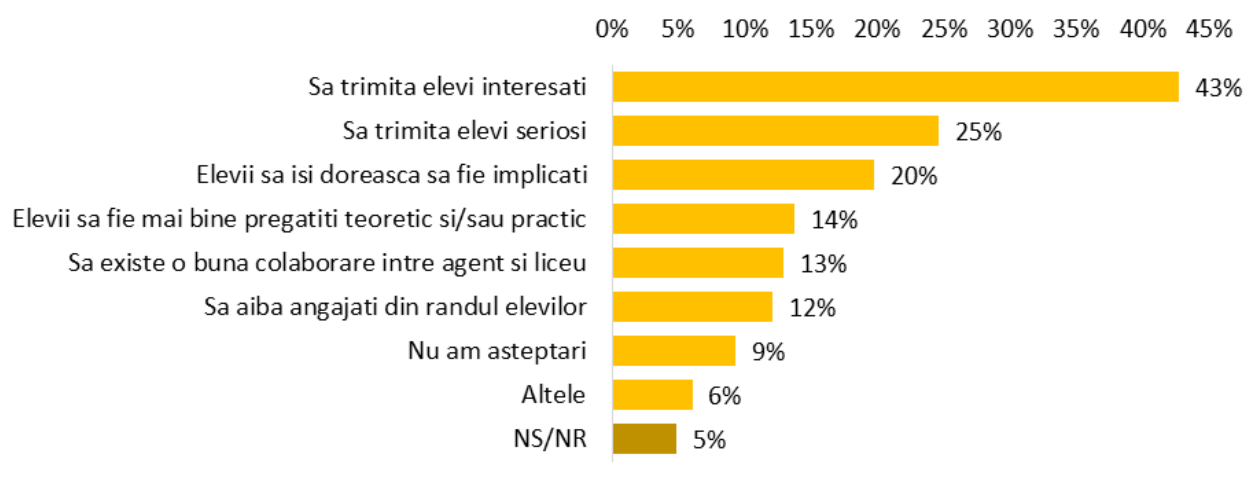

Figura 53. Care sunt așteptările pe care dvs., ca operator economic, le aveți de la liceele cu care intenționați să colaborați? (Sondaj, întrebare deschisă, N=248)

Din punct de vedere al posibilității de a prelua elevi în practică, operatorii economici indică valori relativ reduse, de 1-2 elevi (35%) sau 3-5 elevi (38%) pe an. Doar 12% dintre aceștia menționează că pot prelua mai mult de 10 elevi într-un stagiu de practică.

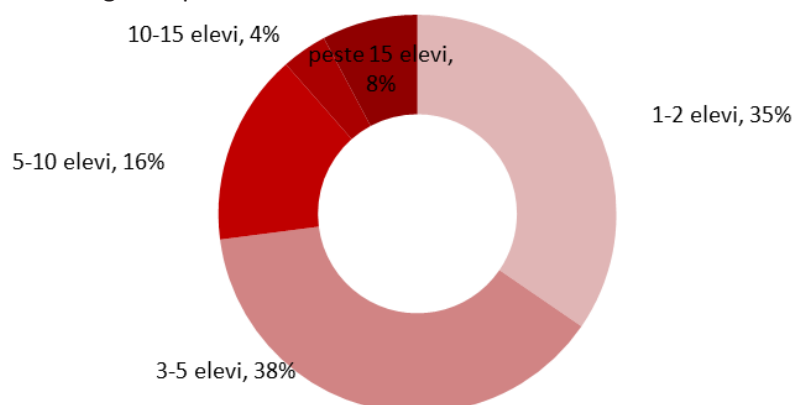

Figura 54. Pe parcursul unui an / sezon agricol, care este numărul maxim de elevi pe care îi puteți lua în practică? (Sondaj, N=305)

Din comparația acestei distribuții cu cea care reiese din istoricul colaborărilor dintre licee și operatorii economici (Figura 19), reiese clar preferința liceelor (firească și explicabilă) pentru parteneri de practică cu o capacitate crescută de a prelua elevi, în detrimentul celor care ar experimenta acest tip de colaborare, dar cu un număr mai restrâns de elevi.

Disponibilitate mai mare în această privință au companiile din Banat-Crișana, dar și cele din Oltenia, cele din industria alimentară și HORECA, cu cifră de afaceri de peste 1 mil. euro și peste 10 angajați. Numărul de angajați este caracteristica ce corelează cel mai puternic cu numărul maxim de elevi ce pot fi preluați în practică, indicator al nevoii de a detașa suficient personal pentru a tutoria elevii.

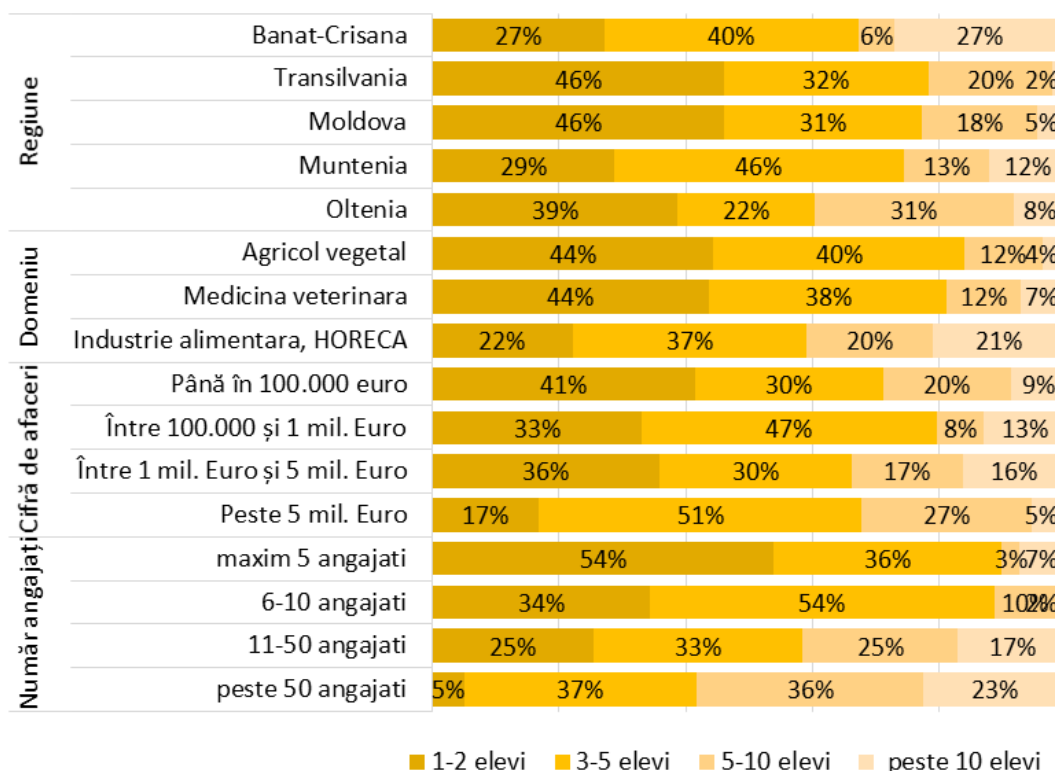

Figura 55. Distribuția numărului maxim de elevi ce pot fi preluați în practică anual, în raport cu principalele categorii relevante. (Sondaj, N=305)

Dar, spre deosebire de opiniile cadrelor didactice, care privilegiază conținutul didactic și linia programei școlare, în opinia operatorilor economici cel mai mult contează dorința și interesul elevilor de a veni în practică, 69% dintre companii menționând acest aspect ca fiind principalul determinant al numărului de elevi pe care sunt dispuse să îi preia. Celelalte aspecte, necesarul forței de muncă sau capacitatea de a coordona elevii, sunt secundare, cu sub o treime din mențiuni fiecare.

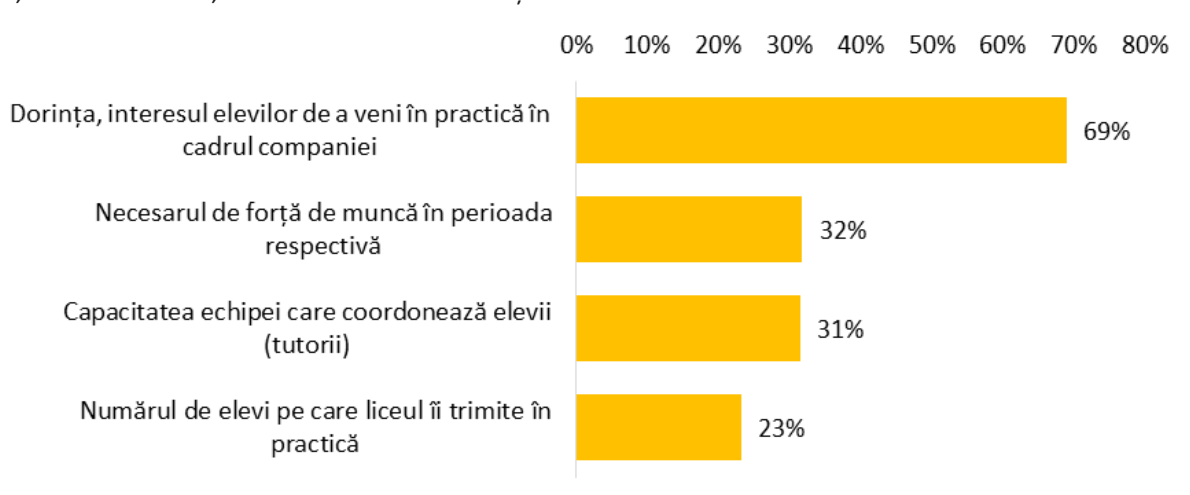

Figura 56. Care e principalul factor de care depinde numărul de elevi pe care îi luați în stagiile de pregătire practică? (Sondaj, răspuns multiplu, N=350)

Conducerile liceelor își canalizează așteptările în principal în direcția dezvoltării competențelor specifice specializărilor, dar nu neglijează și continuarea, follow-up-ul, prin disponibilitatea angajării ulterioare a cât mai multor elevi sau a creșterii numărului de elevi în stagiile de practică.

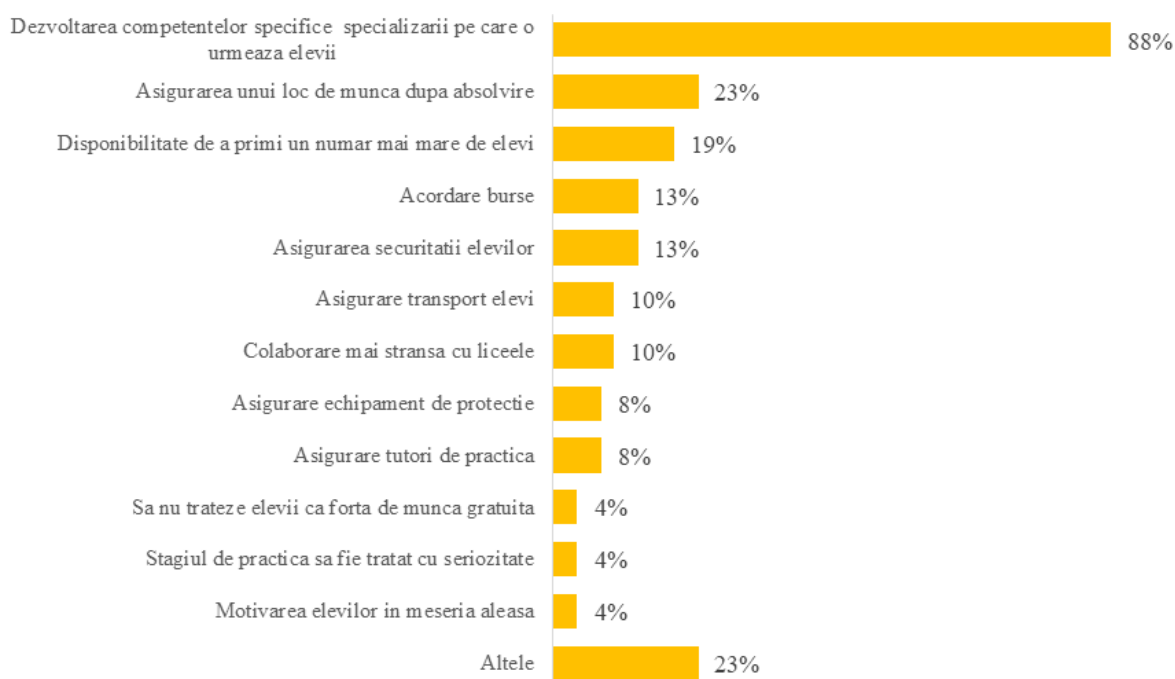

Figura 57. Care sunt principalele așteptări pe care liceul le are de partenerii de practică? (Fișa liceului, întrebarea deschisă, răspuns multiplu, N=52)

Analizate din punct de vedere al gradului în care ele sunt în prezent satisfăcute, datele ne indică faptul că aproape un sfert dintre așteptările menționate mai sus sunt îndeplinite în mică și foarte mică măsură, iar alte 46%, în mare și foarte mare măsură.

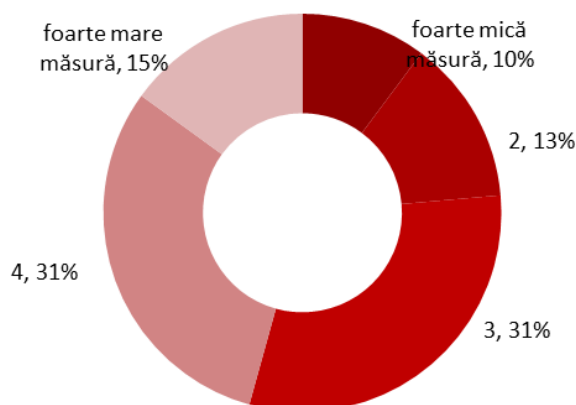

Figura 58. În general, în ce măsură considerați că în prezent, partenerii de practică satisfac așteptările pe care liceul le are? (Sondaj, N=305)

Din perspectiva profesorilor, cele mai puțin satisfăcute așteptări sunt cele privind acordarea de burse elevilor (medie 1,4 pe o scală de la 1 la 5) și asigurarea transportului (1,8), în timp ce motivarea elevilor în meseria aleasă (4) și dezvoltarea de competențe (3,8) sunt cele mai satisfăcător îndeplinite așteptări.

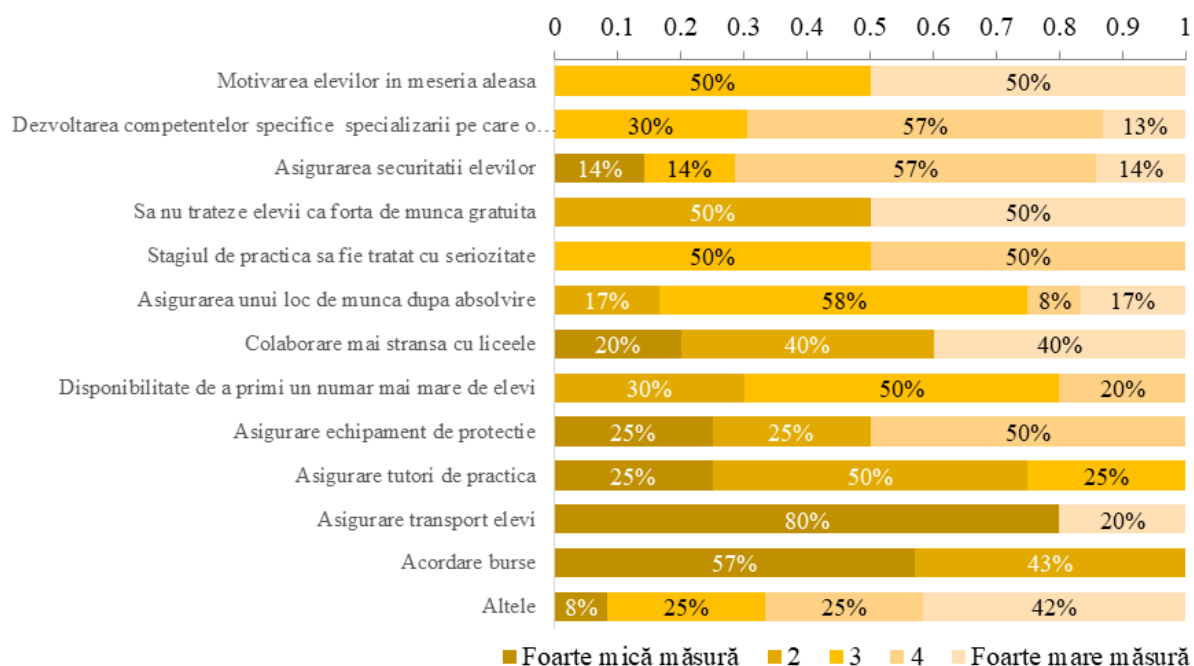

Figura 59. În general, în ce măsură considerați că în prezent, partenerii de practică satisfac așteptările pe care liceul le are? (Fișa liceului, întrebarea deschisă, răspuns multiplu, N=52)

Tot în sfera așteptărilor reciproce se înscrie și nevoia unui feedback detaliat și riguros, care să contribuie atât la acțiuni corective individuale, cât și la modificarea întregului conținut didactic, adecvându-l mai bine cerințelor partenerilor de practică. Din datele culese prin Fișa liceului, reiese că în 45% dintre cazuri evaluarea făcută de tutorii de practică este una riguroasă, dar există 14% situații în care ea e superficială, iar în 42% nivelul e unul mediu.

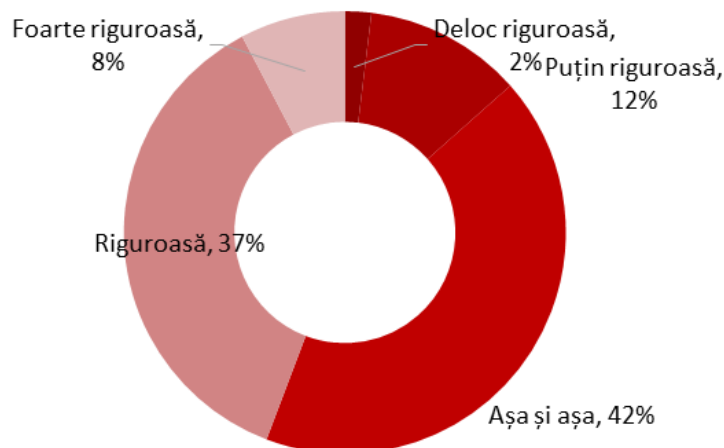

Figura 60. Cât de riguroasă este evaluarea pe care tutorii de practică (delegați de operatorii economici) o fac elevilor la finalul stagiilor de practică? (Sondaj, N=305)

Liceele care identifică într-o mai mare măsură lipsa rigurii în evaluarea făcută de partenerii de practică sunt cele din Transilvania (23% cu evaluarea puțin sau deloc riguroasă), cele cu peste 75% elevi cu specializare agricolă (30%) sau cele aflate în zone cu mulți potențiali parteneri de practică (25%).

Specializări vizate

Principalele specializări căutate de către agenții economici sunt cele de mecanic agricol, de specialist în industria alimentară și de tehnician agronom, pentru care optează cel puțin un sfert dintre respondenți. Mai

există, însă calificări, inclusiv de nișă (tehnician în agricultură ecologică) care sunt menționate ca fiind preferate de către companii, cu ponderi variind între 1% și 8%.

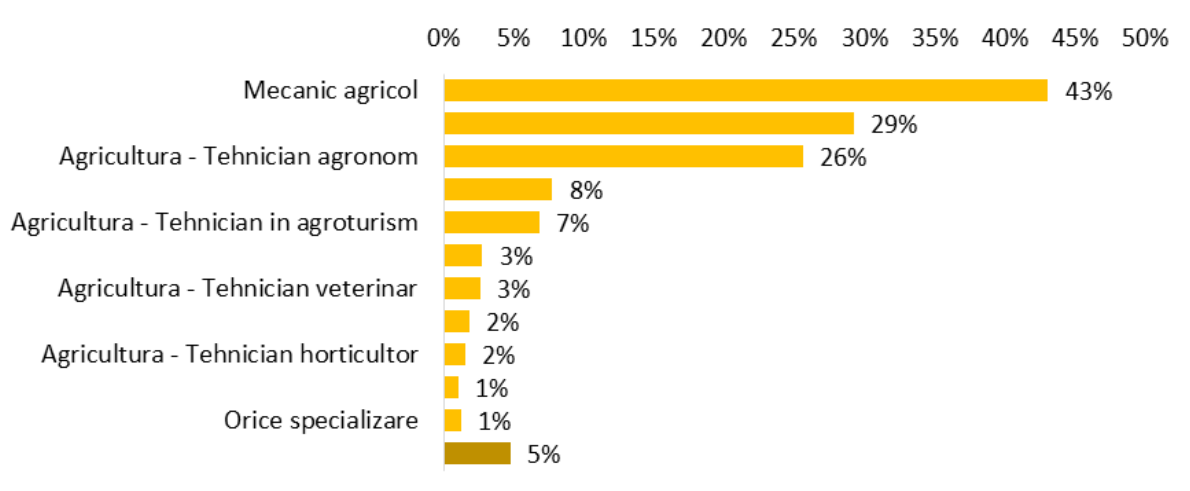

Figura 61. Care sunt principalele specializări de la care preferați să primiți elevi în practică? (Sondaj, întrebare deschisă, răspuns multiplu, N=291)

Modul în care operatorii economici percep setul de activități pe care le pot desfășura cu elevii în practică este unul definitoriu pentru planificarea stagiilor. În funcție de domeniul de activitate al companiilor care au experiența practicii cu elevii, am evaluat această percepție din trei ipostaze:

- Activități adecvate, pe care operatorii economici le consideră în conformitate cu nivelul de pregătire, dar și cu obiectivele propuse;
- Activități dorite, cele pe care partenerii de practică și le-ar dori desfășurate într-o mai mare măsură;
- Activități posibile, care se pot desfășura în cadrul fermelor, companiilor, etc.

a. Domeniul agricol vegetal

Cu puține excepții (vânzări, consultanță clienți sau utilizarea casei de marcat), activități care presupun un nivel de expertiză sau o responsabilitate ridicată, majoritatea operatorilor economici pot derula activitățile testate.

Sarcina/ activitatea	Adecvata	Dorita	Posibila
Utilizarea utilajelor si mașinilor agricole	51%	56%	61%
Conducerea utilajelor agricole	48%	54%	70%
Reparații utilaje/piese (operații de întreținere, montare/demontare piese, etc)	46%	53%	64%
Participare la lucrările agricole (arat, discuit, semănat, etc)	44%	46%	76%
Utilizarea produselor de protecția plantelor	37%	42%	56%
Recoltare	38%	39%	72%
Pregătire semințe (sortare, tratare, pus în saci, etc.)	40%	37%	59%
Cântărire	39%	30%	54%
Vânzare	13%	15%	27%
Consultanță clienți	17%	14%	29%
Utilizare casă de marcat	5%	8%	18%

Tabel 11. Sarcini / activități adecvate / dorite / posibile – domeniul agricol vegetal (Sondaj, răspuns multiplu)

Dar, din punct de vedere al ceea ce și-ar dori, observăm că se detașează setul de activități ce vizează partea de mecanică agricolă (conducerea și utilizare, reparații, participarea la lucrările agricole mecanice). Tot aceste activități sunt considerate ca fiind și cele mai adecvate. Activitățile ce presupun mai degrabă muncă manuală (recoltare, pregătire semințe sau cântărire), deși posibile, nu sunt nici foarte dorite și nici considerate ca fiind adecvate.

b. Domeniul agricol zootehnic

Sarcina/ activitatea	Adecvata	Dorita	Posibila
Preluare animale și pregătirea lor pentru consultație	64%	52%	78%
Efectuare tratamente animalelor (injecții, administrare pastile, etc)	32%	65%	78%
Efectuare curățenie la animalele din cadrul fermei/cabinetului	29%	52%	84%
Mulsul animalelor din cadrul fermei	15%	19%	33%

Tabel 12. Sarcini / activități adecvate / dorite / posibile – domeniul agricol zootehnic (Sondaj, răspuns multiplu)

Activitățile din domeniul zootehnic, cu excepția mulsului animalelor, sunt activități posibile și dorite, deși nu foarte adecvate. Preluarea și pregătirea animalelor pentru consultație reprezintă totuși o activitate compatibilă cu ceea ce elevii pot performa sau ar trebui să deprindă.

c. Horticultură

În domeniul horticol, deși sunt posibile toate activitățile testate, doar o parte dintre ele sunt dorite de către majoritatea partenerilor de practică: aplicarea de tratamente, altoirea și preluarea producției pomicole / viticole. Cu toate acestea nicio activitate nu este considerată adecvată de mai mult de 44% dintre respondenți.

Sarcina/ activitatea	Adecvata	Dorita	Posibila
Aplicare tratamente (Insecticide, fungicide, erbicide, etc)	44%	81%	100%
Altoire	44%	63%	100%
Prelucrare producție pomicole/viticole	44%	63%	100%
Întreținere/curățare pomi/viță de vie	44%	44%	100%
Recoltare/culegere și depozitare producției pomicole/viticole	44%	44%	100%
Sădire	19%	38%	75%
Utilizare mașinării/unelte specifice	19%	19%	75%

Tabel 13. Sarcini / activități adecvate / dorite / posibile – domeniul horticol (Sondaj, răspuns multiplu)

d. Industrie Alimentară/ Alimentație Publică/ Turism/ HORECA

Sarcina/ activitatea	Adecvata	Dorita	Posibila
Gătire preparate	50%	51%	58%
Gătire preparate	42%	48%	63%
Preluare comenzi/Servire/Debarasare	38%	46%	61%
Curățenie	53%	42%	58%
Așezare/pregătire masă	23%	32%	42%
Utilizare casă de marcat	14%	29%	37%
Pregătire camere	16%	26%	25%
Recepție	22%	22%	56%

Tabel 14. Sarcini / activități adecvate / dorite / posibile – domeniile conexe (Sondaj, răspuns multiplu)

În sectoarele conexe, avem procente variabile de posibile activități (cele mai puțin posibile sunt cele ce aranjare a meselor, a camerelor și utilizarea casei de marcat). Dar, dintre cele posibile, cele mai dorite sunt cele ce vizează bucătăria (gătire preparate, debarasare) sau interacțiunea cu clienții, servirea, precum și curățenia. În privința nivelului de adecvare, curățenia și ajutor dat în bucătărie sunt considerate a fi adecvate de mai mult de 50% dintre companii.

Rugați să indice secțiile în care elevii pot desfășura activitățile practice, managerii companiilor au menționat, așa cum era de așteptat, în principal activitatea în cadrul fermei (55%) și munca la câmp (50%).

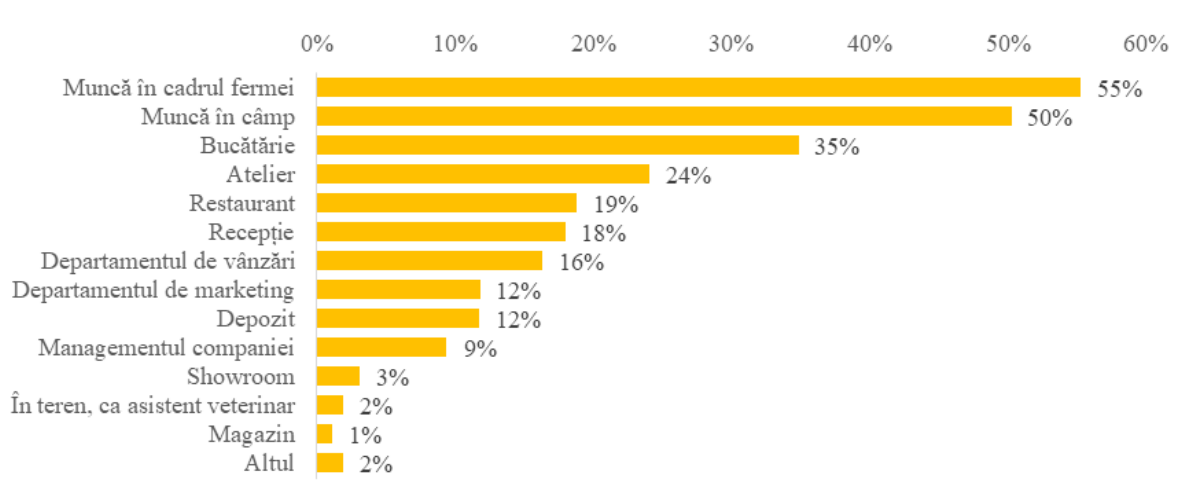

Figura 62. În care dintre următoarele secții pot elevii efectua stagiul de practică în cadrul companiei dvs.? (Sondaj, răspuns multiplu, N=350)

În schimb, pentru celelalte mențiuni, avem ponderi variabile, în funcție de incidența companiilor din domeniile respective: bucătărie (35%), atelier (24%), etc. Companiile care menționează că sunt dispuse la un posibil parteneriat, companii provenind într-o mai mare măsură din domeniile conexe (HORECA), indică secțiile precum bucătăria, restaurantul sau recepția mai mult decât o fac non-partenerii, însă aceștia din urmă aleg mai degrabă munca în cadrul fermei sau în câmp pentru eventualii elevi practicanți.

Perspective privind activitățile din stagiile de pregătire practică

Opinia managerilor liceelor agricole, cu privire la anumite aspecte vizând organizarea și rezultatele stagiilor de practică indică o satisfacție variabilă, care plasează în top output-ul, rezultatele obținute și competențele pe care elevii le pot dobândi, urmate de implicarea profesorilor de specialitate, de nivelul de tehnologizare al partenerilor de practică și de condițiile de muncă asigurate de aceștia. La cealaltă extremă, reprezentanții liceelor plasează infrastructura și condițiile de practică din propriile licee, precum și resursele financiare necesare organizării acestor activități.

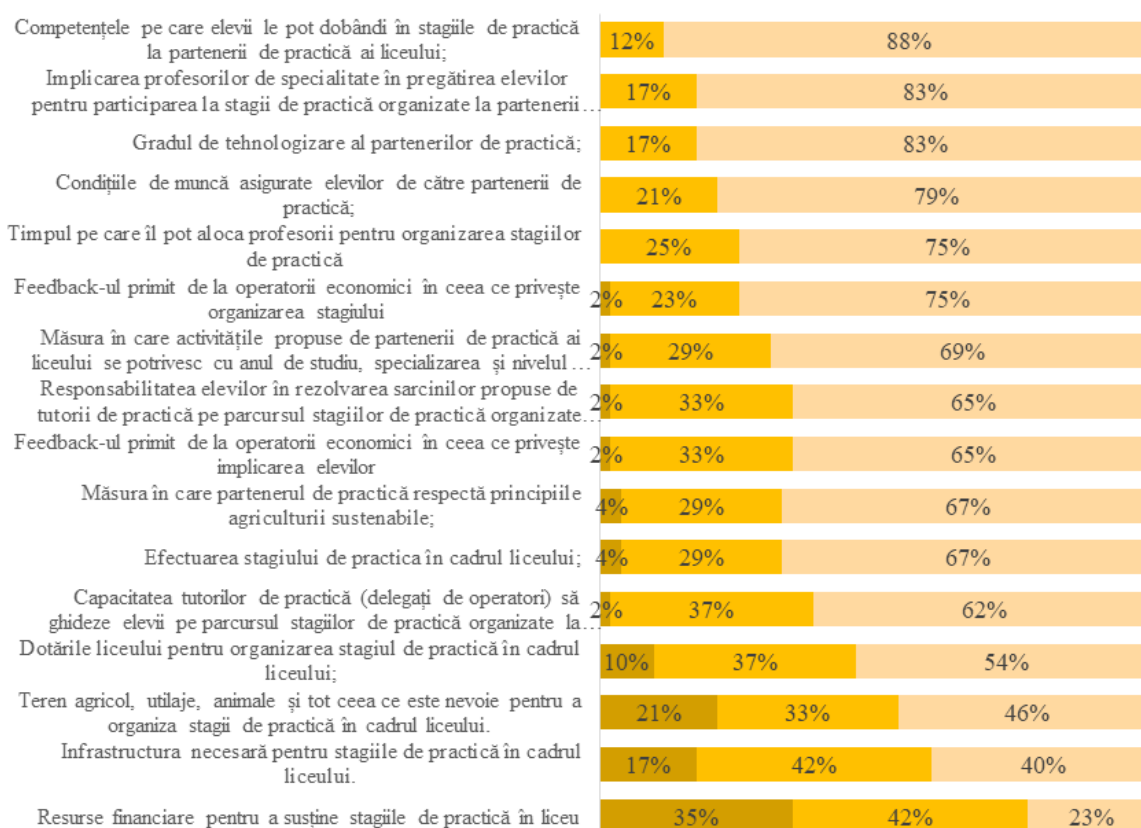

Figura 63. Din experiența de până acum, cât de mulțumit sunteți de următoarele aspecte? (Fișa liceului, N=52)

Un scor compozit al nivelului de satisfacție ne arată variațiile în raport cu satisfacția medie. Observăm că acele categorii cu scoruri pozitive - Moldova, liceele cu 25%-50%, respectiv peste 75% elevi specializați în agricultură și cele cu maxim 10 potențiali parteneri, sunt mai mulțumite decât media întregii populații.

Pe de altă parte, liceele din Transilvania sau Oltenia, cele cu 50%-75% elevi din domeniul agricol și cele care au 11-20 parteneri de practică în apropiere sunt cel mai puțin satisfăcute de organizarea stagiilor de practică. Din punct de vedere al impactului pandemiei, liceele care nu au organizat deloc practică sunt cel mai puțin satisfăcute, în timp ce acelea care au restrâns practica doar la nivelul liceului sunt cele mai mulțumite.

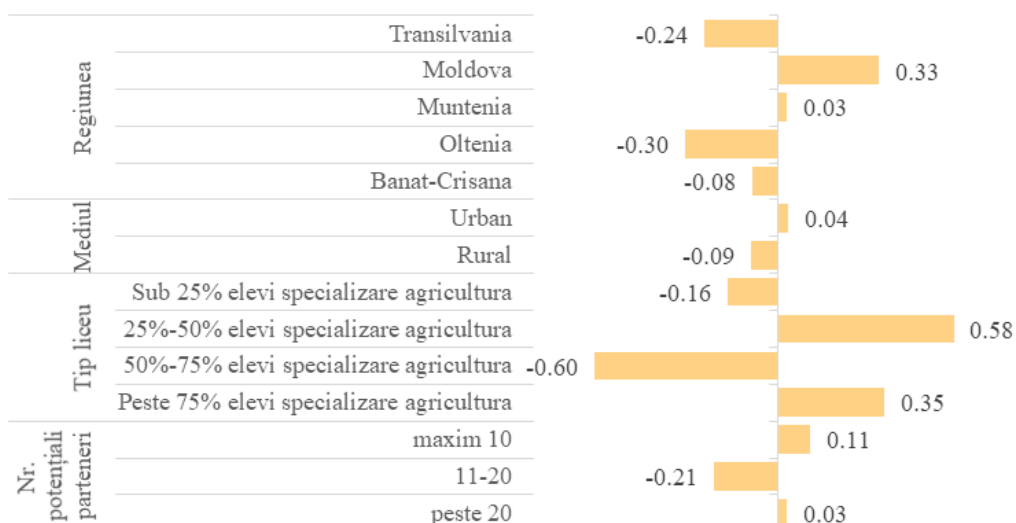

Figura 64. Satisfacția relativă față de valoarea medie. (Fișa liceului, N=52)

Organizarea practicii în parteneriat cu agenții economici nu este întotdeauna generatoare intrinsecă de satisfacție, prin aspectele organizatorice pe care le impune, dar o atrage indirect, prin calitate experienței și a pregătirii elevilor. Numărul restrâns de oportunități, de companii care să preia elevi, poate crea prin lipsa de opțiuni o stare de auto-mulțumire, spre deosebire de situațiile în care plaja de opțiuni impune un efort decizional sau organizatoric.

Referitor la activitățile care se fac în stagiile de practică, părerile sunt împărțite. Unii consideră că se ating suficient de bine punctele menționate în contracte și că agenții economici își fac suficient de bine treaba, alții consideră că există loc de îmbunătățire, fie în atitudinea cu care este tratată această etapă în învățare, fie în aplicarea noțiunilor dobândite la locul de practică.

De altfel, cum specializările sunt diferite în cadrul liceelor, tot așa și agenții economici sunt diferiți și nu dispun de aceleași dotări cu toții. Unii îi pot învăța pe elevi să opereze cu ustensile/utilaje mai de actualitate, în timp ce alții dispun de unele mai învechite. Încercarea liceelor este de a-i roti prin elevi, astfel încât să aibă toți oportunitatea de a lucra cu ustensile noi, însă nu întotdeauna acest lucru este posibil deoarece se ține cont și de distanța pe care o au de parcurs, atunci când se deplasează singuri, dar și de preferințele pe care elevii și le expun în alegerea partenerului de practică.

„Trebuie să fie, de exemplu, degeaba mă duc cu un copil și îl învăț pe un tractor 650 să-l mănuiască, să îl repare, să îl utilizeze în câmp. Când el e dispărut din arealul nostru demult. Și dacă eu nu îl învăț pe un utilaj performant să își formeze deprinderi și nici teorie, nici practică nu învăț cu el, atunci la ce îl mai țin acolo?” (dir. Alba)

Discuțiile avute atât cu elevii, cât și cu reprezentanții liceelor relevă faptul că sunt activități pe care elevii și le doresc în cadrul stagiului, dar care nu sunt posibile din motive precum vârsta adecvată a activității sau din motive strict organizatorice în care trebuie să se urmeze anumite etape pentru a putea face activitatea pe care și-o dorește. De exemplu, cei care își doresc să preia comenzi de la clienții veniți la restaurant, activitate care necesită instruire și alte etape de parcurs înainte de interacțiunea cu clientul. După cum relatează și coordonatorul de practică al liceului din Suceava:

„Asta cu servitul, toți voiau să fie ei ospătari din prima zi de practică, dar le-am explicat că nu se poate și de ce.” (dir. Suceava)

Interesul pentru viitoare colaborări

La nivel declarativ, interesul pentru organizarea unui stagiu de pregătire practică este ridicat. Peste 80% dintre operatorii economici declară că ar organiza astfel de activități.

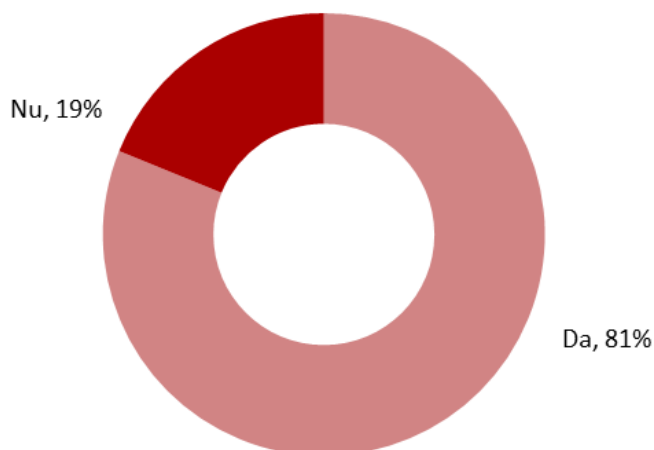

Figura 65. Compania dvs. este interesată de o colaborare cu liceele agricole și din domenii conexe pentru organizarea unor stagii de practică ale elevilor în cadrul companiei dvs.? (Sondaj, N=305)

La nivelul principalelor categorii, observăm un interes semnificativ mai scăzut în rândul fermierilor din domeniul agricol (68%), al companiilor cu o cifră de afaceri de sub 1 milion euro (72%-77%) sau sub 5 angajați (70%). Chiar și non-colaboratorii își exprimă într-o măsură ridicată (68%) interesul pentru o astfel de colaborare.

În urma interviurilor avute cu elevii, dar și din focus-grupul la care au participat, elevii se arată interesați de stagiile de practică la agenții economice deoarece numai așa se pot pregăti pentru un loc de muncă în viitor. Experiența de la agent, afirmă ei, aduce cât mai mult cu cea a unui loc de muncă, spre deosebire de practica făcută în liceu. Totodată, pentru cei de la specializările comerț, agroturism, există oportunitatea de a interacționa cu clienți reali, iar acest aspect constituie un punct de interes în formarea lor.

Din interviurile cu directorii/coordonatorii de practică, reiese că interesul lor este ca elevii să aibă acces la companii unde să facă practică, însă pentru unele licee există impedimente precum costurile transportului către locații care se află la o distanță mai mare decât cea pe raza localității în care e liceul sau agenți economici puțini în proximitate, ceea ce se traduce în costuri ridicate pentru a o susține la distanțe mai mari și opțiuni prea puține pentru a face practică.

De asemenea și din spusele operatorilor economici putem deduce ca există interes din partea liceelor pentru colaborări viitoare, însă uneori dorințele liceelor nu țin cont și de capacitatea pe care o au operatorii de a primi și de a se ocupa corespunzător de instruirea practică a elevilor.

Obstacole, temeri și rețineri

Temerile și reținerile actorilor implicați

Situațiile diferă între licee atunci când vine vorba de temerile pe care le au la inițierea contractelor de colaborare. De la temeri legate de desfășurarea stagiilor la acel operator, la temeri legate de comportamentul pe care-l vor avea elevii.

Astfel că în cadrul colaborărilor mai vechi rămân doar temerile legate de comportamentul elevilor și mai puțin cele legate de interacțiunea cu agenții deoarece profesorii cunosc situația, există deja o experiență la care se pot raporta și temerile nu mai sunt atât de pregnante. Dar când vorbim despre colaborările cu agenții noi, profesorii se tem că stagiile nu se vor desfășura în condiții optime pentru învățarea elevilor, dacă vor dobândi cunoștințele necesare la acel operator, dacă vor fi accidente sau conflicte între elevi sau chiar agenții economici.

„(...) Întotdeauna realizez un proces verbal de protecția muncii, de securitate și sănătate în muncă, le spun ce au voie să facă, în cabinetul respectiv, ce nu au voie să facă.” (coord. Teleorman)

„Normal că te întreb: oare se va desfășura precum trebuie stagiul de practică, elevul o să își atingă competențele sau nu?” (coord. Brașov)

Astfel că pentru a elimina o parte dintre temeri, cu elevii se face o pregătire înainte de a merge la operatorul economic, în care li se prezintă normele de conduită. Când vine vorba despre agenții vechi, temerile de încetare a colaborării sunt și ele prezente în unele cazuri, dar în afara acestora temerile nu mai sunt decât în ceea ce privește siguranța elevilor. Cu operatorii economici se discută telefonic sau prin vizite odată ce relația este sedimentată.

Îngrijorările reprezentanților liceului Angelescu sunt legate nu numai de prezența scăzută a elevilor pe parcursul anului școlar, de numărul mic de elevi care vin la liceu, ci și de situația din viitor a liceului. Reprezentanții liceului sunt nevoiți să facă diverse „artificii” pentru a păstra titulatura de liceu agricol și se tem că în viitor nu vor avea suficienți elevi, mai ales că ei consideră că nu sunt încurajate suficient liceele agricole prin actualele măsuri. Coordonatorul de practică ne relatează:

„Citeam azi dimineață știrile pe net... Deci domnii de la Minister alocă încă 7% clase pentru liceele teoretice

în detrimentul liceelor tehnologice. Frate, cine o să muncească în țara asta? Cine o să asigure pentru viitor muncă, nu munca de jos, muncă care trebuie făcută așa? Cei care merg la teoretic termină 12 clase și nu au niciun fel de calificare. Și nici nu se știe dacă dâșii merg mai departe la facultate[...]" (Coord. Dâmbovița)

Majoritatea (57%) operatorilor economici se tem în primul rând de lipsa de interes manifestată de elevi. Cei care se consideră într-o mai mare măsură insuficient de atractivi pentru elevi activează în sectorul agricol (73%), în companii cu potențial mediu dar număr mare de angajați și privind din rândul non-colaboratorilor, celor care nu sunt nici informați și nici contactați pentru a organiza stagii de practică. O comunicare directă și atragerea lor în cercul posibililor parteneri ar putea deconstrui astfel de temeri. Doar 5% dintre respondenți nu menționează niciun aspect îngrijorător, iar alte 8% menționează aspecte marginale: probleme privind deteriorarea, dispariția unor mașini, utilaje, posibile accidente,

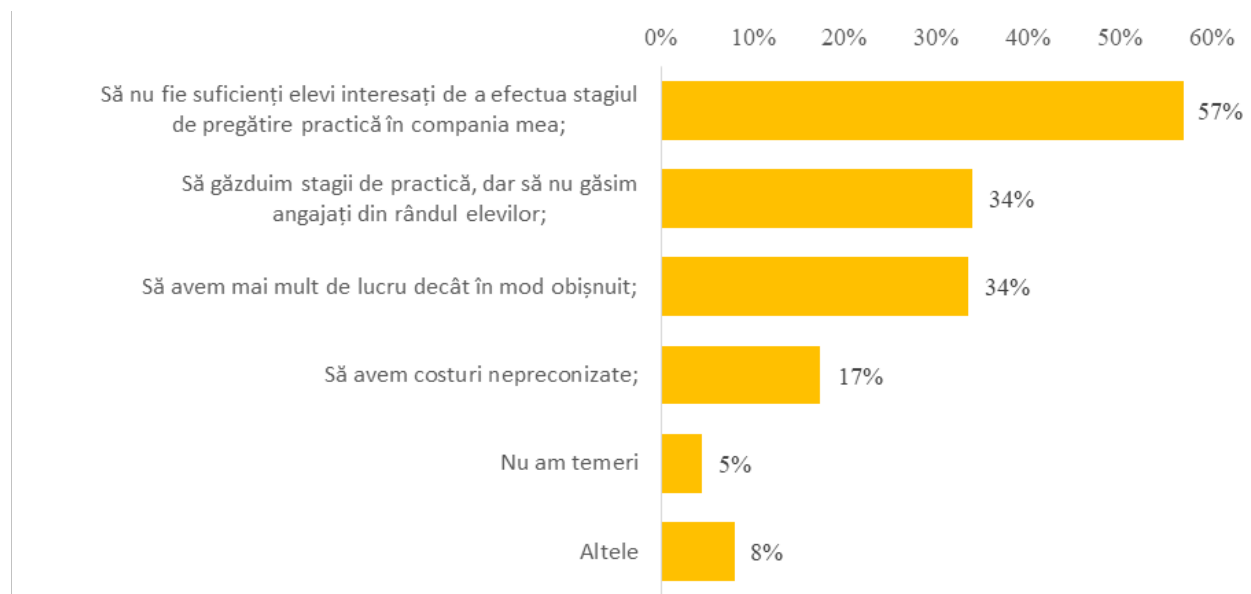

Figura 66. Care sunt temerile dvs., ca operator economic, atunci când intenționați să organizați un stagiul de practică? (Sondaj, răspuns multiplu, N=248)

Alte temeri:

- Deteriorarea mașinilor, utilajelor
- Dispariția unor unelte
- Să nu învețe nimic
- Teama de accidentari, protecția muncii

Identificarea obstacolelor și modalități de eliminare ale acestora

Reprezentanții liceelor susțin că prin comunicarea cu agenții economici se înlătură majoritatea obstacolelor care apar. Pe parcursul discuțiilor au fost prezentate câteva modalități de înlăturare sau, mai degrabă, de prevenire a obstacolelor. Menținerea unei bune relații cu agenții economici care reușesc să preia mai mulți elevi sau cu care există o colaborare mai veche se face prin selectarea elevilor plasați la acest partener.

În cazurile celor cu nevoi speciale, aceștia sunt menținuți în cadrul liceului, deoarece nu este posibilă implicarea lor simultană cu ceilalți elevi, aceștia necesitând o supraveghere suplimentară (de exemplu, se pot accidenta) și din aceste motive s-a decis ținerea lor în cadrul liceelor. Pentru ca sistemul de învățământ să devină mai incluziv sunt necesare măsuri de remediere a acțiunilor de „favorizare” a elevilor care nu creează probleme la agenții economici.

Agenții economici care nu doresc o colaborare cu liceele agricole invocă drept principal motiv incompatibili-

tatea nivelului de pregătire al elevilor cu cel al activității companiei.

Figura 67. Care sunt motivele pentru care nu doriți să colaborați cu liceele pentru găzduirea stagiilor de practică? (Sondaj, răspuns multiplu, N=57)

Pe de altă parte, sunt menționate lipsa pregătirii personalului care ar urma să tutoreze elevii, precum și implicarea unor riscuri.

Așadar companiile fie cu un deficit de know-how, fie cu o activitate mai complexă decât nivelul de calificare al elevilor de liceu sunt cele care tind a se exclude din acest parteneriat, invocând o incompatibilitate care ar îngreuna transferul de informații către elevi.

Identificarea și stimularea motivațiilor indirecte

În general facilitățile fiscale sunt cele mai menționate modalități de influențare indirectă a operatorilor economici pentru a fi mai deschiși să ia elevi în stagiile de practică. Reprezentanții liceelor cred că acest aspect i-ar încuraja să fie proactivi și mai interesați de o viitoare colaborare.

„Poate dacă ar avea, așa cum, atunci când donează, au un fel de discount la impozit, ceva de genul acesta, poate și un ajutor din partea statului, i-ar stimula pe agenții economici să primească elevi în practică.” (coord. Suceava)

Chiar și atunci când vine vorba de motivarea elevilor, profesorii consideră că tot una de natură financiară, precum primirea bursei sau siguranța unui loc de muncă după finalizarea stagiului, i-ar încuraja și i-ar face mai interesați de stagiile de practică.

„Motivația elevilor, v-am spus, în primul rând, să reducem clasele de liceu, motivația este foarte greu de realizat dacă nu există dorința lor de a învăța profesia de tehnician veterinar (...) Ar fi bine dacă operatorul economic ar asigura și niște burse sau ar face niște promisiuni la sfârșitul clasei a XII-a.” (coord. Teleorman)

Atât directorul liceului din Brașov, cât și coord. de practică din Suceava sunt de părere că existența proiectelor în școli, în afara stagiilor de practică predefinite, constituie o sursă de motivație pentru elevi.

„Încercăm să le facem interesante (...) Este, dar uite, de exemplu, acum am în desfășurare tot cu Civitas, am în desfășurare un proiect pe practica elevilor, practica elevilor de liceu de la profil agricol. Și să știți că reprezintă și asta un stimulent pentru ei.” (coord. Brașov)

Acest aspect este menționat chiar și de elevii care au luat parte la studiu, fiind mulțumiți și încântați de proiectele la care au putut lua parte de când s-au înscris la aceste licee, chiar dacă pentru unii nu a fost prima opțiune.

Colaborări de succes

O colaborare de succes, în opinia agenților economici, pornește de la **interesul elevilor față de activitățile propuse** (33%). Dacă interesul generează **implicare** (17%), șansele de reușită cresc, dar e important ca în acest model **comunicarea dintre agenții economici și licee** să fie una bună (20%), iar elevii să fie la niveluri de **pregătire teoretică și practică** ridicate.

Figura 68. Ce anume considerați dvs., ca operator economic, că poate contribui la succesul unei colaborări cu liceele agricole și domeniile conexe în vederea organizării stagiilor de practică? (Sondaj, întrebare deschisă, răspuns multiplu, N=305)

Colaborările de succes sunt amintite destul de greu de către directorii liceelor din Teleorman, Dâmbovița și Vaslui, deoarece oportunitățile pe care le au tinerii după absolvirea liceului nu sunt luate în calcul pentru moment. Din spusele directorilor și ale coordonatorilor de practică, puțini absolvenți se angajează la agenții economici cu care au făcut practică, unul dintre motive fiind emigrarea pentru salarii mai mari, prestând muncă care nu este corelată cu specializarea urmată.

Chiar și cei care rămân în țară preferă să facă „munci mai ușoare și curate” după cum afirmă majoritatea directorilor, evitând responsabilitatea și, poate, condițiile mai precare de curățenie pe care o presupune practicarea profesiei pentru care s-au pregătit, în cazul tehnicianului veterinar și a agriculturii.

„Noi ne mai lovim de următoarea problemă. Deci se duc, agenții economici au încredere în ei, îi învață și stau 4-5 luni de zile după care ei pleacă. Fie pleacă în altă țară, fie pleacă la mai ușor, la mai bine. De obicei pleacă la mai ușor, pentru că munca asta practică implică o responsabilitate.” (dir. Teleorman)

Totuși, sunt și elevi care și-au găsit un loc de muncă la agentul economic la care au făcut practica. Directorul liceului din Alexandria ne povestește despre un elev pe care „s-a pus ochii” încă din timpul stagiului de practică și care în prezent lucrează la Farmacia veterinară și la cabinetul veterinar.

Din discuțiile avute cu elevii care lucrează, directoarea liceului din Alexandria consideră că „le place, pentru că de obicei, v-am spus, cam pun ochii pe ei din timpul practicii”. Așadar, interesul și implicarea elevilor pe durata stagiului de practică este recompensată, uneori, de către operatori prin oferirea unui loc de muncă, dar și prin implicarea acelor elevi în activități specifice pe durata verii sau după terminarea programului școlar.

În schimb, absolvenții liceului din Huși nu găsesc atractive condițiile și salariile agenților economici cu care au făcut practica și din acest motiv părăsesc țara pentru un loc de muncă mai bine plătit, iar cei rămași activează în alte domenii diferite de specializarea pe care au urmat-o. Conform doamnei director, sunt și cazuri de

succes, însă acestea sunt foarte puține. Unul dintre ele este al unui elev de la specializarea Comerț care în prezent lucrează într-un hipermarket și despre care ni s-a spus că este mulțumit cu locul de muncă și salariul primit.

La polul opus se află județele Suceava, Brașov și Alba, unde directorii ne-au spus că mulți elevi își găsesc locuri de muncă la agenții la care au făcut stagiul de practică. Ținând cont de specificul liceului și al zonei, mulți dintre absolvenții liceului Dorna Candrenilor au găsit locuri de muncă la pensiunile agroturistice din zonă, iar o parte din ei continuă activitatea agricolă din familie. Dat fiind faptul că zona montană vine cu diverse oportunități precum creșterea animalelor, agricultura specifică, turism rural, exploatare forestieră, absolvenții care nu s-au angajat s-au axat pe aceste activități continuând munca în familie. Desigur că și în aceste zone sunt absolvenți care pleacă în străinătate sau lucrează în alte domenii, dar numărul acestora este mult mai mic.

„Îți pui întrebarea de ce îți pleacă angajatul? Și vă spun cinstit, și noi am avut probleme la început, acum zeci de ani când noi încercam să le explicăm patronilor care este rolul acestui stagiar: nu-i pâlmaș, nu-i angajat cu ziua, nu-i forță de muncă gratuită, deci trebuie să înțeleagă anumite lucruri. Și pe urmă, din aproape în aproape și ei s-au mai școlit, s-au autoinstruit.” (coord. Practica, Suceava)

La fel se întâmplă și în liceul din Alba unde directorul ne-a spus că mulți dintre elevii lucrează la cabinete veterinare la care au făcut practică, iar elevii de la horticultură lucrează la pepiniere din zonă.

„Am mulți care s-au angajat la cabinete veterinare. Am și elevi care acum sunt studenți la medicină veterinară și lucrează la cabinet și fac și studiile. Și mai avem, nu doar în domeniul veterinar, ci și în celelalte domenii ca agricultor, horticultor la CiunbrudPlant și la Monarexim unde au făcut și practica.” (dir. Alba)

Resurse, nevoi, oportunități, soluții și recomandări

Îmbunătățirea proceselor educaționale

Dezvoltarea competențelor în vederea derulării stagiilor de practică au fost aduse în discuție de câțiva participanți la studiu, considerând că este nevoie de dezvoltare atât pe partea administrativă, dar mai ales pe parte psihologică, direcționată către elevii mai degrabă, decât către agenții economici.

„Da, e ok, dar asta spun, e și o parte administrativă pe care consider că ar trebui să aibă competențe cineva, [...] uneori, primul care mai este întrebat, este și profesorul care merge cu elevul la practică. [...] dacă îl încarci cu atât pe coleg, deja nu mai are timpul necesar, de a-l învăța pe copil mai bine.” (director, Teleorman)

După cum spune și coordonatorul de practică din Teleorman, este nevoie de „*multă înțelegere, am acordat mai multă înțelegere elevului, dorința de a cunoaște persoana, pentru că vin din atâtea medii dezavantajate* (coord. Teleorman)”. Deoarece nu doar implicarea agenților este un punct cheie în colaborările de succes, ci și implicarea din partea elevilor, de înțelegere a necesității de formare. Așadar, dezvoltarea proceselor de pregătire a elevilor pentru stagiile de practică ar necesita, în vederea profesorilor, o atenție sporită.

Un alt punct de vedere prezentat este nevoia de formare a cadrelor didactice care se ocupă de pregătirea practică, de actualizarea informațiilor pe care le dețin pentru a nu mai fi puși în situația despre care relatează și directorul liceului din Brașov, „*că noi de fapt predăm istoria agriculturii și nu agricultura anulului 2022*”.

Integrare pe piața muncii

Din discuțiile avute reiese ca unele licee colaborează deja cu Agențiile Județene pentru Ocuparea Forței de Muncă (AJOFM), în vederea prezentării unor oferte de muncă pentru liceeni. Implicarea acestor instituții în medierea colaborărilor dintre licee și anumiți agenți economici poate constitui o soluție pentru situațiile în care liceele agricole nu au în proximitate potențiali parteneri.

Alte aspecte ce pot îmbunătăți integrarea pe piața muncii din România sunt salariile atractive și corecte pentru munca pe care o prestează, astfel încât aceștia să nu fie nevoiți să plece în alte țări. Totodată, implicarea elevilor în diferite proiecte care să simuleze cât mai aproape de realitatea unui loc de muncă ar putea fi un mijloc prin care procesele educaționale sunt îmbunătățite și, în același timp, elevii sunt pregătiți pentru stagiul de practică și/sau pentru un loc de muncă, așa cum susține și directorul liceului din Brașov.

„Da. Asta este foarte importantă. Dacă tot le oferi practică elevilor, trebuie să le oferi și un loc de muncă. Îi încântă mai mult dacă știi că la sfârșitul practicii și mai ales dacă le-a și plăcut și totul a decurs foarte bine să se poată și angaja. Contează foarte mult pentru elev.” (coord. Brașov)

Tot aceeași idee este prezentată și de directorul liceului din județul Alba, care afirmă că elevilor le sunt prezentate oportunitățile locurilor de muncă de către AJOFM, în urma finalizării liceului.

„Păi în fiecare an, având în vedere că am colaboratori de la AJOFM, li se prezintă oferte de muncă, vin, primim materiale, le transmitem materiale prin care să îi informăm ce facilități au și pe cei de la nivel profesional și pe cei de la nivel liceal, cum pot beneficia, în condițiile în care nu își găsesc un loc de muncă în specializarea finalizată, cum pot beneficia de ajutor de șomaj până când se găsește o formă de reconversie, dacă sunt înregistrați ca șomeri pot face formă de reconversie gratuită prin AJOFM. Deci aici, la capitolul ăsta, au tot felul de facilități.” (dir. Alba)

Integrarea pe piața muncii de anumiți reprezentanți ai liceelor este văzută într-o cheie pesimistă pe de-o parte pentru că zona în care locuiesc elevii liceului nu dispune de diversitate în ofertele de angajare, iar salariile nu sunt unele motivante pentru a rămâne în localitate sau chiar în țară.

Conex acestei probleme, una dintre plângerile directorului acestui liceu este legată de emigrarea, chiar și temporară, a părinților care iau și copiii cu ei în timpul anului școlar, fapt ce îl pune în imposibilitatea de a mai respecta contractul pe care l-a semnat cu agenții economici. Una dintre temerile care au apărut în mod recurent în discuția avută cu el, dar și cu coordonatorul de practică, este aceea de a nu mai dispune de suficienți elevi pentru a onora parteneriatele de practică, din cauza absenteismului. Nevoia unei discipline în relația liceu – elevi / părinți constituie și ea o condiție a reușitei.

Concluzii

Dincolo de caracterul descriptiv pe care studiul și l-a asumat, acoperind informația lacunară cu privire la întregul proces de organizare al stagiilor de practică în liceele agricole și mai ales, lipsa unei triangulații care să pună împreună opiniile principalilor actori implicați: profesori, elevi și parteneri de practică, am căutat să oferim un minim cadru explicativ al diferitelor experiențe pe care unitățile de învățământ agricol le au în pregătirea activităților de practică școlară.

Contextul în care liceele cu profil agricol și conex își desfășoară activitatea este unul marcat în primul rând de creșterea ponderii elevilor cu specializare în domeniu agricol, de la 47% în generația 2017-2021, la 57% în generația 2020-2024. Această schimbare structurală afectează și pregătirea activităților de practică, prin specificul partenerilor care găzduiesc aceste activități. Existența unor disparități regionale în ceea ce privește accesibilitatea unor operatori economici (ferme agricole, zootehnice, companii din industria alimentară sau

HORECA) adecvați profilurilor elevilor, face ca organizarea stagiilor de practică să constituie un proces care să implice provocări specifice.

Dacă modificările structurii populației școlare sunt observabile și măsurabile în timp, factori externi precum pandemia sunt de natură să influențeze drastic planificarea școlară, impunând un alt tip de interacțiuni. Cu toate acestea, aproape 40%, adică 20 de licee, au continuat să organizeze practica în regim mixt, atât în cadrul liceelor, cât și în locațiile partenerilor, în timp ce 5 licee au suspendat organizarea stagiilor de practică.

Dincolo de asumarea responsabilității formării profesionale la un standard ridicat, atât teoretic, cât și practic, motivația organizării vine și dinspre elevi. Aceștia sunt mai interesați de stagiile de practică derulate cu agenții economici, deoarece au acces la utilaje și mașini performante, la tehnici de lucru moderne, putând experimenta condiții de muncă mai apropiate de cele ale unui loc de muncă real. Imaginea unui posibil job, cu tot ceea ce reprezintă el, atât profesional cât și social, constituie motivații atractive pentru liceeni.

Privită ca procesualitate, organizarea stagiilor de practică în parteneriat începe odată cu identificarea partenerilor compatibili cu profilurile viitorilor practicanți. Iar pentru identificarea acestora, liceele acționează de o manieră deschisă, filtrând informații oferite de diverse surse:

- propria experiență, parteneriatele deja testate;
- sugestiile actorilor implicați, în special elevii și părinții acestora;
- analiza unor informații obținute din bazele de date privind caracteristicile operatorilor economici (domeniu de activitate, distanță, potențial de a susține o astfel de activitate);
- organizarea unor evenimente care să faciliteze interacțiunea.

Plasarea partenerilor în proximitatea liceelor este importantă pentru selecția lor, chiar dacă, la nivel declarativ, reprezentanții liceelor o admit într-o mai mică măsură. Datele ne arată că aproape 50% dintre parteneriatele ultimilor 10 ani s-au derulat cu operatori economici aflați la maxim 5 km distanță, și numai unul din 8 se află la mai mult de 20 km. Acest aspect, deși contribuie la reducerea sau păstrarea unui plafon scăzut de costuri privind transportul sau timpul afectat deplasării, tinde, pe termen lung, să epuizeze potențialul colaborării liceelor cu operatorii economici compatibili.

Informarea joacă un rol cheie în înțelegerea mecanismului organizării stagiilor de practică, a responsabilităților care le revin celor implicați. Iar în privința informării, rolul pasiv sau activ în contactarea surselor se asociază cu o probabilitate mai mare de parteneriat. Operatorii economici care caută detalii sau clarificări în privința stagiilor de practică ajung să realizeze avantajele presupuse de o colaborare cu un liceu agricol sau depășesc anumite prejudecăți privind modul în care decurge un parteneriat.

Aproape două treimi dintre licee organizează numai stagii de practică comasată și numai o treime preferă varianta fragmentată. Mixul acestor două modalități nu este unul foarte frecvent, fiind menționat de doar două licee. Perioada de desfășurare a practicii este aleasă în funcție de caracteristicile elevilor (specializare, an de studiu), cât și de cerințele partenerilor de practică.

Din punct de vedere al implicării celor mai importante părți în organizarea practicii, opiniile directorilor liceelor agricole configurează o situație rațională prin asocierea dintre poziția fiecărui actor și responsabilitățile sau interesele lui. Elevii sunt implicați mai mult în stabilirea duratei stagiului sau programului de muncă, profesorii de specialitate sunt implicați mai mult în selectarea conținutului, cei îndrumători operaționalizează acest conținut în sarcini concrete de lucru, iar partenerii de practică intervin cu precădere în stabilirea programului de lucru.

În medie, fiecare partener de practică preia circa 9 elevi, dar putem observa o tendință de polarizare, în condițiile în care 45% dintre operatorii economici preiau maxim 5 elevi, iar 25% preiau peste 15 elevi. În plus, în liceele care au mai multe parteneriate, elevii au oportunitatea de a se roti pentru a experimenta diferite

medii de lucru și pentru a avea o perspectivă mai complexă asupra activităților. Selecția și repartizarea elevilor pentru locațiile de practică intră în setul de atribuții al profesorilor, dar există o deschidere către propunerile elevilor și alegerile pe care aceștia le pot face.

Modalitatea concretă de interacțiuni dintre practicanți și tutori, în care primii practică „shadowing-ul”, observația, și apoi execută anumite sarcini, este una foarte echilibrată. Timpul alocat celor două componente este aproximativ egal, cu un ușor plus pentru execuție.

Evaluarea stagiilor de practică, a modului în care s-au desfășurat activitățile planificate și a aportului individual și colectiv al tuturor celor implicați pentru realizarea obiectivelor propuse constituie o etapă importantă în revizuirea întregului proces în vederea îmbunătățirii lui. Deși, în proporție de 90% se bazează pe informațiile culese de la elevi, mai mult de trei sferturi dintre partenerii de practică oferă un feedback liceelor.

Unul din cele mai importante și totodată sensibile aspecte care intervin în acest proces constă în asigurarea resurselor necesare desfășurării lui. Asigurarea transportului, a mesei, a cazării (unde e cazul) dar și acoperirea remunerației pentru munca depusă sau asigurarea siguranței la locul de muncă prin echipamente adecvate de protecție presupun costuri importante. Din datele culese de la reprezentanții liceelor agricole, implicarea principalilor actori în acoperirea acestor costuri este una echilibrată, în care liceele, principalul susținător al activităților de mai sus, sunt secondate de partenerii de practică, aceștia asigurând în special componenta de siguranță, dar și cea de plată a muncii, acolo unde e cazul, dar și de elevii și părinții acestora, care contribuie în varii forme pentru ca desfășurarea practicii să decurgă în condiții propice.

În general, percepția cu privire la activitățile de practică și rezultatele asociate lor este una pozitivă, cu un accent pus pe dezvoltarea competențelor necesare performării la nivelul cerut de piața muncii. Pe de altă parte, liceele sunt mulțumite de infrastructura pusă la dispoziție de partenerul de practică, de condițiile de muncă asigurate elevilor. Un nivel mai scăzut de satisfacție al profesorilor apare vis-a-vis de condițiile proprii, pentru asigurarea orelor de practică în cadrul liceelor. Deși dotările pe care le dețin liceele sunt bine apreciate de către elevi, aceștia considerând că liceele la care învață sunt bine echipate pentru a susține orele în laboratoare, în privința practicii, managementul instituțiilor de învățământ este ceva mai puțin mulțumit de ceea ce propriile instituții oferă elevilor.

În general, putem vorbi de un nivel mediu-ridicat de satisfacție al reprezentanților liceelor față de modul în care partenerii de practică satisfac așteptările pe care aceștia le au. Situația este relativ similară și din perspectiva operatorilor economici implicați, când vine vorba de evaluarea nivelului de pregătire al elevilor sau nivelul de informare existent în rândul altor companii similare cu privire la stagiile de practică.

Deși în general atitudinile actorilor, unii față de ceilalți, sunt preponderent pozitive, este important ca procesul să nu se auto-limiteze, rezumându-se la a replica an de an experiența anterioară. Parteneriatele au o anumită viabilitate, care în timp tinde să se erodeze, de aceea este necesar să devină un proces deschis către noi posibile colaborări, iar, în acest caz, informarea este crucială.

Ce așteptări au cei implicați pentru viitor? 4 din 5 companii compatibile ca profil cu domeniul agricol sau conex își doresc să organizeze stagii de practică, dar acestea își doresc în special elevi interesați să învețe, serioși, implicați. De altfel, aceste aspecte influențează și numărul de elevi pe care partenerii de practică îi găzduiesc. Țintele concrete ale potențialilor parteneri vizează pregătirea pentru profesii precum mecanic auto, lucrător în industria alimentară sau tehnician agronom, dar există o paletă largă de calificări dorite.

Avem, așadar, imaginea unui proces care, deși perceput ca fiind mulțumitor de către toți cei implicați, oferă spațiu pentru îmbunătățiri, evaluări care să-l deschidă către noi oportunități. Pe de altă parte, unitățile de învățământ trebuie să poată dubla oferta companiilor prin asigurarea unei infrastructuri adecvate, în care procesele de operaționalizare a cunoștințelor teoretice și acumulare de experiență să fie continue.

Și nu în ultimul rând, nevoia de a articula aceste secvențe într-un mecanism fiabil poate aparține și altor actori relevanți (stakeholders), care să propună politici publice menite să faciliteze interconectarea diversilor

parteneri. Implicarea cu instrumente și pârghii specifice de decizie a unor instituții guvernamentale locale sau naționale poate completa intervenția de succes a segmentului civic non-guvernamental în această privință.

Acest raport a fost realizat cu sprijinul financiar al Romanian-American Foundation. Informațiile cuprinse în această publicație nu reflectă poziția oficială a Romanian-American Foundation.

www.crpe.ro

www.rafonline.org

